

1.11. O Blaženoj Djevici Mariji

Srce Isusovo, br. 4, travanj 1884., str. 79.-86.

Poslanicu je nadbiskup Stadler uputio svećenicima i vjernicima banjalučke biskupije i priopćava da je, nakon dvije godine njegova upravljanja ovom biskupijom papa "upravu biskupije stalno povjerio Presvjetlomu Otcu Marijanu Markoviću". Stadler iznosi svoju radost zbog konačnog popunjavanja biskupske stolice u Banjoj Luci te poručuje vjernicima i svećenicima ove biskupije da će i dalje biti uz njih molitvom. Posebno ističe pobožnost prema djetetu Isusu i njegovoj Majci, navodeći primjere crkvenih otaca.

Broj 86/B.

J o s i p ,

po milosti Božjoj i svete apostolske stolice nadbiskup vrhbosanski svoj velečastnoj braći svećenikom i svim vjernikom, koji su u svoj banjalučkoj biskupiji, blagodat i mir od Boga Oca našega i gospodina Isusa Krista.

1. Upravo su danas dvie godine, što je preuzvišeni gospodin nadbiskup Serafin Vanutelli, apostolski nuncij iz Beča (br. 3278, 25. travnja 1882) meni dojavio, da me je sveti Otac Leo XIII. imenovao privremenim upraviteljem biskupije banjalučke. Ja sam tako sretan te vam mogu dojaviti, da je sveti Otac u konsistoriju držanu u Rimu dne 27. ožujka upravu biskupije banjalučke stalno povjerio Presvjetlomu otcu Marijanu Markoviću, čovjeku velezaslužnu, od svih poštovanu i svim poznatu. Ljubav k Bogu, kojom ste se vazda odlikovali i za najtužnijih vremenah, sjedinit će vas čim uže s vašim novim pastirom, postavljenim od Duha svetoga, da ravna povjerenom si crkvom. Pa kao što ovce rado idu za svojim pastirom, jer poznaju glas njegov, tako ćete bez dvojbe i vi paziti na glas svojega novoga pastira, koji će ići pred vami, koji će vas voditi putem spasa riečju i činom, koji će vam davati hranu nebesku, kruh života, Isusa Gospodina. A ja, vaš dosadanji upravitelj, ostavljajući upravu neostavljam vas, jer sam vas neizbrisivimi slovi ljubavi upisao u srce svoje te ću i odsele kao i do sada prigibati koljena svoja pred Isusom Gospodinom, moleći ga, neka ime vaše upiše u svoje presveto Srce te nedopusti, da se ikada iz njega izbriše.

2. Ali Isus naš Gospodin nije na ovaj sviet drugče došao nego Po Mariji. K Isusu dakle imamo pristup samo po Mariji. Zato je od potrebe da spoznamo, da ljubimo, da tražimo i nadjemo blaženu Djevicu Mariju, želimo naći Isusa, njezin plod, a naš put, istinu i život. I eto što ću vam na razstanku na srce staviti: Nitko nemože k Isusu bez Marije. To ću tim radje učiniti, što je pred vrati mjesec svibanj, koji je, jer najkrasniji u godini, posvećen Mariji.

3. Sveti Augustin veli, da sviet nije bio vriedan primiti Sina Božjega neposredno iz ruke Oca nebeskoga, i zato da ga je dao Mariji, neka bi ga po njoj sviet primio. Sin Božji postao je čovjekom, ali samo u Mariji i od Marije. On nije hotio stupiti u ovaj sviet u muževnoj dobi i kao čovjek neodvisan o drugih; nego je postao nejakom djetetšce, koje je ovisilo o njezi i brigi majke Marije. On je bezkrajna mudrost, koja je dobro poznavala, kako se Bog može najbolje proslaviti, a čovjek najlaglje spasiti; i gle on je za najmudrije držao, u svem pokorit se blaženoj Djevici, i to ne samo kroz jednu ili dvie godine, nego kroz punih trideset godinah. Sin Božji je ovisio o Mariji u svojem začetku: jer nije htio prije čovjekom od nje postati, dok nije prieko arhangjela Gabriela njezinu privolju zatražio; on je o njoj ovisio u svem svojem skromnom životu: jer joj je bio pokoran; i to toliko vriedno, da sveto pismo o svem tom životu samo to spominje, da joj je bio pokoran; on je počeo svoja čudesa na njezinu molbu: on je posvetio svetoga Ivana u utrobi svete Elizabete, ali na rieč Marijinu. Jedva je

Marijin pozdrav dopro do ušijuh Elisabetinih, i već bi posvećen sveti Ivan u utrobi materinoj: A to je prvo i najveće čudo, što je Isus učinio u redu milostih. Kod svadbe u Kani Galilejskoj pretvorio je Isus vodu u vino, ali na molbu svoje matere Marije, A to je prvo čudo, što je Isus učinio u redu naravi. U čas njegove smrti trebalo je da bude polag križa i majka Marija, da se s njezinom privoljom Otcu nebeskomu prikaže za spas roda ljudskoga. A i sada na nebu naš gospodin Isus, jer je uvijek Sin Marijin, kao što je to bio i na zemlji, uztrajao je biti najpokorniji od svih sinovah napram svojoj najboljoj majki, te su mu i sada njezine molbe reć bi zapovjed, jer joj nemože nikada uzkratiti što od njega išće, pošto to uvijek odgovara njegovoj svetoj volji.

4. Nije zato čudo, što sveti Bernardin tvrdi: “Svi darovi, krieposti i milosti Duha svetoga daju se po rukuh Marijinih, komu ona hoće, i kada hoće, i kako hoće i koliko hoće”. Poznata je i ona tvrdnja svetoga Bernarda: “Jer si nevriedan, da se tebi dade, dano je Mariji da po njoj dobiješ, što imaš”. Krasno upravo veli sveti Bonaventura: “Dva su u Marije sina, Bog - čovjek i puki čovjek; jednomu je Marija majka tjelesna, a drugom je duhovna”.

Pa zbilja ako je Isus Krist, kao što zaista i jest, glava svih ljudi, rođen od Marije Djevice, onda su bez dvojbe od nje i u njoj rodjeni svi ljudi, koji su udi one glave. Jedna te ista majka neradja glave bez ostalih udah, niti udah bez glave. Tako su dakle i u redu milostih od jedne te iste majke i glava Isus i ostali udi tiela Isusova, što su svi vjernici u crkvi. Isus je naime i sada kao i uvijek plod Marijin; zato kad se Isus u čije srce useli, mora biti zahvalan i Mariji, jer da nije nje, nebismo imali Isusa; a da ga imamo zasluga je njezina, njezin je plod. Prema tomu kao što imamo po tielu otca i majku, tako i kod vrhunarnoga preporodjaja imamo Boga za otca, a Mariju za majku. I tako tko nema Marije za majku, nema ni Boga za otca, a ni Isusa za brata. Zar nas nezove svojom braćom sam naš Gospodin Isus? Javite, reće, mojoj braći (Mat. 28. 10). Ako smo braća Isusova, onda smo i sinovi Marijini. Zato veli sveti Ambrozij: “Ako je Krist brat vjernikah, kako onda da nije Marija, koja je Krista rodila, ujedno majka vjernikah? O da, predragi, svi se sad veselimo, svi s veseljem vapimo: Blagoslovljen brat, po kojem je Marija naša majka; i blagoslovljena majka, po kojoj je Isus Krist postao naš brat”.

5. Blažena Djevica Marija naša je posrednica kod Isusa, kao što je Isus naš posrednik kod Otcu nebeskoga. Po Isusu molimo mi u zajednici sa svimi vjernici Otcu nebeskoga. Po Isusu i oslanjajuć se na njegove zasluge stupamo mi pred veličanstvo Božje. Ali zar mi netrebamo koga, da nas kod istoga posrednika zagovara? zar smo dosta čisti, da se o sebi s njim sjedinimo? Nije li on Bog i u svem Otcu jednak, presvet i svakoga počitanja dostojan kao i Otac? On je istina od bezkrajne ljubavi postao naš posrednik kod Otcu svoga, da njegovu srčbu ublaži, da za nas plati što smo se mi zadužili; ali zar ga se nemoramo ipak bojati, kada njegovo veličanstvo, njegovu svetost promatramo? Zato nam je sa svetim Bernardom reći, da nam je od potrebe posrednik kod posrednika, a ta je posrednica blažena Djevica. Po njoj je Isus Krist došao k nam, po njoj valja nam doći k njemu. Ako se bojiš stupiti pred Isusa, Boga svoga ili sbog njegova veličanstva, ili sbog svojih griehah, a ti stupi pred Mariju, majku i zagovornicu svoju. Ona je dobra, ona milostiva; u nje nema ništa oštra, ništa stroga; ona je sva milosrdje, i nikoga od sebe neodbija, ni najvećega griehnika ne. Sveti Alfonso Ligori, da nas potakne na pobožnost k blaženoj Djevici, kada se bojimo Isusa, jer smo ga težko uvriedili, veli, da diete, ako je prieko dana bilo dobro, na večer rado ide i k otcu i majki; ali kada je bilo zločesto, onda se istina boji ići k otcu, jer ga je uvriedilo, ali tim radje onda utiče se i ide k majki, da ga ona brani. Tako i mi griehnici čim smo veći griehnici, čim smo Isusa više uvriedili, tim više moramo uteć se k svojoj majki Mariji, da nas ona kod Isusa

u zaštitu uzme. Razmatrajuć isti sveti Alfonso, da je Marija skrovište siromašnih griješnikah, ganutljivo zavapi: “Evo me, gdje se k tebi utičem. Sveta Marijo, ja sam izgubio Otca, ali ti si mi majka, i treba da me opet odkupiš. U tako velikoj nevolji zazivam te u pomoć, pomози mi. Zar ću ostati bez utjehe? Ne ... Tko te je ikada za što zaprosio, a da ga nisi uslišala i pomogla? Tko se je ikada izgubio, ako se je k tebi utekao? Samo onaj pogine, koji se k tebi neutekne. Daj mi zato, moja kraljice, ako hoćeš da se spasim, da te uvijek zazivam i u te se uzdam”. Prema tomu ako hoćemo k Isusu, valja nam ići k Mariji, ona je naša posrednica, jer nas kod njega zagovara; A ako hoćemo k Otcu nebeskomu, valja nam k Isusu ići; on je naš posrednik kod njega, jer nas je odkupio.

6. To se u veliko potvrđuje onim mjestom iz svetoga pisma, gdje se veli, da je Bog stavio neprijateljstvo medju Marijom i sotonom. Najveći neprijatelj, što je Bog u našu obranu proti sotoni postavio, jest upravo Marija. Bog joj je toliku moć dao proti sotoni, da je se djavao više boji, nego svih angjelah i ljudih, pače u nekome smislu više nego samoga Boga; ne zato, kano da Božja moć nije veća od Marijine, jer je Božja moć bezkonačna, a Marijina je ograničena, nego zato, što djavla to puno više boli i njegovu oholost većma muči, da ga prosta i ponizna službenica Božja prevladava, bije i kazni, nego kada bi ga sam Bog kaznio; sotonu više ponizuje i ništi poniznost Marijina, nego li Božja moć. Odatle se vidi, od kako je velike potrebe Mariju kano našu posrednicu i zagovornicu kod Isusa Krista u svemu u pomoć zazivati. I zato Svetci nemogu da nas dosta na to nagovaraju, da Mariju u pomoć zazivamo. Sada o njoj veli sveti Bonaventura: Proti tebi griješe, koji te nemole; sada opet Dionisij Kartusijski: Zagovara Marija sve griješnike, koji se k njoj utiču. A sveti Alfonso govori sa svetim Tomom Vilanovskim: Deder, zagovornice naša, dužnost svoju izpuni, uzmi me u obranu. Ja sam istina pred Gospodinom svojim velik krivac, jer sam ga iza tolikih primljenih dobročinstva i milostih uvriedio; ali zlo je već učinjeno; ti me možeš spasiti; dosta je, da Bogu svomu kažeš, da me ti u obranu uzimaš, i bit ću spašen”.

7. I tako tko god promatra Mariju, mora ju štovati, mora joj poćitanje izkazivati, mora ju hvaliti i slaviti; jer je ona majka Božja, i zato vriedna većega štovanja, nego li svi angjeli i sveti. Tko god ju promatra, mora se u njem poroditi veliko pouzdanje k njoj; jer joj je Bog dao te su joj moć i dobrota bezkonačne, i zato valja da ju u svih svojih potrebah i nevoljah u pomoć zazivamo. Tko god ju promatra, mora ju kao najbolju svoju majku djetinjom i nježnom ljubavlju ljubiti; jer nam ona kao prava naša majka sveudilj daje dobročinstvah u izobilju. Tko god ju štuje, on će se diviti njezinoj visokoj časti, i razplamtit će mu se srce od ljubavi k njoj, i žarka će ga želja obuzeti, da se sasvim njoj posveti i njoj ugoditi gleda; pa da je i najveći grešnik, neće izgubiti ufanja, nego će se nadati oproštenju griehah po zagovoru njezinu, toga utočišća griješnikah.

8. Ali ako je Marija more milostih, kako veli sveti Petar Damascenski; vrelo milostih i sve utjehe, kako o njoj govori sveti Efrem; punina svega dobra i ladja, u kojoj se spasavamo od brodolomja, kako nauča sveti Bernardo; onda je najpametnije, da sebe i svoje predamo u ruke Marijine, i tako da po njoj pristupimo pred Boga bez straha, da će nas odbiti. Pa zbilja sva je naša savršenost u tom, da slični postanemo Isusu Kristu, da se s njim sjedinimo i njemu prikažemo. Prema tomu ona je pobožnost najbolja, koja nas najsigurnije do toga dovodi, da Isusu postanemo slični, da se snjim sjedinimo i njemu se prikažemo. Ali Marija je izmedju svih stvorovah Isusu Kristu najsličnija; i zato čim tko više Mariju štuje, tim više štuje i samoga Isusa. Predati dakle sebe i sve svoje u ruke Marijine jest pobožnost Mariji najmilija, jer se njoj skroz prikazujemo i Mariji kao posrednici, koju je Isus odabrao, da se prieko nje i s njim sjedinimo, i samomu Isusu kao svojemu spasitelju i Bogu, komu imamo sve zahvaliti.

Predati sebe i sve svoje u ruke Marijine, njoj se skroz prikazati: to je zato i njoj najmilije, jer tim obnavljamo svoj zavjet i svoje obećanje učinjeno na svetom krstu.

Pa zbilja svaki kršćanin bio je prije svetoga krsta rob grieha i djavla. Po svetom krstu odrekao se je djavla i njegovih djelah, te si je odabrao Isusa za svojega naučitelja i gospodara, postao je rob njegove ljubavi. A to je upravo ono, što mi činimo, kada sebe i sve svoje predajemo u ruke Marijine; jer posvećujući se Mariji, odričemo se djavla, svieta, grieha, samih sebe, i podajemo se skroz Isusu po rukuh Marijinih. Zavjet učinjen na svetom krstu, zavjet i najveći i najnuždniji. A tko je, koji čuva taj zavjet? Tko drži, što je obećao na svetom krstu? Odakle dolazi, da malo ne svi krše obećanje, što su Isusu učinili na svetom krstu? Bez dvojbe dolazi to odatle, što ljudi zaboravljaju na dužnosti, koje su primili na svetom krstu, što na njih nemisle, za njih nemare. A tomu zlu nemože se doista doskočiti drugče, nego da se taj sveti zavjet opet obnovi. A kako ćemo ga bolje obnoviti, ako ne tako, da sebe i sve svoje po rukuh Marijinih Gospodinu Isusu predamo? Ni Otac nebeski nije svietu dao drugče Isusa, nego po rukuh Marijinih; ni Sin nije drugče čovjekom postao, nego od Marije; ni Duh sveti nedaje svojih milostih, nego po Mariji. Sveti Bernardo veli: “Volja onoga, koji nam je po Mariji dao, što je imao najdragocjenije, svojega predragoga Sina Isusa Krista, odredila je, da nam se po njoj daju i svi drugi dari, koji su samo posljedica onoga prvoga i u istinu jedinoga dara”. Ako su se dakle sve tri osobe božanske služile Marijom, da dobijemo Isusa i sve druge darove, nismo li mi upravo dužni posvetit se Mariji, i o njoj ovisiti i njoj se pokoravati, hoćemo li pred Boga stupiti, njemu se prikazati i od njega darovah dobiti? Pravo je dakle, da za darove, koje smo od Boga po Marji primili, Bogu po Mariji i zahvalimo. A to mi upravo činimo, kada sve svoje misli, sve svoje želje, sva svoja dobra i sebe same po Mariji Bogu prikažemo. Mi priznajemo, da smo sami po sebi nevriedni stupiti pred veličanstvo Božje, pa zato sebe i sve svoje predajemo u ruke Marjine, da nas ona Bogu prikaže, koje Bog od sebe nemože odbiti. Ona čisti naša samoljubljem okaljana dobra djela; ona ih svojimi zaslugami, svojimi kriepostmi resi. Krasno upravo to opisuje velik štovatelj Marijin (Grignon) govoreći: “To je, kao kada bi seljak hoteć u prijateljstvo i milost doći kralju, došao kraljici, te joj sav svoj plod prikazao, koji sav njegov imetak sačinjava, neka bi ga ona kralju prikazala. Kada bi kraljica dar seljakov primila te ga u velikoj i prekrasnoj zlatnoj posudi u ime seljakovo kralju prinesla: onda bi taj plod, bio u sebi taj dar neznam kako nevriedan za kralja, njegovu veličanstvu dolikovao kako sbog zlatne posude, u kojoj je, tako sbog osobe, koja mu ga prinosi. Marija predaje dobra djela Isusu Kristu; ona sebi nepridržaje ništa od svega, što se daje; ona sve Isusu daje vjerno. Kada joj dajemo, nužno Isusu djemo; kada nju hvalimo i slavimo, hvalimo i slavimo ujedno Isusa. Kao nekada, kada ju je Elizabeta hvalila, tako ona i sada pjeva, kada ju hvalimo i slavimo: Veliča duša moja Gospodina! Ona nagovara Isusa, neka bi ta dobra djela primio, bio to ma kako malen i neznatan dar za njega sveta nad svetimi, za njega kralja nad kralji. Kada mi sami po sebi Isusu što god prinesemo oslanjajući se na svoju marljivost i svoje plemenite misli, onda Isus izpituje tu žrtvu, te ju često zabacuje sbog mrljah, što su na njoj od samoljublja; upravo kao što je nekroč zabacio žrtve židovah, kada su svoju volju sliedili. A kada mu nešto po čistih i djevičanskih rukuh njegove predrage majke prinesemo, onda ga držimo, da tako reknemo, kod njegove slabe strane. Onda on negleda toliko na dar što se prinosi, nego na majku, koja mu ga prinosi; negleda on od koga potiče, nego od koga se podaje dar. I tako Marija sve bilo malo ili veliko, što prinosi, čini veličanstvu Sina svoga ugodno, jer je on nemože od sebe odbiti, nego ju uvijek milostivo prima. Da Isus šta primi i da mu omili, dosta je, da mu Marija to prinese. To je onaj važni savjet, što je sveti Bernardo

običavao dati svim, koje je putem savršenosti vodio: “Kada ćeš Bogu šta prikazati, gledaj da to po ugodnih i prevriednih rukuh Marijinih prineseš, ako nećeš, da budeš odbijen”.

Nedaje li taj savjet sama narav siromahom glede velikašah, kako to spomenusmo? Zar da nas negoni milost, da isto glede Boga činimo, koji je neizmjerne nad nami, pred kojim smo mi manje od praška? osobito jer imamo tako moćnu zagovornicu, te je Bog nikada neodbije; tako pronicavu, te sve tajne pute poznaje, kako da osvoji Srce Božje; tako milostivu i dobrostivu, te nikoga od sebe neodbije, bio ma kako malen i nevoljan”.

Zato, braćo moja, ako želite pravi put naći, koji k Isusu i u nebo vodi, A vi sebe i sve svoje skroz Mariji podajte. To je put, kojim je Isus Krist, utjelovljena mudrost, naš Gospodin i naša glava hodio; mi njegovi sluge i udi nemožemo se prevariti, ako podjemo istim putem. Taj put je lahak, jer pun milosti Duha svetoga. Tim putem tko hodi, nikada se neumara, neuzmiče nikada. To je put, koji nas u kratko vrijeme dovodi k Isusu. Savršen je to put, jer nema blata, nema praha, ni kakove mrlje grieha. Taj put je napokon siguran, jer nas ravno i sigurno vodi k Isus Kristu i u život vječni. Podjimo zato svi tim putem, nezakrenimo s njega nikada, nego hodimo po njem danju i noćju, dok nedospijemo k Isus, te neprestanimo nikada govoriti: “O moja Gospojo, moja Majko, svega ti se skroz prikazujem, a da ti pokažem, koli te ljubim, prikazujem ti danas svoje oči, svoje uši, usta svoja, svoje srce, osobu svoju svu. Jer sam dakle sav tvoj, dobra moja Majko, čuvaj me i brani kao svog”.

Ovaj pastirski list ima se puku banjalučke biskupije pročitati prve nedjelje, iza kako se primi.

U **Sarajevu**, dne 25. travnja 1884.

† *Josip* v. r.
nadbiskup vrhbosanski.

1.12. O slobodnim zidarima

Srce Isusovo, br. 1, siječanj 1885., str. 1.-13.

Ova poslanica je upućena svećenstvu Vrhbosanske nadbiskupije. Ovdje Stadler ukazuje na širenje racionalističkih strujanja u Europi, čije su ideje preko literature počele zapljuskivati i bosanskohercegovačko podneblje. On veli "umom se koristimo kod vjere dokle god možemo služiti se" a kad je naš razum nemoćan trebamo se podvrći "Najvećem Umu" tj. Bogu. Stadler poziva na poslušnost crkvenom učiteljstvu, s posebnim osvrtom na okružnicu Leona XIII. protiv "slobodnog zidarstva". U toj borbi svećenicima preporuča da puku tumače katekizam i da pri tom poslu "ne osjećaju nikakove dosade", jer je tumačenje katekizma najbolje oružje protiv racionalističkih ideja.

Br. 64.

J o s i p ,

po milosti Božjoj i svete apoštolske stolice nadbiskup vrhbosanski i metropolita svoj velečastnoj braći svećenikom, koji su u ovoj nadbiskupiji vrhbosanskoj blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista.

1. Nastao je i veoma se po svietu razprostro onaj nauk racionalisma ili naturalisma, koji protiveć se u svem vjeri kršćanskoj kao ustanovi nadnaravnoj, svom silom nastoji, da Krista koji je jedini Gospodin i Spasitelj naš, iz uma čovječjega, iz života i ćudorednosti naroda odstrani, te ustanovi tako zvano kraljestvo cigloga uma ili naravi. A odmetnuvši se od vjere kršćanske i odbacivši ju, te zaniekavši Boga i Krista njegova, mnogi napokon umom padoše u bezdno panteisma, materialisma, ateisma, tako da već istu razložnu narav i sve čim se razpoznaje što je pravedno i uredno nieću te čovječjemu društvu temelje podkopati kušaju. A uslied toga bezboštva dogodi se na nesreću, da su mnogi od sinova katoličke crkve zašli sa puta prave pobožnosti, te da je u njih slabio duh katolički, dok su malo po malo odbacivali istine. Jer raznimi i krivimi nauci zavedeni, u bludnji pomiešase narav i milost, znanost čovječju i vjeru Božju, te se opazi, da pravi smisao dogma, kojega se drži i koji nauča sveta crkva, kvare te cjelovitost i istinitost vjere u pogibelj dovode.

2. Timi riečmi predočuje nam sveti koncil vatikanski podpunu sliku današnjega svieta. Isus Krist naš Gospodin, naš jedini Gospodin i Spasitelj, ustanovio je svetu vjeru našu odkrivši nam istine o Bogu, duši i svietu, do kojih čovjek sebi pripušten nikada nebi mogao doći, od kojih mnoge nemože shvatiti ni poslie kako su nam objavljene. Utro nam je put, koji vodi u blaženu vječnost obećanu svim, koji se drže njegovih svetih zapovjedi. Ali sviet Isusu nevjeruje; jer Isus istinu govori, a sviet nesluša rieči Božje, odbacuje od sebe milost, te mu mjesto vjere služi um, a mjesto milosti narav, i tim Isusa odstranjuje iz uma čovečjega, odstranjuje ga iz srca, iz života, nestaje vjere, preotima mah narav, zla narav. Nije onda čudo, što je sviet odmetnuvši se od Isusa i njegove svete vjere i umom duboko pao, u iste bludnje pao, u kojih su i stari pogani tumarali, te je od prevelike prosvjete, kojom se diči, kada se od vječnoga svjetla odvraća, izgubio i svaki naravni razbor, te, dok podkapa temelje svakomu društvu ljudskom, misli, da je društvo ljudsko na noge postavio.

3. A to bezboštvo, braćo, što uzrokuje? Na žalost izpovieda sveta crkva naša, da su mnogi njezini sinovi sa puta prave pobožnosti zašli, da je u njih u onom stepenu duh katolički počeo hladniti, u kojem su odbacivali njezine svete istine. Oni su istina raznom i krivom naukom onih bezbožnika zavedeni u bludnju, ali nisu zato manje pogubni, jer su u toj bludnji

krivo pomiešali narav i milost, znanost čovječju i vjeru Božju; jer su počeli kvariti pravi smisao dogma, kojega se sv. crkva drži, te samu vjeru i njezinu cjelovitost i njezinu istinitost dovoditi u pogibelj.

4. Ne davno je sveti Otac u svojoj prekrasnoj okružnici "Humanum genus" od 20. travnja 1884. slobodnim zidarom i njihovim sljedbenikom skinuo s lica krinku te ih svijetu prikazao u pravoj slici, protumačivši, kako oni istina jezikom gledaju vazda pokazati, da žele tražiti jedino, što je bolje za obćinstvo te čim većoj množini saobćiti, što je dobra u državnom društvu; ali kako im je prava namjera: da sav red skroz unište, što su vjera i država osnovala, a koji je nastao po kršćanskih ustanovah, a novi red da uvedu po svojoj volji, ništeći naturalismom temelje i zakone. Jer postavivši čovječiji razum glavnim naučiteljem, a narav glavnim izvorom istina, dužnosti naprama Bogu zanemaruju ili izopačuju mnienji neistinitimi i dvojbenimi; oni nieću, da je Bog šta god očitovao, nepriznaju nijednoga članka vjere, nijedne istine, koje um čovječiji neshvaća, nijednoga naučitelja, kojemu bi valjalo vjerovati sbog ugleda njegove službe. I tako slobodni zidari, držeći se naturalisma idu za tim, da unište i crkvu i državu. Tim prespanosnu snagu vjere odstranjuju od zakona, od državne uprave, te ne prestaju udarati na crkvu govorom, pismom, naukom; neštete njezinih prava; vriedjaju njezine dužnosti, nametnute joj od Boga.

5. Te ozbiljne misli u ovo ozbiljno korizmno vrieme prihvatimo braćo; promozgajmo ih pomno, razsudimo zrelo, uporavimo dosljedno. Slobodni zidari lukavo razprostrieše mrieže svoje posvuda: ti ovčom kožom zaodjenuti vuci grabežljivi, nebi li koje nevino janje umorili. Nećemo sada iztraživati, ima li, nema li slobodnih zidara i u Bosni; dosta je spomenuti, da su mnogi i u Bosni u velikoj pogibelji, pasti u njihove ruke; dosta je, da Vas, braćo, sjetim trgovaca, koji putiju u veće gradove, gdje ako sami takovu priliku i netraže, ali traže slobodni zidari i njihovi pristaše takove putnike, nebi li im pošlo za rukom, zahuknut ih svojom naukom te ih zavesti na stranputice; da se je to kušalo sa po kojim trgovcem i iz Bosne, znao bih Vam i pripoviedati, kada bi sada bilo od potrebe. Nećemo se ni u to upuštati, da Vam spomenem, kako je lahko moguće, da su mnogi od inostranaca, koji se po Bosni šire, slobodni zidari, prem je od potrebe, imati to na pameti, da budemo bolje na oprezu. Jedno je ipak bez dvojbe, a to je, da nema većega mjesta ni u Bosni, gdje nebi bio po koji, kojemu je razum glavni pače jedini naučitelj, kojemu je narav glavni, pače jedini izvor svih istina. A odatle dolazi, kako to sveti otac Leo III. tumači, da takovi ljudi dužnosti napram Bogu zanemaruju, ili izopačuju mnienji neistinitimi i dvojbenimi; odatle dolazi, da takovi ljudi nieću, da je Bog šta god očitovao, da nepriznaju nijednoga članka vjere, nijedne istine, koje um čovječiji neshvaća, nijednoga naučitelja, kojemu bi valjalo vjerovati sbog ugleda njegove službe. Kako izrazitimi crtami pogodjene su mnoge osobe, inače mudre i pametne, netrebam Vam istom spominjati, pošto te pojave i vi sami i ja s Vami gorko oplakujem. I čim silnije takovi primjeri na naš puk djeluju, tim nam ga je većma čuvati u svetoj vjeri, koja mu ujedno zapovieda, savjestno vršiti zapoviedi i takovih osoba, ako im je svjetska vlast povjerena.

6. Neće Vam, braćo, biti teško, tražiti i naći dokaza iz svetih otaca, kojimi ćete moći razbiti svaku bludnju, svaki zločest primjer, koji se puku nudja uglednom kojom osobom. Bila je sveta naša crkva u puno većih kušnjah, gdje se podigli proti njoj njezini najugledniji sinovi, pa je ipak ostala, što je i bila, sveta. Sjetite se Tertulijana, spomenite se Origena; za njih veli sveti Vincencij lerinski: "Sicut ille (Origens) apud graecos, ita hic (Tertullianus) apud latinos nostrorum omnium facile princeps judicandus est". (Comm. c. 18.). Tolika je to kušnja bila za crkvu, te je isti sveti Vincencij zavapio: "Quotus enim quisque tanti ingenii, tantae doctrinae, tantae gratiae virum, ut facile deponeret, ac non illa potius uteretur sententia, se cum Origene

errare malle quam cum aliis vera sentire?” (Comm. c. 17.). Pa ipak uza sve to nisu se pravi pastiri smeli, nego su gledali svojemu puku razložiti, ut omnes vere catholici noverint se cum Ecclesia doctores recipere, non cum doctoribus Ecclesiae fidem deserere debere. Mi razsudjujemo osobe po vjeri, a ne vjeru po osobah. Prema tomu ono je pravi i čestit katolik, koji istinu Božju, koji crkvu, koji ljubi tielo Kristovo, koji vjeri Božjoj, koji katoličkoj vjeri nepredpostavlja ništa, ni čiji ugled, ni ljubav, ni um ni rječitost, ni mudrost, nego koji, sve to prezrevši i stojeć u vjeri nepomičan i stalan, odluči, onoga se samo držati i ono vjerovati, za što zna, da se je katolička crkva od vajkada posvuda držala (Comm. c. 20.). Nesmiju se dakle vjernici smutiti, ako vide, gdje drugi nehode putem, koji nam je Isus naznačio, ma inače bili i neznam kako pametni i ugledni. *Quid enim si exciderunt a fide quidam illorum, numquid infidelitas illorum fidem Dei evacuavit? Absit. Est enim Deus verax, omnis autem homo mendax.* (Rom. 3.3.).

7. Ali nije dosta, da povjereno si stado samo u tom podučimo, kako ga ne smije smesti zločest primjer ni najpametnijih ljudi; od potrebe je povrh toga, da ga utvrdimo u svetoj vjeri, predočujući mu prema njegovu umu i razloge, koji posvjedočuju, kako je razložita naša sveta vjera. *Sicut rectus ordo exigit, ut profunda christinae fidei credamus, priusquam preasumamus ratione discutere, ita negligentiae mihi videtur, si postquam confirmati sumus in fide, non studemus quod credimus intelligere* (S. Ans. contr. Rosc. l. 1. c. 2.). Pa ako i nije od potrebe, da se svi razlozi puku navedu, koji vojuju za razložitost naše svete vjere, od potrebe je ipak, da mi sve te razloge točno poznajemo, da i mi sami sve bolje uvidimo, na kako čvrstih i nepokretnih temeljih naša sveta vjera počiva, i za puk da laglje i razborito izmedju različitih dokaza upravo one odaberemo, koje puk laglje može shvatiti; i da sigurnije i točnije te dokaze puku tumačimo, a protivnike, koji gledaju riečju i primjerom puku vjeru oduzeti, da uzmognemo kako treba suzbiti. *Fides nostra contra impios ratione defendenda est ... illis rationabiliter ostendendum est, quam irrationabiliter non contemnant.* (S. Ans. l. 2. ep. 4.).

8. *Rationabile obsequium vestrum* (Rom. 12. 1). Nitko nemože vjerovat, ako nevidi, da je dužan vjerovati. Koli je razložita i krasna sveta vjera! Umom se služimo kod vjere, dokle god možemo njim služiti se; a onda nam prestaje rabiti, kada i sam razum uvidja, da je razložito, podvrći se većemu i uzvišenijemu umu, koji puno više istina spoznaje, ma ih onaj neshavtio. Kada učen čovjek tumači razne istine, mnogi ih pojme, a mnogi nepojme. Neznanjem ovih istine negube svoje istinitosti; jer je nerazložito tvrditi, da je samo ono istinito, što ja uvidjam. Što uvidjamo, pojmimo, a što nevidjamo, nezabacujemo, nego pametnijemu od sebe vjerujemo. Ima istina u naravi, kojih nepoznaje nitko; one tim negube svoje istinitosti. Bog iz neizcrpiva svoga blaga istina, dostojao se je čovjeku kazati puno istina, od kojih mnoge shvaća, a drugih nepojmi, koje tim negube ništa, što ih čovjek nemože pojmiti. Pače tim se upravo Bog ukazuje kao Bog, što se njegov neizmjerni um neda obuhvatiti umom ograničenim. Stara je zato rieč: *Ex toto Ecclesiae dogmate, quod intellectu capi potest, capiant; quod non potest, credant.* (S. Vinc. comm. c. 20.).

9. Prema tomu dvojako može se spoznati istina: ili tako, da proniknemo u stvar, njezine vlastitosti, njezine sveze s drugimi stvarmi i njihovu medjusobnu ovislost spoznamo; ili tako, da stvari po njezinih nutarnjih razlozih i vlastitostih istina nespoznajemo, ali ipak da smo se po svjedocih za nju nedvojbeno uvjerali, da se je tako sbila, i nikako drugče. Prvim načinom pribavljamo si znanje raznih znanosti naravnih, a drugim spoznajemo sve, što god se je u istinu u prošlosti dogodilo. Isus, koji je u krilu Otčevu, koji se nevara ni može prevariti očitovao je istine naše svete vjere apoštolom, apoštoli povjerali su sve te istine svetoj našoj crkvi, a crkva ih očituje nam. I tako je skroz razložno, prihvatiti kao istinu, što je Bog objavio,

i jer je on to kazao; on sve zna i vidi, jer je mudrost neizmjenjiva, te se nemože prevariti; on je istina vjekovita, i zato nas nemože prevariti. Nitko nemože svojim umom bolje služiti se, nego držeći za istinu, što je sam Bog očitovao.

10. Pa kao što je razložno veoma i sigurno, vjerovati Bogu, kada šta očituje; tako je lahko i saznati, da li se je Bog objavio. “Nam ut fidei nostrae obsequium rationi consentaneum esset, voluit Deus cum internis Spiritus sancti auxiliis externa jungi revelationis suae argumenta, facta scilicet divina, atque imprimis miracula et prophetias, quae quum Dei omnipotentiam et infinitam scientiam luculenter commonstrant, divinae revelationis signa sunt certissima et omnium intelligentiae accommodata”. (Conc. vat. sess. III. c. III.). Pa u istinu! Da se je Bog objavio, svjedoci su: svetost nauke kršćanske, koja i osudjuje svaku vrst grieha i preporuča svaku kriepost; stalnost i čvrstoća vjere, koje neoslabiše ni krvava progonstva, ni pád mnogih vjernika, ni razkolništva razna; razširenje vjere po svem svijetu prieko ljudi priprostih, neukih, slabih, siromašnih; nauka spojena s pobožnošću bezbrojnih svetaca, spojena s tolikom požrtvovnošću, te prevoliše bezbrojni mučenici sve muke pretrpjati i istu smrt podnieti, nego se vjere odreći; proročva, koja se izpuniše na začetniku naše svete vjere, Kristu Gospodinu; čudesa, koja su se u crkvi našoj sbivala vazda, i još danas sbivaju, da se opazi ruka Božja, koja rukovodi svoju crkvu. A sve to bez dvojbe posvuda sjaji s tolikim sjajem Božje mudrosti i moći, da svačiji um i misao lahko uvidja, da je kršćanska vjera djelo Božje. Čovječiji dakle um iz tih kako prejasnih tako i veoma čvrstih dokaza jasno i odprto uvidja, da je Bog začetnik vjere, te nemože ići dalje, nego odbacivši i odstranivši skroz svaku težkoću i dvojbu, od potrebe je, da se istoj vjeri pokori, pošto mu je bezdvojbena, da je Bog naviestio, što god sama vjera predlaže ljudem vjerovati i činiti (Pii IX. encycl. “Qui pluribus” 9. Nov. 1846). Promatrajući Rikardo Viktorin (1. 1. Trin. c. 2.) dokaze, koji vojuju za vjerodostojnost naše svete vjere, zavapi: “Domine, si error est, a te decepti sumus. Nam ista (fidei nostrae dogmata) in nobis tantis signis et prodigiis confirmata sunt et talibus, quae non nisi per te fieri potuerunt.

11. Prem pristati uz vjeru spada na um, od potrebe je za vjeru ipak pobožna volja, jer ako um i pomno promotri sve dokaze, koji našu vjeru vjerodostojnom i očevidno istinitom pokazuju, još ostaje u moći volji vjerovati ili nevjerovati. Svi su dužni vjerovati: “Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur”. (Marci 16. 16). Farizeji vidješe, gdje Isus velika čudesa tvori, te izjaviše: “Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?” (Jo. 11. 47), nu ne pridodaše ipak: Credamus. A drugi opet vjerovali su u Krista “videntes signa ejus, quae faciebat” (Jo. 2, 23; 3,2; 11, 45). I zato hvali Bog one, koji vjeruju, a kudi one, koji neće da vjeruju. Kako bez Božje milosti nitko nemože vjerovati, tako nikoga nema, koji te milosti dobio nebi. Ali premnogi nevjeruju, jer jedini od njih odvrćaju um svoj od dokaza, koji posvjedočuju, da je vjera naša očevidno istinita i vjerodostojna, preplašeni od težkoća, koje bi im valjalo nadvladati, kada bi vjeru prihvatili i tim dužnost na se uzeli, živiti po vjeri; a drugi opet uvidjaju u sebi drugi opet uvidjaju u sebi vjerodostojnost i istinitost vjere te dužnost pristati uz nju, ali ju ipak vanjski nieću iz vremenitih obzira. Krasno veli sv. Augustin: Nemo potest venire ad Christum, nisi Pater, qui misit eum, traxerit illum. Magna gratiae commendatio. Nemo venit nisi tractus; et tamen credere nemo potest nisi volens. Unde non sunt ab accusatione eruti quos non trahit Pater: indigemus enim etiam ea quae ex nobis est voluntate ad credendum.

12. Tko dakle nevjeruje Kristu, onaj krši zapovjed Otca nebeskoga, koji ga je poslao. Od potrebe je zato, da volja zapovjedi umu, neka pristane uz vjeru, jer poštenje od nas zahtieva, da Boga, kao prvu istinu, koja nam šta god vjerovat predlaže, poštuemo te joj se

pokorimo, vjerujući njegovu ugledu, redigentes scilicet intellectum in captivitate libere credendo unice in obsequium primae Veritatis.

13. I razboritost i poštenje dakle zahtievaju, da se vjeruje Bogu. Velika je zato ne samo nerazboritost, nego i ludost nehtjeti vjerovati. Što sve nemoraju bezvjerci vjerovati, dok u nekakav sklad svoje bludnje i svoja protuslovlja sprave. Oni moraju tvrditi, da mogu sami sve uviditi, a Bog da nemože znati više od njih; jer inače nebi tvrdili, da je nemoguće, da Bog šta god objavi, čega oni nerazumiju. Oni moraju tvrditi, da ništa nevriedi načelo, po kojem se ima smatrati za istinito, što svi ljudi kroz sva vremena i posvuda drže za istinu, drugimi riečmi, da se živa neprekidna predaja ima zabaciti; jer inače nebi onako nerazborito zabacivali temeljite dokaze, koji očevitno istinom prikazuju Božju objavu. Oni moraju tvrditi da se samo jednim putem pribavlja spoznaja koje stvari; jer se inače nebi mogli uvijek pozivati na svoj um i na svoju uvidjavnost izključivši vjeru. Oni moraju tvrditi, da imaju razloga dvojiti o mudrosti i istinitosti Božjoj; jer inače nebi tajne svete vjere stavljali pred sudište uma, da razsudi, što je istine u njih. I tako bezvjerci nerazboritost kršćanom predbacujuć sami u svojih tvrdnjah najnerazboritije rade i najveća protuslovlja brane, dočim mi katolici služimo se umom, dokle god možemo, te pomoćju njegovom trudimo se, spoznati istinitost objave Božje; a kada sile našega uma više nedotiču, kada naš um pred sobom vidi istine, koje očitovati Bog sam si pridržao, onda volja in obsequium et reverentiam erga Deum, primam Veritatem, imperat assensum fidei. I tako možemo u istinu kazati: Magna insania est evangelium non credere, cujus veritatem sanguis maryrum clamat, apostolicae resonant voces, prodigia probant, ratio confirmat, elementa loquuntur, daemones confitentur. (Pico della Mirandola ep. 1.).

14. Da se zapriječi širenje bezvjerja, da to bezvjerje nezahvati naš puk, kako je naobražene današnjega vremena zahvatilo: od potrebe je sačuvati ga od zlih knjiga, koje se na žalost našu već i po selih šire. Da i nespominjem pogibelj, što nastaje od širenja protestanskih izdanja svetoga pisma, a što nadjosmo i u seljačkih ruku, dosta je spomenuti, da ni Vi, braćo, sama neznate, preko koga tja u sela seljakom u ruke dospievaju male knjižice, koje se sbog zavedljiva svojega naslova veoma razprostranjuju, i tim dublje otrov, što je sakriven u tih knjigah, prodire u srce, čim je prividna pobožnost zavoj, u kojem se srdcu podaje. Treba, braćo, i one ljude odkriti, koji takove knjige šire, pače i sudu ih predati, jer smetaju puk u izvršivanju svojih vjerskih dužnosti, i svietu protumačiti, kako takove knjige um zasljepljuju, srce truju, poštenje podkapaju, vjeru uzimaju, ćudorednost kvare, spas duše i blagostanje iste države pogibelji izvrgavaju. Pij IX. u svojoj okružnici od 8. prosinca 1849 (Nostis et Nobiscum) sjeća te pogibelji veleći: “Inter diversa insidiarum genera, quibus vaferrimi Ecclesiae humanaeque societatis inimici populos seducere annuntur, illud certe in praecipuis est, quod nefariis consiliis suis jamdiu paratum in novae Artis librariae pravo usu invenerunt. Itaque in eo toti sunt, ut impios libellos et Ephemerides ac Pagellas mendacii, calumniarum et seductionis plenas edere in vulgus, ac multiplicare quotidie non intermittant. Immo et praesidio usi Societatum Biblicarum, quae a Sancta hac Sede jamdudum damnatae sunt, Sacra etiam Biblia praeter Ecclesiae regulas in vulgarem linguam translata, atque adeo corrupta, et in pravum sensum infando ausu detorta diffundere, illorumque lectionem sub Religionis obtentu fideli plebi commendare non verentur”. A ustuk proti tomu jest, kako malo niže u istoj okružnici navodi Pij IX: “Ad ipsam vero pravorum Librorum contagionem comprimendam perutile erit, Venerabiles Fratres, ut quicumque penes Vos sint insignis, sanaeque doctrinae Viri, alia parvae item molis scripta, a Vobis scilicet antea probata, edant in aedificationem Fidei, ac salutarem populi instructionem. Ac Vestrae hinc curae erit, ut eadem

scripta, uti et alii incorruptae partier doctrinae, probataeque utilitatis libri ab aliis conscripti, prout locorum ac personarum ratio suggesserit, inter fideles diffundantur”.

15. Sveti Otac Leon XIII. u svojoj okružnici o slobodnih zidarima navodi način, kako im se može čovjek oprijeti. Taj način nam je upotrebiti proti bezvjerju u obće. Na koncu navedene okružnice navodi 4 sredstva: 1) valja slobodnim zidarom, dakle i drugim bezvjercem otkriti lice, kaneć se osobnosti, te svakomu zabraniti kao član k njim se pridružiti; 2) valja revno propoviedati, opominjati, te poticati puk, da marljivo uče zapoviedi Božje: u koju svrhu jako se svjetuje, da svećenici s godnim spisi i propovjedmi protumače temeljna sveta načela o kojih govori kršćanska filozofija; preporuča se 3. red sv. Franje; 3) škole i društva zanatlija, koje treba povući u društva poštena, da ih nepovuku u nepoštena; 4) uzgoj mladeži.

16. Ako kod nas i nema toliko slobodnih zidara, koliko drugdje, ima ih ipak puno, koji se njihovih načela drže ili svih ili bar nekotjih, kako sam to već s početka naveo. Pogibeljni su i jedni i drugi osobito onda, kada k prostu puku pristupaju te pod izlikom, da ništa nežele van priteć mu u pomoć, tim sigurnije šire svoje pogubne nauke. Ako bi se u kojem mjestu pojavili, odmah treba ovamo stvar prijaviti. Valja na njih udariti svimi dopuštenimi sredstvi, da sačuvamo od Boga nam povjereno stado. A dobro je, da župnici zamole sve trgovce, neka im, osobito kad polaze na put, obećaju, da se neće bez znanja njihova u nikakovo društvo osobito ne u tajno društvo upisati, ma se činilo neznam kako dobro. Dobro bi takodjer bilo, da i odrasli na jedan dan u godini obnove svoj krsni zavjet, i da se to čim svečanije obavi. Dan za to najprikladniji mogao bi biti dan Presvetoga Trojstva. Mutatis mutandis moglo bi se to obaviti onako, kako to običavaju djeca činiti na bijelu nedjelju. Svakako je to s godan predmet za razmišljanje i pretresavanje na svećeničkih sastancih.

17. Kod svih ostalih točaka najnuždnije nam se čini revno tumačenje katehizma. Župnik, koji kako valja svom dušom katehizam tumači mladeži i odraslim, imat će dosta prigode u školi i crkvi i izgajat mladež i radnikom dužnosti na srce stavljati i sve hranom Božje nauke nahraniti. Dobro se veli o katehizmu rimskom: “Tot sunt utilitates catechismi Tridentini, quot possunt numerari necessitates Ecclesiae: si haeresis, ne expuatur ab inferis et Catholicos inturbet, occludenda est, a parochis saepius explicitur hic Catechismus: si haeresis ominoso et infausto quodam abortu jam exorta suffocanda sit, a parochis saepius explicitur hic Catechismus; sincera sicubi est et illibata conservanda Religio, a parochis saepius explicitur hic catechismus: si Clerici adolescentes in seminariis aut privatim ad munera quaelibet ecclesiastica subeunda sint apparandi, praelegatur illis saepius hic Catechismus: sacramenta sicut par est, pie et cum proximorum aedificatione si quis administrare voluerit, unus illi sit prae manibus hic Catechismus: denique si qui sacerdotes confessionibus exerpiendis, habendis concionibus, dirigendis animabus accingere sese cupiant, hoc uno utantur Catechismo” (Apparatus ad. Cat. Trid. art IV.).

18. Katehizam svojom sadržinom najbolje izražava, kako je koristno, kako potrebno njegovo tumačenje. Sav nauk katolički, sav moral katolički, sve potrebno o sakramentih, tih sredstvih milosti, i o molitvi, kojom izprašamo milosti: sve to nahodimo u katehizmu. I zato je od potrebe, da svećenici vazda imaju pri ruci katehizam rimski, te ga puku tumače, pošto je sve u njem, što god treba puku razlagati. Krasno upravo veli se (in apparatu ad Catech. rom. a. 1.): “Manifeste constat ... tantae esse auctoritatis hunc Catechismus, ut caeteris omnibus debeat anteponi; (et) minime unquam a Pastorum manibus recedere debere: *ipsis enim est verae Theologiae promptuarium et totius ecclesiasticae disciplinae penus refertissima*”. Puno kasnije još o tom katehizmu pisa kardinal Valerij, prijatelj sv. Karla Boromejskoga: Catechismus abhine triennium est editur Pii V. Pontificis Maximi jussu: *quem ad juvandam*

republicam Christianam, et restituendam veterem Ecclesiae disciplinam nobis divinitus videmus datum esse. Opus tam praeclarum, si sententiarum gravitatem, et lumina etiam verborum spectemus ut nullum praeclarius, multis abhinc saeculis editum docti homines iudicent: sunt enim explicata omnia quae ad instituendas animas pertinent, tanto ordine, tanta prespicuitate, tantumque cum majestate: ut sancta mater Ecclesia, Spiritu sancto edocta, non homo quispiam vocem emittere, et omnes docere videatur”.

19. Zato, braćo moja, ako kada komu dodje na pamet, da mu se neće tumačiti katehizma, da nemože ni same rieči katehizam podnieti, jer da je sramota mjesto tako zvane propovjedi razlagati puku katehizam: neka drži takove misli za prave napasti djavolske, jer djavlu nemože biti ništa povoljnije, nego ako se puku danas ovo sutra ono bez reda govori, mjesto da se solidna nauka tumači; ako se traže knjige bez ikakove valjane sadržine, samo ako u sebi sadržavaju ma kakve propovjedi, mjesto da se nauka Kristova iz katehizma nauči i tumači. Želimo li dakle, braćo, podići kršćanstvo; želimo li uzpostaviti staru stegu među katolici? Catechismum rom. ad juvandum rempublicam Christianam, et restituendam veterem Ecclesiae disciplinam nobis *divinitus* videmus datum. Želimo li imati pri ruci knjigu, koja sve sadržaje, što god je od potrebe za pouku duša nam povjerenih? Uzmite katehizam rim.; jer su u njem *explicata omnia, quae ad instituendas animas pertinent.*

20. Velika je napast za svećenika, što mora njeku dosadnost prevladati, kada se pripravlja iz katehizma; velika je napast i to, što mu se nemili ono što je iz katehizma naučio, a još mu se manje mili, što je puku kazao tumačać nauku iz katehizma. Braćo! nedajmo se prevariti. Čim se djavao viša trudi, nas odvratiti od učenja i tumačenja katehizma, tim većma naprezajmo sve svoje sile, da svojoj dužnosti čim bolje zadovoljimo, upirući oči svoje u nadpastira duša naših Krista Gospodina. A da Vas na učenje i tumačenje katehizma čim većma potaknem, navest ću njeka remedia iz sv. Augustina (de catechizandis rudibus) proti navedenoj dosadnosti, koju je gledao odstarniti od nekoga diakona u Krtagi, kada mu se je bio potužio. Saepe autem tibi (piše Aug. diakonu de catech. rund. c. 1) accidisse confessus atque conquestus es, ut in sermone longo et tepido tibi ipse vilesceres, essesque fastidio, nedum illi, quem loquendo imbuebas, et ceteris, qui audientes aderant”.

21. Odgovara na taj prigovor sveti Augustin: “Quod ad tuam proprie considerationem pertinet, nolim te moveri ex eo, quod saepe tibi abjectum sermonem fastidiosumque habere visus es. Fieri enim potest, ut ei, quem instruebas, non ita sit visum, sed quia tu aliquid melius audiri desiderabas, eo tibi quod dicebas videretur indignum auribus aliorum. Nam et mihi prope semper sermo meus disciplicet. Melioris enim avidus sum, quo saepe fruor interius, ante quam eum explicare verbis sonantibus coepero: quod ubi minus, quam mihi notus est, evaluero, contristor linguam meam cordi meo non potuisse sufficere” (de catech. rund. c. 2.). Kad i kad ona dosadnost, koju ćutimo, kada neuke podučavamo, dolazi odatle, što držimo, da slušatelji nas nebi mogli razumjeti, kada bismo govorili prema svojoj želji, te što smo prinuždeni prilagoditi se svojim slušateljem. Ta dosadnost naravno raste, kada si tko zabije u glavu, da je bolje što drugo tumačiti, nego li pučki katehizam. Da se ta dosadnost razbije nekaže sv. Augustin, da netreba tumačiti nauku kršćanskoga prema duševnim silam slušajućega puka, nego veli: “*secundum Deum* sunt quaerenda remedia, quibus relaxetur, et fervore spiritus exultemus et jucundemur in tranquillitate boni operis; *Hilarem enim datorem diligit Deus*” (2. Cor. 9. 17.).

22. Od potrebe je dakle savladati svaku dosadnost, svaku zapreku, koja bi nas odvrćala od tumačenja kršćanskoga nauka, te svaki valja da sam sebe bodri upirajući oči svoje na Boga, komu valja sa veselim srcem služiti, te se radujući dobru djelu, ma se

pokvarenoj i slaboj našoj naravi to nemililo. Pa kada nam je i tako dosadno tumačiti kršćanski nauk, da bi nam draže bilo šutjeti, nego li govoriti, (taedet loqui et libet tacere, kako kaže sv. Aug.) ni onda nesmjemo šutjeti, već nam je po savjetu sv. Augustina ugledat se na Sina Božjega, koji je čovjekom postao te se našim slaboćam prilagodio i prema našim silam nas podučavao, a quam ob causam, nisi quia factus infirmis infirmus, ut infirmos lucrificaret (1. Cor. 9. 22.)? Valja nam se ugledati na sv. Pavla, koji veli: *Sive enim mente excessimus, Deo; sive temperantes sumus, vobis. Caritas enim Christi compellit nos, judicantes hoc, quia unus pro omnibus mortuus est*, (2. Cor. 5., 13., 14.). Kako bi se moglo kazati za Pavla, da je bio pripravan i svoj život žrtvovati za njihove duše (2. Cor. 12.,5.), kad bi ga mrzilo, spustit se do njihovih ušiju? *Hinc ergo factus est parvulus in medio nostrum, tamquam nutrix fovens filios suos* (1. Thess. 2. 7.); valja nam se ugledati na majku, koja se i govorom i jelom prilagodjuje dojenčetu, kada mu govori, kada ga hrani. Zar joj se mili žvakati jelo, rieči na pol izgovarati? Ljubav to čini napram djetetu. *Num enim delectat, nisi amor invitet, decurtata et mutilata verba immurmurare? Et tamen optant homines habere infantes, quibus id exhibeant: et suavius est matri minuta mansa inspuere parvulo filio, quam ipsam mandere ac devorare grandiora. Non ergo recedat de pectore etiam cogitatio gallinae illus, quae languidulis plumis teneros foetus operit, et susurrantes pullos confracta voce advocat* (Matth. 23., 37.) *cujus blandas alas refugientes superbi praeda fiunt alitibus*” (de catech. rud. c. 10.). Ljubav dakle napram Bogu neka obuzme srce naše, očinska briga za spas duša učinit će, da će nam i omiliti katehisam i s veseljem da ćemo ga puku tumačiti. “*Si enim intellectus delectat in penetralibus sincerissimis, hoc etiam intelligere delectet, quomodo caritas, quanto officiosius descendit in infima, tanto robustius recurrit in intima per bonam conscientiam nihil quaerendi ab eis, ad quos descendit, praeter eorum sempiternam salutem*” (de cat. rud. c. 10.).

23. Kada je izraelski narod hodio pustinjom, udare na nj Amaličani. A Mojsij reče Josui: Izaberi ljude, izadji i bij se proti Amaliku; ja ću sutra stati na vrh onoga brda, sa štapom Božjim u mojoj ruci. Josua učini, kako mu reče Mojsij, i pobi se s Amalikom, a Mojsij i Aron i Hur izadjoše na vrh brda. I dokle Mojsij držaše u vis ruke nadbijahu Izraelci; a kako bi ih samo malo spustio, nadbijahu Amaličani, (II. Moys. 17., 8-12.). I tako bi održana bitka i borbom i molitvom. Tako braćo, i mi, hoćemo li u borbi sa bezvjerjem pobjediti, treba da se borimo trudeć se i mućeć za spas duša; ali uza sav trud nećemo uspjeti ništa, ako svojih ruku u vis nepodignemo u molitvi. Pobjeda Izraeličana održana nad Ameličani slika je pobjede sv. crkve nad njezinimi neprijateljima, koja se nikada bez oružja svete molitve održati nemože. Nisi Dominus custodierit civitatem frustra vigilat, qui custodit eam. Orate ergo et laborate. A onda možete smjelo boriti se, znajući, da je pobjeda Naša. Isto na koncu svakomu na srce privezujem, što je sv. Pavao sv. Timoteju na srce stavio, te velim: *Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es, et confessus bonam confessionem coram multis testibus. Praecipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, et Christo Jesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem; ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini nostri Jesu Christi: Quam suis temporibus ostendet beatus et solus potens, Rex regum, et Dominus dominantium: Qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem: quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor, et imperium sempiternum. Amen.* (1. Tim. 6., 12-17.).

U Sarajevu na Presveto Ime Isusovo dne 18 siečnja 1885.

† Josip v. r.
nadbiskup vrhbosanski.

1.13. Poslušnost Crkvi i njezinom učiteljstvu

Srce Isusovo, br. 1, siječanj 1885., str. 13.-20.

Poslanica je namijenjena puku a tematski je povezana s prethodnom što je upućena svećenstvu. Stadler, o protucrkvanim gibanjima, govori jezikom koji je razumljiv i blizak puku. Racionaliste naziva "neprijateljem koji kradjom pristupa" i "popravljačima koji hoće sami da zapovjedaju". Nasuprot tomu iznosi da jedina je glava Crkve i onaj tko zapovijeda Krist, koji je ovdje na zemlji u osobi svoga namjesnika. Nijedno društvo ne može opstojati, ako nema upravitelja. "Taj upravitelj jest Crkva, koja je sa svojom tradicijom i učiteljstvom jedina čuvarica i tumačiteljica objave".

Broj 65.

J o s i p ,

po milosti Božjoj i svete apostolske stolice nadbiskup vrhbosanski i metropolita svim vjernikom, koji su u vrhbosanskoj nadbiskupiji blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista.

1. Isus Krist naš Gospodin zapovijeda nam, da budemo bezazleni kao golubovi i mudri kao zmije, a tim što nam htjede drugo staviti na srce, nego da budemo oprezni i budni, gledajući razpoznati zasjede lukava neprijatelja i očuvat so od prikora, kano da neznamo braniti spas, mi, koji obukosmo Krista, mudrost Oca nebeskoga? Netreba se bojati jedino progonstva i onoga, što očito napada sluge Božje, da ih podkopa i uništi. Laglje se je čuvati onoga, što očito strah zadaje, a i duh se unapred sprema na borbu, kada se protivnik očituje. Više se treba bojati i čuvati neprijatelja, koji kradom pristupa. Tamo smiera njegova lukavost, tamo zakučasta varka, da ljude prevari i zavede. Tako je odmah od početka svieta prevario i laskajuć se lažnimi riečmi zaveo neizkusne duše, koje mu neoprezno povjerovaše; tako je kradom došao istomu Gospodinu gledajući ga staviti na kušnju, da ga iznenadi i prevari; ali bi opažen, odbijen i zato prevladan jer bude pripoznat i otkriven. (S. Cypr. de unit. Eccl. c. 1.).

2. A ima ih medju nami, braćo, i sveudilj se množe, koji si stvaraju i vjeru i crkvu i njezina prava u svojoj pameti, ne kakovo je sve to u istinu, nego kako im pokvareno srce želi, da bude. Dolazeć tim s crkvom u protuslovje, zavedeni svojom mišlju, prevoljuju povodit se svojimi strastmi, nego li slušati glas crkve; pače nepozvani stavljaju se istoj crkvi za popravljače, te mjesto da se njezinim zapoviedim pokoravaju, hoće, da sami zapovjedaju; nepitaju, što Bog kroz usta svete matere crkve govori, nego drzovito zahtievaju, da se njihova volja izpuni, ma se protivila Božjoj volji. Naravno je onda, da neštujući crkve nepaze ni na glas njezinih službenika, nego pomnim i budnim okom izpituju njihov život, nebi li šta zla u njem opazili, ne da se tim okoriste i sami toga zla čuvaju, nego da svoju zlu sviest ušutkaju te im u zlu otvrdne srce.

3. U ovo ozbiljno korizmeno vrieme vriedno je doista promisliti, da svatko samoga Boga prezire i njegove naredbe zametava, tko god prezire crkvu i zametava njezine naredbe; vriedno si je uzeti k srcu, da se sama vjera podkapa, kada se zapoviedi crkvene nogama gaze. A svrha je tomu, da uztrajemo na pravoj stazi, koju nam pokazuje sam Isus Krist naš Gospodin, taj put, istina i život.

4. Nijedno društvo nemože opstojati, ako u njem nema nikoga, koji zapovijeda. Prodžite sva držtva u pameti, počmite od obitelji, što je društvo najmanje, pa završite Kinom, što je društvo svjetsko najveće, i nećete naći nijednoga društva bez ravnatelja, bez koga god,

koji društvu zapovijeda. Kao što nema obitelji bez glavara, vojske bez vodje, države bez oblasti: tako nemože ni crkva, to najveće društvo na svijetu, biti bez oblasti i bez svega onoga, čim se društvo uzdržava. A tu oblast povjerio je Bog ne puku ni državi, nego svetomu ocu papi i svim biskupom, tako da su im svi katolici dužni poslušnost i pokornost. Poslušnite samo, kako naš Gospodin Isus o tom govori. On podučava Petra, neka bi najprije brata na samu opomenuo, u slučaju ako ga je uvrijedio. - Ali ako se takav opire opomeni, ako se nepopravi, što mi je, Gospodine, onda činiti? Pita Petar. A Gospodin? uzmi reče jednoga ili dvojicu svjedoka, i pred njimi ga opomeni: ako li ni njih neposlušna, kaži crkvi. Ali ako neposlušna ni crkve, što onda? Opet će Petar. Ako neposlušna ni crkve, onda ga više nepriznaj za brata, onda ga drži za odpadnika od vjere, neka ti bude kao neznabožac i carinik. Evo, kako taj događaj opisuje sveti Matej (18. 15-19.): *Ako li ti sagrieši brat tvoj, idi i pokaraj ga medju sobom i njim samim. Ako te poslušna, dobio si brata svojega. Ako li (te) neposlušna, uzmi sa sobom još jednoga ili dvojicu, da se svaka stvar odluči na rieči dvojice ili trojice svjedoka. Ako li njih ne poslušna, kaži crkvi; a ako li neposlušna ni crkve, da ti bude kao neznabožac i carinik. Zaista vam kažem: Što god svežete na zemlji, bit će svezano (i) na nebu; i što god razriešite na zemlji, bit će razriešeno (i) na nebu.* Timi riečmi iztaknuo je Isus moć danu crkvi. Jer nema li crkva nikakve vlasti, čemu nam je brata prijavljivati crkvi? Ako crkva nema vlasti nikakove, kako bi mogao tko vezan biti, pokorit se njezinim odlukam? Da nije u nje nikakove moći, bi li mogla slomiti opornost neposlušnih, kraj učiniti neslogi, neposluhu, razdoru? Ima dakle crkva pravu vlast od Boga, zakone izdavati, pravicu krojiti, oporne i neposlušne kazniti. Tu moć crkva kako ima od Boga, tako ju mjesto Boga i vrši, i zato što ona odrieši, uredi na zemlji, ima valjanost ne samo na zemlji, nego i u samom nebu, ima valjanost ne samo za ovo vrijeme, nego i za istu vječnost. Tko neslušna dakle crkve, to jest tko neslušna svetoga oca pape, biskupa, župnika kao svojih duhovnih pastira, neslušna ni samoga Boga, koga svi oni zastupaju; tko njihove moći nepriznaje, nepriznaje ni vlasti Božje, koji je podielio crkvi svu moć, kojom se ona služi. Zato je Isus za apostole i njihove nasljednike i rekao: Tko vas slušna, mene slušna; tko vas prezire, mene prezire. Nije onda ni čudo, što nam je zapovjedio, svakoga, koji neslušna crkve, držati za odpadnika od vjere, za neznabožca, za carinika.

5. Ima dakle crkva pravu moć, koja je od Boga, koju je Bog glavi crkve, biskupom, i drugim duhovnim pastikom povjerio. Jednoć sv. Pavao iz Mileta posla u Efes i dozva biskupe. I kad dodjoše k njemu, reče im medju ostalim: (Djela ap. 20. 28.). *Pazite na sebe, i na sve stado, u kojem vas Duh sveti postavi biskupi, da vladate crkvom Božjom.* Sveti Pavao zapovijeda biskupom, neka paze na se i na sve svoje vjernike, koje naziva stadom, da biskupom dozove na pamet, da su dužni smatrat se njihovimi pastiri i glavari, kojim je sam Duh sveti podielio moć, da vladaju i upravljaju crkvu Božju. A rieč vladati predpostavlja pravu moć, pravu oblast. A sveti Pavao, sam vodjen Duhom svetim, eto kazuje, da je isti Duh sveti biskupe postavio, da upravljaju crkvu. Znao je on dobro, što je Isus dao Petru, kao mu je dao ključe kraljevstva nebeskoga, da razriešuje i veže spone; kako mu je povjerio ovce i janjce, da ih pase, da se za njih brine; znao je on dobro, kako je Isus kazao, da ta njegova moć, i moć biskupa ima valjanost za nebo, za vječnost. A zar riešavati i vezati spone, pasti ovce neznači pravu moć, vlast pravu? Zar nije tu moć sam Isus povjerio Petru, apostolom i učnikom, a prieko njih njihovim nasljednikom svetom Ocu papi, biskupom, svećenikom? U crkve je dakle prava oblast, prava moć, koju je sam Bog predao u ruke glavi crkve i ostalim duhovnim pastikom; moć, kojom vam se, braćo, netumači samo vjera, kojom se takodjer stvaraju zakoni, koje ste dužni obdržavati; moć kojom se veže naša savjest, kojom se kazni

vaš neposluš, opornost vaša. Vlast ta dakle i čuva vjeru, i pazi na čudorednost, i uzdržava red i stegu, i ravna vjernike, i propisuje im, kako će Boga štovati, pokoru činiti posteći i čineći druga pokornička djela, i mienja te propise, ublažuje ih i pooštruje kako se već misli, da je za njih hasnavito. Toj vlasti dužni ste vi, braćo moja, pokorit se; njezine naredbe i odluke morate prihvatiti, niti ih smijete, a niti možete koriti ili prezirati, a da neuvriedite tim samoga Boga, koji je crkvi tu vlast dao, njoj jedinoj dao. *Tako neka nas drži čovjek kao sluge Kristove i upravitelje tajna Božjih*, veli sveti Pavao (1. Kor. 4. 1.).

6. Tom vlašću dobivenom od Boga služila se naša crkva kroz sve vjekove, te je njom uredila naše bogoslužje; njom ustanovila, kako valja živiti po vjeri; njom sve opredielila, što god je od potrebe za naše hramove. I zakoni, koji vežu sve kršćane; i obredi, po kojih Boga štujemo; i razne mužke i ženske zadruge, koje su prekorigne za rod ljudski; i katehismi, po kojih vam se odkrivaju tajne naše svete vjere, po kojih vam se predočuje krasota kršćanskoga čudorednoga života: sve to ima se zahvaliti brižnoj skrbi svete matere crkve, koja je s vremenom sve više i više razvijala svoju moć dobivenu od Boga. A koliku pomnju upotrebljuje ona, kada joj je što god promieniti za vjernike! I iztražuje se potanko stvar; i izpituju se pobliže razne okolnosti; i godine treba, dok se izvidi, je li, nije li šta koristno za koga. I samo iza dugoga razmišljanja i izpitivanja dozvoljuje se, da u pojedinim crkvenih pokrajinah i biskupijah postoje drugči običaji, više ili manje svetkovina, stroži ili blaži post, stanovite pobožnosti.

7. A znate, što namjerava crkva, kada zakone stvara, naredbe izdaje, propise ublažuje, pooštruje? Znate, što joj je na pameti kod svih pobožnosti, obreda, bogoslužja? Ona hoće, da javno posvjedoči svoje štovanje napram Bogu; ona hoće, da vjernici, koji su sruženi tielom, po tjelesnih stvari podignu pamet svoju k Bogu; ona hoće, da njezina djeca Boga štiju ne samo srcem, nego da um i vanjsko štovanje izkazuju i tim da se kao vjernici pokažu i pred svietom, te se nestide svoje vjere, te se pravi kršćani razpoznaju od mlakih i nevaljalih; ona hoće, da se vanjskim raznim štovanjem uzčuva kako vez vjere, tako i vez medjusobne ljubavi medju svimi kršćani. I tako svim tim izkazuje crkva Bogu čast, promiče njegovu slavu, pokazuje svoj velik mar za spas povjerenih si od Boga duša. I zbilja. Sve, što god je u naših hramovih, svaka crkvena ustanova promiče vaš spas, jer vas sjeća Boga, sjeća vaše duše, sjeća kršćanske pravednosti, jer vas potiče na dobro. I najneznatnije stvari crkvene kriju u sebi velike tajne; lahko će ih spetiti vjernik, koji ih motri okom vjere. Gle eno vam na vaših žrtvenicah usadjeno drvo križa; tim drvom što vam doziva crkva na pamet? sjeća vas dragocjene krvi, koju spasitelj vaš proli za spas svega roda ljudskoga. Evo vam slika i kipova, razmetanih po zidinah, ponamještenih po oltarih; što vam tim crkva predočuje? predočuje vam krieposti svetaca i vrline njihove te vas poziva, da i vi idete njihovim putem. Evo kako crkva prigodom svečanih dana neki sjaj razvija u svojih obredih, pa šta hoće drugo, nego da vam sjaj i veličanstvo Božje predoči te vam osladi rad za spas svojih duša? A kada crkva obustavi svečanosti, kada iz hrama odstrani svaki sjaj, kada u crno zavije svoje oltare, kada umuknu vesele pjesme, te se začuju žaobni pjevi: i onda crkva ima na pameti vaš spas, te hoće, da žalost obuzme vaša srca, nebi li se razkajali zbog uvrieda griehom Bogu nanesenih; nebi li pokoru činili, postom i drugim dobrimi djeli Bogu zadovolji za svoje grieh; nebi li razmišljavali muku i smrt našega Gospodina, razmišljavali muku i žalosti Marije, da se jednoć s njimi uzveselite, kao što se s njimi sada žalostite. Prodžite tako mišlju sve u crkvi od najnesjetnije stvari pa sve do najveće, i nema dvojbe, da će vam Bog pomoćju tih stvari razsvietliti pamet, a ugrijati srce, te će vam možda takovo razmišljanje biti početak vašemu obraćenju, vašemu spasu.

8. Vlast dakle i moć, kojom se naša sveta mati crkva to jest sveti otac papa sa biskupi i svećenici služi, proizvire od samoga Boga; tom vlašću crkva sve redi, a sva ta njezina uredba Bogu je mila i draga, i samo tamo smjera, da vi svoj spas čim laglje postignete. Što je dakle svete crkve, to je ujedno Božje. I zato crkve nitko nemože uvriediti, nitko njezine moći prezreti, a da tim neuvriedi Boga, da neprezre same moći Božje. Odakle onda, braćo moja, dolazi, da se mnogi vas crkvi stavlja za sudca, za propravljača; odakle dolazi, da joj mnogi od vas hoće nametnuti svoje mienje, svoje nazore? Jednomu se nemili, kako se moli kod službe Božje, kako se tumači nauk Božji, a drugomu nije drago, što se u nječem olahkotio post. Jedan neće nikako da posti, a drugi posti al po svojoj volji samo da nebude prema naredbi crkvenoj. Pače mnogi su od vas tako daleko došli, te se miešaju u samu upravu crkvenu, te se neustručavaju suditi o svećenicih, o načinu podučavanja, o ustrajanju novih župa. Tko vam je dao pravo, suditi o svem tom? Da tko o tih stvarih sudi kako valja, da kori i popravlja što nevalja, da uvede, što je dobro i po crkvu koristno, od potrebe je veliko znanje, bogato izkustvo, duboko iztraživanje, oprezno postupanje, dugotrajno razmišljanje, zrelo prosudjivanje: a ima li sve to u vas? zar nije upravo sve to, čega u vas nema? Idite i pokušajte svoje misli i nazore proturati kod svjetovne oblasti, pokušajte njezinim činovnikom savjetovati, što im činiti, kakove zakone stvarati, kakove naredbe izdavati, pa ćete vidjeti, što ćete dobiti za odgovor, pa ćete vidjeti, nećete li podpasti pod pravednu kaznu. Ali, kada biste imali i dostatno znanje, sve jedno nebiste se smjeli miešati u poslove crkvene, pošto je Bog to pravo podielio jedino crkvi naučajućoj, a vam je strogo zapoviedio, da imate o tih stvarih štititi, da ste dužni i srcem se pokoriti, da ste vezani crkvene zakone i naredbe upravo tako savjestno obdržavati, kao i sve ostale zapoviedi Božje; jer je jedna od najjasnijih, najočevidnijih i najstrožih zapoviedi Božjih, koja zapovieda, da je od potrebe crkvi pokoravat se. Tko vas sluša, mene sluša; tko vas prezire, mene prezire, reče sin Božji. I što je Bog jednoć kazao Samuelu, to i dan danas kazuje svojim svećenikom, kada ih nesluša puk: *Oni neodbaciše tebe, nego mene* (1. Kralj. 8. 7.). Uvrednu nanesenu smatra Bog za svoju, i on će u svoje vrieme kazniti svakoga, koji moći crkvene nepoštuje: Oni neodbaciše tebe, nego mene. Duboko neka si svatko u srce zasadi, da se svaka zapovied crkvena, neizuzam ni post, može svesti na zapovied Božju; jer je Bog zapoviedio, kako sam već spomenuo, slušati crkvu. Ali i sa drugih razloga crkvene zapoviedi zapoviedi su Božje. Uzmimo samo za primjer post, koji se tako lahko dan danas bez grižnje savjesti krši. Isus je sam rekao, da će svi poginuti, da će svoj spas izgubiti, koji god nebudu činili pokore; kazao je: tko hoće ići za menom, neka zataji, to jest neka mrtvi samoga sebe; kazao je da ima vrst djavla, kojega se možemo osloboditi jedino molitvom i postom. Božja je dakle ne samo volja, nego upravo zapovied, da pokoru činimo, da se mrtvimo postom, a crkva, od Boga ustanovljena opredjeljuje način, kako valja postiti; a po tom tko nebude pokore činio, tko nebude postio, neće uljesti u kraljevstvo nebesko. Onaj koji je kazao: Neubij, nesagrieš bludno, neukradi, kazao je ujedno: da se bez pokore neće nitko spasiti, da valja postom mrtviti tielo, da treba crkvu slušati. Nije jelo zlo, bilo meso ili šta drugo; ali je jako zločest neposluh proti Bogu, koji će se kazniti paklom. Nije ni plod onoga stabla u raji zemaljskom bio zao, niti su sbog toga kažnjeni Adam i Eva; nego je zločest neposluh, koji ih je potaknuo, te su pohotu svoju i glas djavolski više slušali, nego li zapovied Božju. I sada ljudi vole tielu ugadjati, nego li posluhnuti glas Božji, koji zapovieda slušati crkvu i njezine zapoviedi obdržavati. No neće izbjeći kazni Božjoj, kao što joj neizbjegoše ni Adam i Eva.

9. Ima ih, koji, kada crkvu izpravljaju i njezinim službenikom njihove pogreške predbacuju, misle, da tim ništa zla nerade. Već je to zlo, što si usvajaju pravo, koje je Bog

podielio jedino crkvi naučajućoj. Nego znate li, braćo moja, tko si je do sada u crkvi kroz sva vremena svojatao pravo osim crkve naučajuće stavljati se njoj za sudca, za popravljča? oni za koje sveti Pavao suznima očima kazuje, da su neprijatelji križa. Što je do danas bilo krivovjeraca, svi do jednoga nametnuše se crkvi za popravljča i sudce, te prezreše vjeru Kristovu, ostaviše krst častni, iztupiše iz crkve jaganjca Božjega, pa si sami podigoše žrtvenike proti Bogu. Na toliko je to istinito, da su se tako zvani kalvini prozvali popravljčnici, jer su reć bi htjeli crkvu popraviti, a to mišljahu nesretnici tim postići, da su crkvu i Krista ostavili pa se povelu svojim bludnjami na stranputice, koje vode u propast. Prije Kalvina učinio je to već Luter, koji je bio u Njemačkoj zaosnovao novu crkvu proti Isusu Kristu, kada mu se nije dozvolilo, da se crkvi stavi za sudca, nego kada se od njega tražilo, da ju sluša kao svoju dobru majku. Nijedan dobar sin neće iznositi u sviet ni prave zle čine svoje majke, a još će manje o njoj izmišljati, što se nije dogodilo, pa te izmišljotine propoviedati kao prave dogodjaje. Isto tako valja i nam činiti glede svoje matere crkve, za koju je Isus Krist naš Gospodin prolio dragocjenu krv; koju on toli ljubi, te ju zove svojom zaručnicom bez ljage. Za vrijeme, dok je naš gospodin boravio na zemlji, o kako zla bješe sinagoga, kako li zli bijahu njezini svećenici? Pa što reče Isus za njih svojim učenicom? Je li im naložio, da ih rešetaju, kore, ruže, ozloglasuju? Nipošto. Evo što im je kazao: Sve, što vam reknu da držite, držite i tvorite (Mat. 23., 3.). Priznajte njihovu vlast, slušajte njihove zapoviedi i izpunite ih; samo u jednom odstupite od njih, a to je, da se nepovedete njihovim zlim primjerom. Nečinite, reče Isus, što oni čine, jer govore a nečine. To se i vam kazuje. Pokorite se crkvi i obdržavajte njezine zakone i naredbe; a ako bi se koji službenik Božji našao, koji bi na stranputice zašao, nečinite, što takav čini, a što činiti zabranjuje i sama crkva. Živite sami pobožnije, dajte nam primjer sveta, požrtvovna, poštena i ponizna života: i eto vam načina, kako možete, kako smijete naš život kazniti, nas poboljšati.

10. Zato, braćo moja, duboko si u srce usadimo rieči našega Gospodina: Ako želiš ući u život, drži zapoviedi (Mat. 19. 17.), a zapovied je Gospodnja, da slušamo crkvu, ako nećemo da se upropastimo. Držat nam se je dakle rieči našega Gospodina Isusa; što god je i naučao i činio, valja nam se naučiti, valja nam činiti. A kako može tko kazati, da vjeruje u Krista, ako nečini, što Krist činiti zapovieda? I kako će onaj zadobiti nagradu, koju vjera obećaje, ako neće da drži zapoviedi, koju vjera nalaže? Nužдно će on kolebat se i bluditi, i bludnjom zaveden poput praha što vjetar raznosi upropastit se; niti će tim putem hodeć doći do spasa, kad se ne drže istine, koja privodi na pravu stazu. - Kao što majka čedo svoje draga, tako i s nami radi crkva, koja je naša majka; ona nas je rodila, ona mliekom dojila, ona duhom svojim nas zadahnula; ona nas čuva za Boga, ona nam sinovom, koje je rodila, nebo pripravlja. Tko da zaboravi na ljubav, tko da zaboravi na suze majke svoje? Ako zaboravim na te, sveta crkvo katolička, zaboravilo se na desnicu moju. Radujte se, braćo, i veselite se u crkvi svi, koji ju ljubite. Jer gle Bog će kao riekku dovesti k njoj mir i slavu naroda kao potok bujan; bit ćete nošeni na prsuh i milovani na koljenih. Kao kad koga mati njegova tješi, tako će vas Bog tješiti. Vidjet ćete i obradovat će se srce vaše i kosti vaše će se pomladit kao trava, i znat će se ruka Gospodnja na slugah njegovih i gnjev na neprijateljnih njegovih (Is. 66., 10 - 15.).

Ovaj na puk upravljani pastirski list ima se po svih župah puku pročitati prve korizmene nedjelje.

U Sarajevu na Presveto Ime Isusovo dne 18. siečnja 1885.

† **JOSIP** v. r.
nadbiskup vrhbosanski.

1.14. Pronalazak ostataka Jakova apostola

Srce Isusovo, br. 2, veljača 1885., str. 41.-44.

Ovo je popratno pismo uz okružnicu pape Leona XIII. koju je papa 1. studenoga 1884. uputio svim biskupima svijeta da je objave puku. U papinoj okružnici govori se o pronalaženju relikvija sv. Jakova Starijeg i njegovih učenika Atanzija i Teodora u hodočasničkom mjestu Campostela u Španjolskoj. Stadler se poziva na papino pismo u kojem se govori o ispunjavanju uvjeta za dobivanje potpunog oprosta. Uz to Stadler upozorava na katastrofu koja je pogodila Španjolsku, nazivajući je "Božjim pohodom", te poziva na solidarnost i pomoć katolicima u Španjolskoj.

Broj 123.

J o s i p ,

po milosti Božjoj i svete apostolske stolice nadbiskup vrhbosanski i metropolita svoj velečastnoj braći svećenikom blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista.

1. Gornji list apostolski razposla sveti Otac Leon XIII. još 1 studenog prošle godine na biskupe svega svieta, naloživši im, neka bi sadržinu njegovu saobćili svim vjernikom, da svi saznadu, kako je Gospodin Bog svoju crkvu upravo sada, kada odasvud na nju navaljuju i vlastiti sinovi, razveselio, davši joj, da je mogla dragocjene ostanke sv. Jakoba starij. apostola i njegovih učenika Athanasija i Theodora pronaći. Po tvrdnji sv. Ivana Damascenskoga tjelesa svetaca nepresahnjivi su vrutci u crkvi, iz kojih kao spasonosni potoci izlijevaju se na kršćanske narode darovi nebeski, dobročinstva, i sve ono, što nam je najvećma od potrebe. Prieko njih djavli se tjeraju, bolesti se odstranjuju, bolesnici se lieče, slipeci vid dobivaju, gubavi se očišćavaju, napasti i žalost se prevladavaju i svako drugo dobro po njihovih zaslugah dobivamo. A buduć da je naš Gospodin svetoga Jakoba osobito odlikovao, odabrao ga je naime skupa sa svetim Petrom i Ivanom za vanrednoga svjedoka svojega preobraženja i svoje smrtne stiske na gori maslinovoj; nazvao ga je skupa s Ivanom Boanerges, što znači sinovi gromovi, jer su svojom silnom riječju imali sviet i razsvietlili kao munja i uzdrmati kao grom; buduć da su i apostoli svetoga Jakoba sa Petrom i Ivanom na toliko štovali, te se ovi brojahu da su stupovi, kao što to sveti Pavao pišuć Galaćanom svjedoči (2, 9); buduć da je naš Gospodin tako znamenita čudesa od vajakada činio na grobu svetoga Jakoba u Kompostelli u Španiji, te ga je sva crkva od starih vremena onako štovala, kao što se štuju ostanci svetoga Petra i Pavla u Rimu; buduć da je sama sveta crkva to štovanje svetoga Jakoba toliko cienila, te je odredila, da zavjet, kojim se tko obvezuje, pohoditi grob svetoga Jakoba, nitko u crkvi nemože razriešiti, do li jedini sveti Otac papa: nije onda čudo, što je sveti Otac Leon XIII., poslije kako je dugim izpitivanjem same stvari, svjedoka, vještaka, skroz posvjedočeno, da su u Kompostelli u istinu pravi ostanci svetoga Jakoba pronadjeni, sve biskupe, sve svećenike, sve vjernike pozvao, neka se vesele tomu događaju, što je Bog u svojoj providnosti pridržao ovim tužnim vremenom, kada su kršćanom od potrebe jača poticala na kriepest.

2. A da čim uspješnije postignemo, da sveti Jakob i njegovi učenici svu crkvu i sve vjernike kod Boga zagovaraju: to je sveti Otac dao obilato proštenje svim vjernikom, koji se izpovjede, pričeste i na namjenu istoga svetoga Oca pomole onaj dan, koji naznače dotični biskupi. I taj oprost upravo je razlog, zašto nisam prije korizme gore navedeni apostolski list u našoj nadbiskupiji objelodanio. Želim naime, da svi vjernici obilato oproštenje zadobiju, kada

budu obavljali uskrсну izpovied. Zato ovim nalažem svim župnikom, da apostolsko pismo, koje se na prvom mjestu današnjega službenoga lista saobćuje, prouče i jedne nedjelje u korizmi svoje vjernike ob iznašašću svetih ostanaka svetoga Jakoba prema želji svetoga Otca pouče. Ujedno opredjeljujem sve korizmene nedjelje, dan sv. Josipa i blagoviest ili navješćenje bl. dj. Marije kao one dane, na koje može obilat oprost dobiti, svatko, koji god se na koji od tih dana izpovjedi, pričesti i u svojoj župnoj crkvi na namjenu svetoga otca pomoli. U slučaju, ako bi koji vjernici bili zapriečeni u rečene dane u crkvu doći, dajem ovim svim župnikom i izpovjednikom vlast, da mogu svojim župljanom ili pokornikom drugi koji za njih prikladniji dan za pohod crkve i za izpovjed i pričest opredieliti.

3. Čitali ste, braćo, ili ste od drugih čuli, kako je Gospodin Bog pohodio Španiju. Zemlja se pod nogama trese; tutnjava pod zemljom ko gromovi silni čuje se; raztvora zemlja utrobu svoju, te kuće, crkve, ljude povlači u se; cieli gradovi pretvaraju se u ruševine, koje pokrivaju lješine umrlih na stotine; zima grozna vlada; a glad mnoge mori. Jedni utekoše bezdnu, kada se zemlja raztvorala, ali ih ruševine pokopaše. Drugi izbjegoše ruševinam, ali ih nemila zima pokosi. Eno ih opet, koji se i pred zimom zakloniše, ali ih glad umori. A tko će prebrojiti one, koji istina ostadoše u životu, ali u velikoj biedi trpeći strašne protivštine svoje kukavne dane sprovode? Posvuda dobri katolici gledaju po mogućnosti svojoj braći u Španiji pomoći, jer pomoć pružena im od samih Španjolaca nedotječe. Sveti naš Otac papa Leon XIII., prem sam trpi veliku oskudicu, poslao je znamenitu svotu novca u Španiju, neka se stradalim bjednikom porazdieli. Podjimo i mi za stopami svojega Otca. Dielimo sa svojom braćom u nevolji svoje siromaštvo, da joj bude naš darak pravi blagoslov, a nam prava sjetva vječnih dobara. Sjetite se, kako je sveti Pavao Korinćane (II. 9) savjetovao, neka obilnu milostinju udiele kršćanom u Palestini. "Tko malo sije," reče "malo će i žeti; A tko obilato sije, obilato će i žeti. Svaki neka daje po volji svojega srca, a ne sa žalošću ili od nevolje; jer Bog ljubi onoga, koji dragovoljno daje. A Bog je kadar učiniti, da svaka milost vam bude izobilna, da u svem svagda svako dovoljstvo imajuć izobilujete za svako dobro djelo" (2 Cor. 9, 6-10). Krasno naziva sv. Pavao svaku milostinju sjetvom. Prava su sjetva djela milosrdja, jer su do žetve sakrivena u krilu nebeske nagrade, te će djelitelju milostinje puno više unieti, nego li je sam izdao. Čini se, istina, da mi sami siromašimo, kada drugomu dielimo; a ipak nije tako. Jer Gospodin Bog obilno nam može našu milostinju nagraditi; pače on će ju u izobilju nagraditi na toliko, te ni onomu neće svega nestati, koji i najobilnije dieli, nego će i opet moći dieliti, jer će uvijek obilnije od Boga dobivati. Pa zato i nastavlja sveti Pavao: "A koji daje sjeme sijaču, dat će i hljeb za jelo i umnožit će sjeme vaše, i dat će da uzrastu žita pravde vaše" (2 Cor. 9. 10). Sveti Pavao je na toliko cienio milostinju davanu siromahom, da je sam glavom hotio ići u Jerusalem, da ju ondješnjim kršćanom uruči. To se je upravo onda dogodilo, kada je bio naumio, ići u Španiju. "Cum in Hispaniam proficisci coepero, spero quod praeteriens videam vos, et a vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero. Nunc igitur proficiscar in Jerusalem ministrare sanctis. Probaverunt enim Macedonia et Achaia, collationem ali quam fac ere in pauperes sanctorum qui sunt in Jerusalem ... Hoc igitur cum consummavero, et assignavero eis fructum hunc, per vos proficiscar in Hispaniam" (Rom. 15., 24-29).

4. Sjetimo se braćo, da je sam Gospodin kazao: *Beatius est dare quam accipere. Sjetimo se rieči Salomonovih:* "Conclude eleemosynam in corde pauperis, et haec pro te exorabit ab omni malo". I opet: *Qui obturat aures ne audiat imbecillum, et ipse invocabit Deum, et non erit qui exaudiat eum*" (Prov. 21, 13). Prema tomu uvjeren budući, da ćemo svetomu Jakobu i njegovim učenicom Athanasiju i Theodoru najbolje omiliti, i njihov si

zagovor kod Boga najprije i najbolje zaslužiti, ako Španjolcem, koje su oni vanredno ljubili i koje još i sada ljube, prema svojem siromaštvu pritečemo u pomoć: dajem ne zapovjed već bratski savjet, da svaki župnik one nedjelje, koje će njegovi župljani primiti obilato oprostjenje sbog ostanka sv. Jakoba, Athanasija i Theodora, na korist postradalim u Španiji saberu u crkvi milostinju te ju odmah ovamo pošalju. Dobro je vjernikom protumačiti, kako su oni, koji se danom polakšicom od posta služe, dužni kakovu milostinju dati, te im savjetovati, da tu milostinju udiele stradalim Španjolcem.

5. Buduć da se je Propaganda ovih dana pritužila, kako joj nedotiču sredstva, da pripomogne svim misijam, kako bi i sama želila i kako bi bilo od potrebe, te vjernike svega svijeta zamolila za kakovu podporu: to mislim, da ću vašu volju pogoditi, koji dobro znate, što sva Bosna i Hercegovina Propagandi duguju, ako milostinju, što pošaljete mjeseca ožujka t.g., razdielim na dvoje: Polovinu dat ću za postradale u Španiji, a polovinu za propagandu. Samo u slučaju, ako svota poslana bude odviše malena, svu ću dati za postradale Španjolce. I jednu i drugu svotu poslat ću odmah Nunciju u Beč, da ju odpremi na svoje mjesto.

6. Nemojte se, braćo, stiditi ma i najmanju svotu novaca poslati. Bogu za ljubav ju dajemo, koji gleda više na srce, nego na sam dar. Duboko si usadimo u srce rieči svetoga pisma: “Qui dat pauperibus, nunquam egebit; qui autem avertit oculum suum, in magna penuria erit” (Prov. 28, 27); pa će nam onda lahko biti držati se savjeta: “Frange esurienti panem et egenos sine tecto induc in domum tuam. Si videris nudum, vesti eum, et domesticos seminis tui non despicias. Tunc erumpet temporaneum lumen tuum, et vestimenta tua cito orientur, et praeibit ante te justitia, et claritas Dei circumdabit te. Tunc exclamabis, et Deus exaudiet te. Dum adhuc loqueris dicet: Ecce adsum” (Isa. 58,7).

U Sarajevu dne 2. veljače. 1885.

† **Josip** v. r.
nadbiskup vrhbosanski.

1.15. O svetoj braći Ćirilu i Metodu

Srce Isusovo, br. 3, ožujak 1885., str. 69.-72.

Stadler upućuje ovu poslanicu svećenicima povodom tisućite godišnjice smrti sv. Metoda i proglašavanjem svete braće Ćirila i Metoda zaštitnicima europskog Istoka. Stadler uspoređuje te slavenske apostole s Abrahamom, koji je, povjerovavši Bogu da će od njega stvoriti veliki narod, napustio svoj zavičaj, tako su i oni napustili svoj zavičaj i posvetili se propovijedanju evanđelja među Slavenima. Stoga Stadler poziva svećenike da na obljetnice njihove smrti (6. travnja i 5. srpnja) služe svečanu službu Božju te da se, njima u čast, otpjeva Te Deum. Stadler poziva svećenike da se ugledaju na ova dva kršćanska gorostasa koji su sve žrtvovali za katoličku vjeru.

Broj 218.

J o s i p ,

po milosti Božjoj i svete apostolske stolice nadbiskup vrhbosanski i metropolita, svoj velečanstvenoj braći svećenikom, koji su u ovoj nadbiskupiji vrhbosanskoj blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista.

1. U prvoj knjizi Mojzijevoj (c.12. 1-5.) čitamo, kako je Gospodin Bog, hotjevši odabrati porodicu, iz koje će se obećani spasitelj naroditi, rekao Abrahamu: "Idi iz zemlje svoje i od roda svojega, i iz doma otca svojega, i dodji u zemlju, koju ću ti pokazati. I učinit ću od tebe velik narod, i blagoslovit ću te, i ime tvoje proslavit ću, i ti ćeš biti blagosloven. Blagoslovit ću one, koji tebe uzblagoslivljaju, i proklet ću one, koji tebe uzproklinju, i u tebi će biti blagoslovena sva plemena na zemlji. Tada podje Abraham, kao što mu kaza Gospodin, i s njim podje Lot".

Gospodin Bog, čija se providnost nevara, kad upravlja narodi, videći narode slavjanske, kao ovce bez pastira, na molbu kneza moravskoga Rastislava, a na usta cara Mihaela reče braći Ćirilu (filozofu Konstantinu) i Metodiju: Idite iz zemlje svoje i od roda u zemlju, koju ću vam pokazati. I učinit ću od vas velik narod, i blagoslovit ću vas, i ime vaše proslavit ću, i vi ćete biti blagosloveni. I braća Ćiril i Metod odu u Moravsku, kamo stignu g. 863.

I glete, braćo, kako je Gospodin Bog od braće Ćirila i Metodija učinio velik narod. Njihovim trudom spoznaše našega spasitelja i njegovu svetu vjeru plemena slavenskoga roda. Kamo sami nemogoše dospjeti, onamo dospješe njihovi učenici. Gdje vjere nenadjoše, rodiše ju; gdje ju nadjoše, ondje je uzpiriše, ako je jedva tinjala, učvrstiše ako je bila slaba; umirućoj života dadoše, a mlakoj topline. I tako je Gospodin Bog od braće Ćirila i Metodija, u istinu učinio velik narod, jer gdje nepriznavahu Krista Gospodina ili ga neštovahu, kako bi trebalo, ondje procvate sveta vjera naša te Slavjani postanu njihovim trudom narod Gospodnji.

2. Nije sad od potrebe, da vam braćo pripoviedam trude i muke, koje podnesoše braća Ćiril i Metodij šireći Kristovu vjeru; neću da spominjem ona progonstva, koja Metodij poslie kao nadpastir imaše podnositi od istih susjednih biskupa; neću da vas sjećam njihovih napora, kojim gledahu prevesti sveto pismo, urediti sv. bogoslužje u slavjanskom jeziku, samo da se čim više Bog proslavi, a koje protivnici njihovi smatrahu vriednimi obtažbe, dok su vriedni bili svake hvale: dosta je samo pripomenuti, da je sveta stolica odobrila njihov rad i bogoslužje, njih proglasila nevinimi, njihove protivnike osudila, njihove progonitelje kaznila, a njih same odlikovala, izkazavši veliku čast sv. Ćirilu, koji je za to vrieme u Rimu umro, a imenovavši nadpastirom Moravske svetoga Metodija. I tako dok je sv. Ćiril za pogrde ljudske

i muke ovoga vieka dobio slavu vječnu: htio je Bog sv. Metodija ostaviti na zemlji, da se i nadalje bori za svetu stvar, da navale vidivih i nevidivih neprijatelja odvraći od svojega stada. I premda je i sada imao sveti Metodij mnogo trpjeti, primiše ga i sami Moravci s veseljem, jer u njem dobiše svoga branitelja, pomoćnika i posrednika. Pun zasluga iza velikog truda, što uloži za spas Slavjana preda duh svoj u ruke Gospodina Boga dne 6 travnja 885.

Izvanredne časti izkaza mu rimska crkva. Svoj toj časti dostojnu krunu stavi Leon papa XIII., koji je razširio i razprostranio štovanje sv. Cirila i Metodija, naloživši svećenikom svega svijeta, da se njihova svetkovina ima svake godine slaviti po svem svijetu. Leon papa XIII. stavio je sav istok pod zaštitu braće Cirila i Metodija želeći goruće, da se tim katolici utvrde u svojoj svetoj vjeri, a oni, koji su svoju majku crkvu ostavili, da dobiju želju i volju s njom se opet u svezi i miru sjediniti.

3. Braćo, ako je želja sv. Oca pape, da svi narodi svega svijeta hvale i slave svetoga Cirila i Metodija, koliko je to više za nas od potrebe, koji smo kao Slavjani upravo dužni čast im izkazivati kao svojim duhovnim roditeljem? Pa ako ih vazda moramo ljubiti, koliko više moramo tu ljubav svoju izkazati im ove godine na dan 6 travnja, kada se sav rod slavjanski sprema, da njihovu tisućgodišnjicu proslave dostojno prema njihovim velikim zaslugam?

Da toj dužnosti bar kako god odgovorimo te dan smrti sv. Metodija prema svojim slabim silam proslavimo, naredjujem, da se na dan 6 travnja po svih crkvah župnih obsluži svečana služba Božja de die cum oratione SS. Cyrilli et Methodii sub una conclusione, te se rekne propovied o njih, a na koncu mise odpjeva Te Deum laudamus. To isto neka se učini i 5 srpnja t.g. s opazkom, da je onda i sva misa de SS. Cyrillo et Methodio.

4. Jedno se osobito iztiče u životu sv. braće Cirila i Metodija, a to je njihova vanredna ljubav k svetoj stolici, rimskoj crkvi, toj majci Urbis et orbis. Znali su oni dobro, da nemože imati Boga za Oca onaj, koji nema sv. crkve za majku; znali su oni, da je Isusu trebalo umrijeti, da razsijanu djecu Božju skupi u jedno, znali su, da svi sljedbenici Kristovi treba da jedno misle, to jest da jedno budu vjerom, da jedno ćute, to jest da jedno budu srcem obdržavajući jedne zapoviedi i upotrebljavajući jedne sakramente, da jedno govore, to jest, da jednu vjeru i javno izpoviedaju: pa zato su rimskomu papi, na kom se kao na pećini osniva sva vjera, po kom se kao u reguli fidei et morum mora ravnati svaka druga crkva.

U tom jedinstvu utvrdimo sebe, utvrdimo sebi podvrženi narod. Sva poviest vjekova prije Cirila i Metodija, kao što je njih u tom učvrstila, i nas neka u tom utvrdi. U tom neka nas bodri njihov prekrasan primjer. U tom neka nas utvrde i vjekovi, koji su protekli od njihovih vremena do danas. Na rimskom papi počiva ona rieč svemožnoga Isusa Krista: Petre, za tebe sam ja molio. Tom molitvom utvrdjen preživio je on sve promjene, sve ustanke, sve borbe, sve bludnje. Kroz tolika stoljeća u Rimu sve se promienilo, obnovilo sve, samo jedno ostalo je u njem isto: Papa s crkvom. Novi narodi, novi jezici, nova crkva i kraljstva, novi zakoni, novi običaji, novi ustavi: sve se to izvan Rima izmjenjivalo i obnavljalo, samo rimska crkva i Petrova stolica ostaše nepromienjene; nepromienjen osta njezin ustav. Rim je išao i ide pred svimi narodi, ali nije išao s vremenom, niti u njihovu duhu: najbolji znak, da je Krist, da je Duh njegov s rimskom stolicom, jer da je od puka čovjeka, davno bi je nestalo. I zato sv. Ciril i Metod, da vjera i njihova i povjerena im naroda ostane čvrsta, prislonili su ju na pećinu, čim su uz sve promjene tolikih vjekova njihova prava djeca zadržala nepovriedjenu nauku Kristovu, dočim su ona djeca temelje vjere podkopala, koja su s pećine Petrove zašla.

5. Kada su dva učenika išla u Emaus, približi se k njim Isus, a poslie došavši blizu sela, u koje idjahu, činjaše se on da hoće dalje da ide; a učenici ustavljahu ga govoreći: ostani s nami, jer se smračilo. A kašnje, kada Isusa učenici spoznaše i Isusa izpred njihovih očiju

nestade, govorahu oni jedan drugomu: negoraše li naše srce u nama, kad nam govoraše putem i kad nam kazivaše pismo? (Luk. 24. 13-36). Smračilo se posvuda po kršćanskom svijetu, jer narodi zaklapaju svoje oči pred Kristom, koji je sunce pravde; odkrenuli su se od svjetla, od istine, a prigrlili bludnju, kojom tumaraju po tminah. I u slavjanskih zemljah nije u tom puno bolje. Opaki svijet kada govori o prosvjeti, ne samo nemisli na uzvišeni nauk Kristov, nego upravo božanske istine drzko naziva mračnjačtvom, te svom snagom sile svoje napreže, da iz prosvjete izključi svjetlo, koje obasjava svakoga čovjeka, koji dolazi na svijet. Doista smračilo se i dan je nagao. Hoćemo li osloboditi narod svoj od tmina, da ga nezahvate, a mi se ugledajmo na Isusa Gospodina, ugledajmo na Cirila i Metodija. Dok učenici idući u Emaus nisu još podpuno vjerovali, ukori ih Isus veleći: O bezumni, i sporoga srca za vjerovanje svega što govoriše proroci; a onda im protumači, kako je trebalo, da on trpi i tako udje u slavu svoju, te počevši od Mojzije i od svih proroka kazivaše im, što je za njega u svetom pismu. Isto učiniše i sv. Ciril i Metodij. I oni najprije odvrtiše slavljanske narode od bludnje, prevladaše njihov odpor svojom uztrpljivošću te ih razsvietliše tumačeć im Isusa i njegov sveti nauk, kako je u svetom pismu. Pa kao što je gorilo srce onim učenicima kad im je Isus govorio i kazivao pismo; tako je i Slavjanom gorilo srce od ljubavi napram Isusu, kada im je sv. Metodij tumačio sv. pismo te im ga u njihovom jeziku skupa sa svetim bogoslužjem kao svetu baštinu ostavio, da se sjete njegovih rieči i nikada nezaborave na svete nauke, što su u njem sadržane.

Da se našem narodu nesmrači pred očima, i mi po zagovoru i zaštiti sv. Cirila i Metodija tumačimo neumorno Krista gospodina i njegov sveti nauk, te počevši od Mojzije i svih proroka, kazivajmo mu, što je za njega u svetom pismu. A da nam trud nebude bez uspjeha, molimo preko naših apoštola Isusa Gospodina, neka dade rast našem radu te neprestanimo mu govoriti: Gospodine Isuse ostani s nami, jer je noć blizu, te nedaj da nas tmine zahvate, nego nam užgi srce naše gorućom ljubavi svojom.

U **Sarajevu** dne 17. ožujka 1885.

† **J O S I P**
nadbiskup vrhbosanski.

1.16. Svećenička pastirska služba

Srce Isusovo, br. 8, kolovoz 1885., str. 157.-164.

Ova poslanica je upućena svećenstvu Vrhbosanske nadbiskupije. Stadler govori o svećeničkoj pastirskoj službi te traži od svećenika da budu svjesni dužnosti koju im je Isus povjerio rekavši: "Pođite dakle i učinite mojim učenicom sve narode krsteći ih... (Mat 28, 19)". Od pastira se traži da budu teološki obrazovani jer "dokle god, braćo, nam bogoslovna knjiga ne omili ... dotle neka se ne čudi što mu je narod zaostao u vjeri i čudorednosti". Nadalje govori o ispitima za župnike, koje će, u Vrhbosankoj nadbiskupiji, polagati svake šeste godine i dijecezanski i redovnički svećenici.

Broj 591.

J o s i p ,

po milosti Božjoj i svete apoštolske stolice nadbiskup vrhbosanski i metropolita, svoj velečastnoj braći svećenikom, koji su u ovoj nadbiskupiji vrhbosanskoj blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista.

1. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti; docentes eos servare omnia, quaecunque mandavi vobis: et ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi (Matth. 28, 19.20). Tako glasi temeljna zapovied izdana od našega Gospodina na apostole, na biskupe i svećenike svih vremena. Timi riečmi postavio ih je **naučitelji** svih naroda, da ih poduče u najvišoj znanosti, koja nas uči poznavati Boga i koga je poslao Isusa Krista, koja nas upoznaje s nami, s našimi dužnostmi i vječnim našim ciljem. Timi riečmi zapovjedio je naš Gospodin Isus svim nam svećenikom, da učimo narode, da sve drže, što god je Gospodin zapovjedio. Ništa drugo, nego to, ali sve to, što god je zapovjedio. I ako budemo sve navieštali, što god nam je Gospodin naložio, te ništa nezatajimo, onda će on sam s nami biti, kada naučamo, i to bez prestanka biti.

Ali braćo moja, ako smo dužni sve istine navieštati svojemu puku, koje god je naš Gospodin objavio, zar nije onda s tom dužnošću ujedno skopčana i druga, da mi sami prije moramo poznavati tu objavu i sve istine, što su u njoj? Ako smo dužni naučati narode, da drže sve zapoviedi, koje je naš Gospodin proglasio, da vrše sve krieposti, u kojih se mora vježbati svaki čovjek: nismo li onda ujedno obvezani sami upoznat se prije sa svimi timi zapoviedmi i kriepostmi? Ako nas je Bog postavio posrednici izmedju sebe i naroda; ako je ustanovio, da mu prinosimo žrtvu nevina jaganjca; ako je naredio, da se milosti diele po molitvi i svetih sakramentih: zar nam nije onda time već nametnuo dužnost, da nam je točno poznavati, što je molitva, što su sakramenti, što je žrtva novoga zakona, što sve vodi k spasu, što li od njega odvraća? Sveti Petar Damjanski motreći, kako svećenici sami zanemaruju ono naučiti, što bi ne samo sami morali znati, nego što bi dužni bili tumačiti svojemu narodu tako dugo, dokle i on isto nenauči, povikne (opere contra inst.cleric): Quid jam populo in suis supplicationibus supplicat, qui, quod loquitur, ipse velut alienus ignorat? Quomodo illic rationabile erit obsequium; qui offert, oblationis suae non capit intellectum?

2. Tko dakle nezna omnia, quaecunque mandavit Dominus, onomu valja dan i noć mučit se i trudit, dokle god svega toga nenauči, jer mu je ujedno dužnost docere omnia. A tko je od nas, koji smje kazati: ja znam sve to; meni nije više od potrebe učiti se? Presretna li učenika Timoteja! Izučen u školi svetoga Pavla, toga naučitelja naroda, toli je vješt postao u

svih vjerskih stvari te je zaslužio zamjerne hvale od svojega učitelja. Ništa nije sv. Pavao propustio, da mila si učenika kako valja poduči u svem, što mu bješe od potrebe za njegovo veliko znanje; sve je učinio, samo da Timoteja upozna sa blagom Božjega znanja, Božje mudrosti, koju je sam obilno primio od samoga Gospodina Isusa. Pa šta mislite, da je sv. Pavao privezao na srce svetomu Timoteju, kada ga je poticao na to, da gleda postati dostojan službenik Božji? Evo što mu na srce stavlja: **Attende lectioni, exhoratationi et doctrinae** (I. Tim. 4, 13.). Punim pravom mora svaki nas sam sebi govoriti: Ako to valja za Timoteja, koliko više za mene?

3. Prisposobimo li sada, braćo, illa omnia, što treba puku tumačiti sa onim, što naš puk zna, i s onim, što mu se tumači: pa ćemo lahko vidjeti, da naš narod nezna ni iz daleka omnia, quaecunque Dominus mandavit, a to zato ne, jer mu se u po kojoj župi nikada ni negovori o svih istinah svete naše vjere. A tko zna, nema li po koji medju nami, koji upravo zato negovori de omnibus, quaecunque Dominus mandavit, jer ih ni sam nepoznaje. Zna bo se iz izkustva, da za vrieme, dok polaze škole, bogoslovci jedva mogu proći propisanu materiju te da su u velikoj pogibelji i najbolji, ako neprionu za knjigu, kada stupe u pastvu. A što istom biva od onih, koji jedva kada ili nikada neprimu u ruke kakovu bogoslovnu knjigu? Dokle god, braćo, nam knjiga bogoslovna neomili, dokle god mi i velik trud neulažemo u to, da si iz sv. pisma i sv. otaca pribavimo potrebito znanje, dotle neka se nečudi nitko, što mu je narod zaostao u vjeri i ćudorednosti. Ako je Duh sveti iste bogoduhe pisce, kojim je nadahnuo istine, koje je htio po njih crkvi saobćiti, pustio, neka se muče i trude: koliko se onda više od nas iziskuje, da se trudimo i mučimo u sabiranju potrebita nam znanja? Inače nikada nećemo dotle doći, te bismo mogli sa svetim Augustinom kazati puku: Codices vestri sumus. Mi smo, reče on svojim vjernikom, vaše knjige, vaše viekom trajne knjige, koje vam moraju biti uvijek otvorene, da uzmognu zadovoljiti svim vašim potrebam.

4. A koliko neznanje svećenika škodi, samo se sobom iztiče. Oni se ponajprije stavljaju u protuslovje sa svojim svetim zvanjem. Si sacerdos est, sciat legem Domini; si ignorat legem, ipse se arguit, non esse Domini sacerdotem, liepo veli sveti Jeronim (in Agg. c. 2.); a sv. Ivan Hrisostom kaže za svećenike, koji ništa neznaју, a trebalo bi da su svjetlo svieta: Quomodo lucernae, si non lucent? Nadalje svećenici neznalice sramote svoj sveti stališ, sramote sv. crkvu; daju povod, da se sveta služba prikorava, sv. vjera prezire, najsvetlije tajne obezčaćuju i ruglu izvrgavaju. Ecclesiae quoddam est dedecus videre presbyterum inscium, sgodno veli sv. Laurencij Justinijan (de spirit. animae interitu libr. 1. n. 15). A sv. Leo (ep. 22. ad Constant.) tvrdi: Si vix in laicis tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in eis, qui preasunt, nec excusatione digna est, nec venia. Napokon neznanje u svećenika vrutak je svemu zlu. Nije li njihovo neznanje krivo, da su ili nestali ili se pomnožali i razširili krivi nauci? Nije li njihovo neznanje krivo, da su praznovjerje, zlorabe zavladaile u narodu? Nije li njihovo neznanje krivo, da je ćudorednost kod puka pala? Dobro veli za svećenike neznalice sabor toletski četvrti: In sacerdotibus ignorantia mater est cunctorum errorum. Pa zato za takova svećenika sv. Bernardo kaže: Tantis obest, quantis praeest.

5. Prem se svećenik, koji nezna vjerskih stvari, nemože nikako izpričati; quomodo enim excusari possit in eo, qui se magistrum infantium, et doctorem insipientium profitetur? ignorans utique ignorabitur, imo et multos ignorare faciet et ignorari (s. Bern. in declar: ecce nos, c. 24): mnogi se ipak izpričavaju ako ne riečmi a ono činom, time naime, što za čitanje i nepotrebnih stvari vremena nalaze, a za bogoslovnu nauku što nemaju nikada vremena. Punim pravom takovim govori sv. Jeronim (ep. 146.): Turpe est enim Sacerdotes omissis Dei Evangeliiis et Prophetis comaedias legere, amatoria Bucolicarum versuum verba canere,

Virgilium tenere; et id quod in pueris necessitatis est, crimen in se facere voluptatis. Ne tako, nego poslušajmo radje savjet istoga sv. Jeronima, koji u svojem listu na Nepocijana govori: Divinas Scripturas lege; imo de manibus tuis sacra lectio nunquam deponatur: disce, quod doceas: obtine eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sis exhortari in doctrina sana, et contradicentes arguere.

6. Poznavajući zato sv. crkva našu slaboću, a uočivši ujedno, kako je potrebna bogoslovna nauka svećenikom in cura animarum, odredila je, da svi župnici imaju stroge izpite položiti prije, nego im se povjeri koja župa. Evo ustanove crkvene izdane u saboru tridentskom (sess. 24. de Reform. c. 18.). “Expedit maxime animarum saluti, a dignis et idoneis parochis gubernari. Id ut diligentius et rectius perficiatur, statuit sancta Sinodus, ut, quum parochialis ecclesiae vacatio contigerit, debeat Episcopus statim ... idoneum in ea vicarium ... constituere ... Porro episcopus et qui ius patronatus habet idoneos aliquot clericos coram deputandis examinadoribus nominet ... ut possit postea de cuiuslibet aetate, moribus et sufficientia fieri diligens insquisitio ... Transacto constituto tempore omnes examinentur ab episcopo sive eo impedito ab eius vicario generali atque ab aliis examinadoribus non paucioribus quam tribus ... Peracto examine renunciuntur quotcunque ab his idonei iudicati fuerint aetate, moribus, doctrina, prudentia et aliis rebus ad vacantem ecclesiam opportunis”.

7. Koliku su važnost pape napomenutoj naredbi pripisivali, može se razabrati odatle, što su nastojali, da način toga izpita čim točnije oprediele. Da ne spominjem Pija V., Inocenta XI., Klementa XI., iztaknut ću odlučnu u tom obziru konstituciju Benedikta XIV. “Cum illud” (Canon. et Decr. Conc. Trid. edit. Richter et Schulte pg. 378 et pg. 578.). Prama toj konstituciji postupali su svi biskupi u podjeljivanju župa, a postupaju i sada. Samo u njekojih biskupijah vrši se napose izpit o znanju, a napose izpit o ćudorednosti i ostalih svojstvih onih svećenika, koji žele župnici postati.

8. Prema toj konstituciji radili su i biskupi austrijski, sakupljeni u Beču god. 1856. Članci u tom pogledu od biskupa utanačeni, a kasnije od Pija IX. odobreni glase: “XLIII. Parochiae ... non nisi publico edicto concursu conferentur.-XLV. Tentamina a vicario generali et tribus ad minimum examinadoribus ... bis vel semel saltem quovis anno instituantur. Inhabiles iudicati tentamen instaurent oportet. Qui bene profecerint per sex annos ad concurrendum pro beneficiis parochialibus admittentur-XLVI. Ad examen pro concursu parochiali accessus pateat sacerdotibus cunctis fide et moribus integris, postquam in animarum curam peragendo per triennium laboraverint vel sacramentum poenitentiae dispensandi facultate per quinquennium potiti fuerint.-XLVII. ... Cetera, quae praeivum hoc scientiae tentamen attinent, concilia provincialia ordinabunt”.

9. Prama tomu je sabor provincijalni obdržavan u Beču god. 1858. (tit. VII. cap. II.) odredio: “In hac provincia quaestiones et casus, de quibus scripto respondendum est, cunctis concurrentibus idem eodem tempore, dictentur, omnibus pariter idem eodem tempore textus Evangelii tradatur, super quo dicendi facultatem probaturi scribant ... Conclave clausum teneatur ... Quaestiones, quibus respondendum erit ... proponuntur ita, ut .. dogmatica positiva, theologia moralis et ius canonicum positivum primas partes teneant. ... Interrogationes non extendantur ad ea, quae parochus absque ullo muneris pastoralis preiudicio nescire potest. (Collect. Lac. tom. V.).

10. Buduć da se izpiti traže u svrhu, da se dokaže dostatno znanje i usposobljenje onih, koji će upravljati župom, samo se po sebi razumije, da gore navedeni propisi, prem su u prvom redu izdani za svećenike svjetovne, valjaju mutatis mutandis i za redovnike, ako im se

gdje uprava župa povjerava. Ali u crkvenih naredbah to se takodjer izrično iztiče. Evo što glede toga sabor tridentski (sess. 25. de regul. et mon. c. 11.) naredjuje: “In monasteriis ... quibus imminet cura personarum saecularium ..., personae ... huiusmodi curam exercentes subsint immediate in iis, quae ad dictam curam ... pertinent ... visitationi ... episcopi ... Nec ibi aliqui etiam ad nutum amovibiles deputentur, nisi de eiusdem consensu **ac praevio examine** per eum aut eius vicarium faciendo. (Sess. XXV. de Regul. et Mon. cap. XI.).

11. Na temelju ovoga zakona tražili su biskupi, da prave izpit i redovnici, kojim se je imala povjeriti pastva duhovna. S toga mogoše biskupi sakupljeni u Beču god. 1856 odrediti: “L. Administratorem parochiae monasterio cuidam incorporatae agere non potest, **nisi qui examen pro concursu parochiali debito cum profectu subiit**”. A sabor obdržavan u Beču god. 1858. naredjuje: “Regulares, qui parochias domibus religiosis incorporatas administrant, populo catholico omnia curae pastoralis officia exhibere debent: unde omnibus, quae in parochia requirantur, dotibus instructi sint oportet; qua de re in provincia Viennensi eo religiosius vigilandum est, quo maiorem continet numerum parochiarum regularium domibus incorporatarum. Igitur regulares ad parochiae incorporatae administrationem deputandi **scientiae requisitae tentamen**, cui etiam secundum sanctiones Tridentinas subiiciendi sunt, in examine bis quotannis habendo **eadem plane ratione ac parochiarum saecularium candidati faciant**. (Tit. VII. cap. II.; Coll. Lac. V.).

12. Buduć da ja kanim ovim izdati sličnu naredbu i za našu nadbiskupiju, te propisati način, kako će svi svećenici saeculares et regulares morati praviti izpit, ako žele, da im se povjeri uprava koje župe: da se ta naredba nepričini komu kao skroz nova, iztičem prije svega posebni dekret sacrae Congregationis de Propaganda Fide izdan za Bosnu dne 29 prosinca godine 1760. gdje se u 7. točki veli, da starešinstvo provincije ima predlagati župnike vikaru apostolskomu, **qui teneatur eos examinare tam quoad mores, quam quoad scientiam**, et si minus idoneos invenerit, ad Superiores remittat, ad hoc ut alios magis idoneos proponant”.

Prema tomu posavjetovavši se prije sa Presv. g. Marijanom Markovićem, biskupom banjalučkim, u čijoj biskupiji otci franjevci iste franjevačke države upravljaju župami; posavjetovavši se sa mojim kapitulom kao i sa prijašnjim a i sa sadašnjim prečastnim otcem državnikom države franjevačke bosanske: izdajem s njimi u suglasju sljedeću naredbu za našu nadbiskupiju, koja vigore decreti illust. D. Mariani Marković Episcopi Danabensis et Administratoris Apostolici banjalucensis valja i za biskupiju banjalučku br. 43. 8. veljače 1885.):

- 1) Svi svećenici zaredjeni od 1. siečnja god. 1882., imaju se podvrći župničkom izpitu.
- 2) Župnički izpit obdržavat će se u Sarajevu svake godine mjeseca lipnja. Sam dan opredielit će se u službenom listu svake godine već mjeseca ožujka. Izpit trajat će dva dana, prvi dan pismeni, a drugi ustmeni.

3) Stavljat će se pitanja iz dogmatike po katehizmu rimskom (Catechismus Concilii Tridentini). Ujedno je od potrebe, da kandidati znadu dekrete sabora vatikanskoga i katehizam diecezanski, koji zadnji treba znati na izust onako, kako ga valja znati, kada se tumači u školi.-Izpitivat će se nadalje iz morala po Gurryu, iz kanoničkoga prava po Aichneru (jus **matrimoniale može** se učiti i po Veberu kako je to ženitbeno pravo otisnuto u službenom listu, što je dobro sbog nekih praktičkih opazaka), iz pastorala po Radlinskom ili ako tko hoće po drugom kojem poznatom auktoru. Zahtievat će se takodjer katehetika i pedagogika ali u najmanjem obsegu, kako ih je izdao velem. g. Štiglic sveučilišni profesor u Zagrebu. Te dvie knjižice mogu se i u njega dobiti za upravo neznatnu cienu. Napokon opredielit će se

nedjeljni evangelij za homiliju (pismeno), te pitanje iz katehizma diecezanskoga (ustmeno), te će se izpitavati i diecezanske naredbe.

4) Tko kani izpit praviti, od potrebe je, da to mjesec dana prije ordinarijatu pismeno prijavi, te testimonium morum priloži od starješinstva, ako je u samostanu, a od dekana, i dvajuh najstarijih župnika u dekaniji, ako je u pastvi. Svećenici po samostanih ponamješteni javljaju se za izpit prieko svojega starješinstva, a svi drugi, koji su u pastvi, treba da se prieko svojih dekana prijave.

5) Dopustit će se izpit svim, koji su bar tri godine svećenici.

6) Izpit ima vrijednost na 6 godina. Tko nepostane za to vrieme župnikom, morat će se opet podvrći izpitu. Tko izpit načini s odlikom, oprostit će se od opetovnoga izpita, nebude li proti tomu kakova posebnoga razloga. Tko na izpitu dobije II red iz jednoga predmeta, mora izpit u vremenu od jedne godine opetovati samo iz toga predmeta; a tko propaane iz dvajuh ili više predmeta, opetovat mu je izpit iz svih predmeta.

13. Kako vidite, izpit stegnut je na stvari najglavnije, samo da se čim više olahkoti. Ako su tom naredbom mnogi stariji svećenici i izuzeti od izpita, nisu zato izuzeti od dužnosti, učiti se svemu bez prestanka, što god im je od potrebe za izvršivanje njihove svete službe. Od te dužnosti nemože ih nitko riešiti. *Litteris carens sacris non potest esse aptus officiiis*, veli papa Gelasij (dist. 51. can. 1.). Zato sa saborom pražkim držanim god. 1860. opominjem sve svećenike, da neumorno nastoje oko naobrazbe duhovne: “*Clerici in vinea Domini operantes, devitatis sollicite illis saecularium libris, qui inebriant curiositate non caritate, implent non nutrientes, inflant non aedificantes, ingurgitant non confortantes, sacram praecipue Scripturam continuo studio suam faciant, utpote quae divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum ad corripiendum, ad erudiendum cum iustitia. Praeter istum librum proprie sacerdotalem, catechismum ad parochos, SS. Concilii Tridentini canones et decreta, libros sacrae liturgiae, positivas dogmatum et juris canonici instructiones et theologiae moralis institutionem, quas inter opus S. Alphonsi de Liguori, titulo “Homo apostolicus” vulgatum, praepremis commendamus, tamquam elementares libros et principales singuli habeant et assidue pervolvant. His imbuti necessariis continuo satagant, ut uberiozem e scriptis SS. Patrum, limpidisque operibus theologicis eruditionem haurientes, assiduo sacrae scientiae studio sibi primum, moxque concreditio eo perfectius consulere queant*”. (Tit. I. cap. III. Coll. Lac. t. V.).

13. Težka je, braćo, istina dužnost, koja nam je nametnuta, da nam se vazda učiti bogoslovnoj nauci sve do smrti; ali ona je za svjestna svećenika i veoma ugodna i sladka. Ako je našem Gospodinu hrana bila, vršiti volju Otca nebeskoga, neće li i nam vršenje te presvete volje takodjer biti naša hrana svakdanja? A volja je Božja, da se učimo, neumorno učimo, bili obvezani ili ne praviti izpite. Nedajte se zato ničim odvratiti od učenja, nego se podržavajte u neumornu učenju i naučanju. *Levate oculos vestros, et videte regiones, quia albae sunt jam ad messem* (Toh. 4, 35). Pogledajte na siromašni naš narod i njegovo neznanje neka nas takne, da se i sami učimo i njih da podučavamo. Nedopustimo, da se i za nas kaže ona strašna: *Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis* (Jer. lam 4, 4). Budimo kao angjeli Božji, puni znanja i vazda spremni zakon Božji narodu tumačiti: *Labia sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent de ore ejus* (Malach. 2, 7). Budimo puni mudrosti Božje; naša usta neka budu kao javna vrela, gdje narod naš može crpati po volji tajne naše svete vjere; naš jezik neka bude samo sredstvo istine te vazda spreman kazati čistu i bistru istinu, koja razbija svaku dvojbu; *simus verae lucernae accensae a Christo et super candelabrum commissi nobis gregis positi, ut luceamus omnibus, qui in domo nastrae parochiae, nostrae archidioeceseos sunt. A*

time ćemo i puk podučiti u sv. vjeri i vodit ga putem spasa, i svoju najvažniju dužnost izpuniti i zaslužiti si dragocjenu i sjajnu krunu, koju je sam Bog u nebu pripravio svim, koji su svoje znanje i svoje darove i vrline upotrebili na to, da druge vode putem pravednosti: Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates (Dan. 12, 3.).

U Sarajevu, dne 2. kolovoza 1885.

† **Josip** v. r.
nadbiskup.

1.17. Tumačenje Božjih zapovijedi

Srce Isusovo, br. 1, siječanj 1886., str. 6.-18.

Poslanica je upućena vjernicima, a tema joj je "obdržavanje" moralnih zakona, posebice deset Božjih zapovijedi. Stadler ukazuje na trajnost Božjih zakona nasuprot ljudskih koji su promjenjivi i vremeniti. Za njega je uzor kršćanskoga života i djelovanja vršenje volje Božje koju "Bog očituje osobito u svojim deset zapovijedi". Razlaže pojedine zapovijedi posebno se osvrćući na treću i šestu. Naime, česta praksa puka, koji je većinom sa sela, da nedjeljom radije ostane na polju nego da odu k misi ponukala ga je da ih upozori na važnost sudjelovanja kod nedjeljnog euharistijskog slavlja. Što se tiče šeste zapovijedi Stadler se ponovno vraća na govor o svetosti obiteljskog života.

Broj 71.

J o s i p ,

po milosti Božjoj i svete apostolske stolice nadbiskup vrhbosanski i metropolita, svim vjernikom, koji su u ovoj nadbiskupiji vrhbosanskoj blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista.

1. Naš Gospodin Isus Krist hoteć nas podučiti, zašto je na ovaj svijet došao, evo što je kazao: **Sidjoh s neba, ne da činim volju svoju, nego volju onoga, koji me je poslao.** (Iv. 6, 38). Vršiti volju Oca nebeskoga, to mu bješe hrana svakdanja kroz sav život: **Jelo je moje**, reče u ono vrijeme Isus učenicom svojim, **da izvršim volju onoga, koji me je poslao, da svršim njegov posao** (Iv. 4, 34.). A kada se već primaklo vrijeme, da svoj život za nas žrtvuje, iztaknuo je i opet, da prima smrt najgrozniju, samo da se pokori volji svojega Oca nebeskoga. Jer prije nego li će ustati od zad

nje večere, te poći u vrt Getsmani, a odanle u smrt na križu, reče učenicom svojim: **Da vidi svijet, da ljubim Oca, i kao što mi je zapovjedio Otac onako radim. Ustanite, hajdemo odavde** (Iv. 14, 31.).

2. Da naš Gospodin nije ništa drugo kazao, bilo bi to već dosta, da podjemo za njim, jer njegov primjer za nas je zapovied. Ali on često na srce stavlja, da je od potrebe, činiti volju Božju, da se bez toga nemože nitko spasiti. On nepriznaje za svoga nikoga, koji nevrši Božje volje, sve da ga tko zazove: Gospodine, on neće da čuje, i da mu opetovno kaže: Gospodine, neće se na njega obazrijeti, ako nije pripravan izvršiti volju Božju. **Neće svaki, koji mi govori: Gospodine, Gospodine! ući u kraljevstvo nebesko, nego koji čini volju Oca mojega, koji je na nebesih, on će ući u kraljevstvo nebesko** (Mat. 7, 21.). Kakova je zasluga Gospodinu kazati: Gospodine? Zar neće on biti Gospodin, ako ga mi nenazovemo? Kraljevstvo Božje dakle nepostiže se riečmi, nego će ga baštiniti samo onaj, koji u istinu čini, što Bog hoće.

3. A gdje očituje Bog svoju volju? Volju svoju očituje Bog osobito u svojim deset zapovijedi. I eto, dragi vjernici, što vam kanim na srce staviti u ovo ozbiljno korizmno vrijeme, koje nam Bog dao za spas naš. Pazimo i te kako, da se od mladnjih obdržava, što im zapoviedamo, a eto sam Bog zapovieda, da obdržavamo njegovih deset zapovijedi, i nećemo, da ih držimo, a ipak će samo onaj ući u život vječni, koji ih obdržava: **Ako hoćeš ući u život, drži zapoviedi**, reče naš Gospodin. Tko god mišlju samo prodje, kako se Presveto ime Božje huli, kako se nedjelja i ostali blagdani obezčašćuju, kako se na glas poglavara duhovnih i svjetovnih nepazi, kako se sveta čistoća i kod oženjenih vriedja, kako malo tko laž za grih

drži, kako se mnogo toga još čini, što Bog zabranjuje: onda čovjeku srce zazebe te se sav u čudu sam pita: Što l' da se je zamjerio naš Gospodin Isus ovomu narodu, da ga nesluša, gdje više: Ako hoćeš ući u život, drži zapoviedi? Krenimo natrag s toga širokoga puta, koji vodi u propast, pa udarimo stazom uzkom zapoviedi Božjih, koja vodi u život: Ako hoćeš ući u život, drži zapoviedi.

4. Nužno je, dragi vjernici, udariti tom stazom, od potrebe je, da sve zapoviedi Božje vršimo, upravo zato, što ih je sam Bog zapovjedio. Bog, jer Gospodar neba i zemlje, ima podpuno pravo, nam zapoviedati, a mi, jer njegovi podanici, njegovi sluge, dužni smo, te zapoviedi izvršiti. I zato sam Bog, gdje odvrća narod izrealski od zločina, sbog kojih je iztriebio sa ovoga svieta njeke narode poganske, nalaže mu, neka obdržava zapoviedi njegove, a za razlog, zašto je od potrebe, nenavodi ništa drugo osim ove rieči: ja sam Gospodin. Toliko drži sam Gospodin Bog do toga razloga, te ga iza svojih zapoviedi opetuje. **Svaki neka štuje svojega oca i svoju majku. Obdržavajte moje praznike. Ja sam Gospodin. Neobraćajte se k idolom. Ja, Gospodin, sam vaš Bog. Držite moje zapoviedi! Ta nemojte činiti, što su (ružnih stvari) ti (narodi) učinili, koji su bili prije vas, i da se neoskrvnite time! Ja, Gospodin, sam vaš Bog. Neukradite. Nelažite... Nekunite se imenom mojim krivo, i neoskrvnite ime Boga svojega. Ja sam Gospodin.** Napokon sabra Gospodin Bog sve zapoviedi u jedno te reče: **Držite sve zapoviedi moje, i sve uredbe, i vršite ih. Ja sam Gospodin** (3 Mojz. 18. 30. - 19, 1-37.). Ako nam dakle sam Bog toliko puta opetuje i na srce privezuje, da je on onaj zakonoša, onaj Gospodin, koji nam zapovieda, nekazuje li nam time jasno, da nas upravo to najviše mora na poslušnost poticati, što nam on sam zapovieda? Dosta je znati, da to Bog hoće, da on to zapovieda, pa da se odmah i izvrši. On je gospodar naš, naš jedini gospodar, osim njega nemamo drugih gospodara; njemu zato jedinom valja služiti onako, kako on to zapovieda, mi smo i dušom i tielom njegovi, skroz njegovi, valja mu se zato skroz pokoriti i dušom i tielom. Tko posti, tko daje milostinju, tko se Bogu za ljubav mrtvi, onaj nedaje Bogu sebe svega, nego samo diel, a tko mu daje svoju volju, tko se svim njegovim zapoviedim pokorava, onaj se Bogu svega prikazuje, onaj ga priznaje svojim Gospodarom, priznaje sebe štovanjem skroz ovisnim o Bogu.

To, da su te zapoviedi Božje, da je taj zakon, što nam je sam Gospodin Bog dao, to upravo je ujedno razlog, zašto nemože biti u našem životu vremena, kada nebi bili dužni zapoviedi Božje obdržavati. Svi dani, svi časovi našega života u rukuh su Božjih, te ih uvijek kao dar primamo od Boga; zato ove godine, svi dani, svi časovi našega života stoje pod vlašću Božjom, pod vlašću njegovih zapoviedi, koje ravnaju sve naše časove, dane, godine, sav život naš. Bog nije zakonoša kao ljudi, koji sad stvore zakone, a sad ih dokinu, sad ih promiène, a sad opet drugimi zamiène. Upravo zato, što su oni ljudi, kratke su pameti, te nemogu stvoriti zakona, koji bi valjao za sve slučajeve, za sva vremena. Zato su njihovi zakoni promjenljivi te ima vremena, kada nas nevezu. Ali kod Boga je to sasvim drukče. Kao što je Bog u sebi nepromjenljiv, nepromjenljiv u svojih odlukah, tako je nepromjenljiv u svojem zakonu. Već s početka stvorio je on zakon najmudriji, izdao je zapoviedi najizvrstnije, koje se protežu na sve ljude, i na sva vremena. Nema dakle razloga, da se iakda te zapoviedi promiène. One dakle moraju postojati kroz sva vremena, obvezuju svakoga čovjeka, i nemogu se nikada dokinuti: **Zapovied je izdao i ona neće proći** (pr. 148, 6).

5. Sada ćete moći razumjeti one u prvi mah čudne rieči Duha svetoga, koje glase: **Drži zapoviedi Božje, jer je to sav čovjek** (knjig. propovj. 12, 13). Ako je to sav čovjek, onda izvan toga nije čovjek, veli sv. Augustin, to jest čovjek, koji neobdržaje Božjih zapoviedi, nije niti čovjek. Čovjek, budući slabo nejakom stvorenje, brzo bi se odvratio od svojega cilja te bi

udario stranputicom, da ga Bog nepomaže i nerukovodi svojim zapovjedmi. Te zapoviedi čine, da se čovjek priznaje čovjekom, da priznaje, da je pod voljom, pod vlašću višega bića, da o njem ovisi te se od njega mora dati rukovoditi. A ta ovisnost traje uvijek, neda se razdružiti od čovjeka nikada, bitno mu pripada; zato ga i zapoviedi Božje prate i ravnaju kroz sav život. Liepo veli zato sv. Augustin: “Nebi bilo ništa, odakle bi čovjek pomišljao, da ima gospodara, kad mu se nebi što god zapovjedilo, a što god zabranilo”. A prorok govori Gospodinu: “Postavi im, Gospodine, silnika, neka poznadu narodi, da su samo ljudi”. (pr. 9, 21.)

Zakon Božji, zapoviedi Božje dakle, jer su od Boga, nepromjenljive su, vječne su, diel su onoga vječnoga reda, što je u samom Bogu, a po kojem se naši čini ravnaju. I zato nemože nikada biti dopušteno, Boga huliti, njega neštovati; nemože nikada dobro biti, blagdane nesvetkovati, roditelje prezirati; mora uvijek biti zabranjeno, drugoga zlostavljati ili ubiti, ogriješiti se proti svetoj čistoći, drugomu nepravdu i štetu činiti. Zakon Božji, zapoviedi Božji, jer su od Boga, vežu sva vremena, sve ljude. Kako onda to, dragi vjernici, da se mnogi od vas dadu zavesti tudjim primjerom, tudjom riečju, te neće u nedjelju i blagdane ni k svetoj misi da dodju, a kamo li, da ih posvete, premda Gospodin Bog glasno govori: **Spomeni se, da svetkuješ dan Gospodnji?** kako to, da ih ima, koji i težačke poslove u nedjelju i blagdane obavljaju, te misle, da će time privriediti što god za uzdržavanje svoje kuće, te misle, da će očuvati svoje sjenokoše, svoje žito od prieteće oluje, kiše, bure; prem Gospodin Bog jasno kazuje: **“Držite moje praznike i svetinju moju poštuju. Ja sam Gospodin. Ako neizvršite svih mojih zapoviedi, da ako prezirete moje zapoviedi i omrznu vam moje uredbe, tako da nečinite, što sam ja zapovjedio ... ja ću učiniti ovo. Iz nenada pustit ću na vas nevolju i sušu... Zaludu ćete sijati sjeme svoje, jer će ga jesti neprijatelji vaši ... Učinit ću, da nebo nad vami bude kao gvoždje, a zemlja vaša kao mjed. Snaga će se vaša trošiti uzalud, jer zemlja neće ploda nositi, i drveta neće voćem roditi (II. Mojz. 26, 1-21).** Zakon Božji, zapoviedi Božje, jer su od Boga, nepromjenljive su, vežu sve ljude. Kako to onda, dragi vjernici, da mnogi od vas nemare za šestu zapovied, već kidate vez sv. ženitbe, koji je svezao sam Bog te učite djecu svoju primjerom, da gorji budu od vas, i da prije reda vode kćeri vaše kao samodošle, da ih onda i silom od sebe otjeraju, kada Bog to zabranjuje, čim služite na sramotu istim nevjernikom. Mogao bih vam bolnim srcem slično sa sv. Pavlom kazati: Koji se hvalite zakonom, pristupom zakona sramotite Boga. Jer se ime Božje zbog vas huli medju neznabožci (Rimlj. 2, 23.24). Pa ako nas Gospodin Bog i nekazni odmah onako, kako smo zaslužili, nemojte misliti, da ćemo pobjeći od suda Božjega; jer Bog ko Bog, ko otac čeka nas nezahvalne sinove, nećemo li se osviestiti, te pokajati za griehne svoje i k njemu se obratiti. Zato sv. Pavao sav u čudu pita: **Prezireš li ti bogastvo njegove dobrote i uztrpljivosti i dugotrpnosti? Neznaš li, da te dobrota Božja na pokajanje vodi? Nego svojom drvenošću i svojim nepokajanim srcem sabiraš sebi gnjev za dan gnjeva, u koji će se pokazati pravedni sud Boga, koji će dati svakomu po djelih njegovih (Rimlj. 2, 4-7).**

6. Ima ih, koji istina sve zapoviedi obdržavaju, ali jednoj se ili drugoj nemogu priljubiti; samo jedan grieh ljube i neće da ga se ostave. Oni znadu, da je to grieh, ali si nedadu nikakova truda, da ga se okane, nego se još u njem utvrđuju krivom utjehom, da ih Bog neće kazniti sbog jednoga grieha, da ih neće kazniti sbog toga, što jedne samo njegove zapoviedi nevrše, pošto sve ostale vjerno izpunjuju. O kako se ti ljudi gorko varaju! Eno im angjela koji su i te kako sveti bili, pa su sbog jednoga grieha na uvieke bačeni u pakao; eno im naših praroditelja Adama i Eve, koji su sbog jednoga grieha tako strogo kažnjeni, te sav rod ljudski i danas još trpi posljedice njegove. Krasno upravo razjašnjuje tu stvar sv. Bazilij; on

veli: “Tko je svojega otca deset godina štovao, a poslie mu zadao smrtni udarac, taj neće biti hvaljen sbog svojih dobrih djela, nego će biti kao otcoubojica osudjen”. Idite, govori Gospodin, i učite sve narode, ne da jedno drže, a drugo da zanemare, neg neka sve drže, što sam vam zapovjedio. A apostol piše slično: Mi nismo nikomu na smutnju, da se naša služba nekudi, nego se u svem pokazujemo kao sluge Božje (2 Kor. 6, 3. 4). Jer da nam nisu sve zapoviedi nuždne za postignuće spasenja, nebi nam ih svih napisali, niti bi nam se zapovjedilo, da ih moramo nuždno sve obdržavati ... Što mi koristi, da me u slobodi puste drugi griesi, ako me jedan drži u robstvu? Jer tko griesi, rob je grieda, veli sv. pismo (Iv. 7, 34). Što koristi, ako nemamo puno bolesti, kada nam jedna tielo izjeda?” (Baz. uvod u obširn.prav.).

Zato i sv. Jakob stavlja nam na srce one strašne rieči: **Tko sav zakon održi, a sagrieši jednom, kriv je za sve** (2,10); jer je velika drzovitost, htjeti se bogu nametnuti za sudca te jedne od njegovih zapoviedi odobrit i držati, a druge prezreti i zabaciti.

7. Budući da je ta stvar veoma važna, tim važnija, što se premnogi ljudi time zavaravaju, da im neće biti ništa, ako samo jednu zapovied neobdržavaju, od potrebe je, da poblize protumačimo, kako se svaki čovjek krivac čini svih zapoviedi, kada samo jednu prekrši. Onda će morati i oni priznati, da je biti osudjen sbog prekršene jedne zapoviedi upravo tako pravedno kao biti osudjen sbog prekršenih svih zapoviedi. Oni će istina veće muke podnositi u paklu, koji su mnoge ili sve zapoviedi kršili, nego li oni, koji nisu jedne samo zapoviedi obdržavali, ali i jedni i drugi bit će osudjeni na uvieke, ako nisu prije smrti za svoje griede pokoru činili i s Bogom se u izpoviedi pomirili.

Zašto je dakle kriv za sve zapoviedi onaj, koji sav zakon održi, a u jednom sagrieši? Zato, dragi vjernici, jer i jednim prekršajem zapoviedi Božje ništi se ono, što nas jedino savršeno potiče, da držimo sve zapoviedi. A što nas potiče na to, da držimo Božje zapoviedi? Potiče nas ljubav k Bogu. Kada tko Boga ljubi iz svega srca, onda nastoji, uviek činiti, što je Bogu milo i drago, pazi na svaki njegov mig, da izpuni njegovu svetu volju, ako bi šta zapovjedio, a da se okani svega, što Bog zabranjuje. Isus sam je iztaknuo, da se po tom razpoznaje, da li tko ljubi Boga, ako njegove zapoviedi izpunja: **Tko mene ljubi, držat će moju rieč** (Iv. 14, 23), reče Isus. Ali svakim smrtnim griedom uništjuje se ljubav k Bogu, a time gube sve zapoviedi Božje svoju podlogu, gube ono, što nas potiče na obdržavanje zapoviedi Božjih. Ako je tko Boga štovao i njegove blagdane svetkovao, jer ga je ljubio: ako se je čuvao psotka, samo da neuvriedi dobroga otca Boga: ako je roditelje i poglavare cienio, jer je to Bog zapovjedio: ako se je čuvao svakoga grieda nečistoga Bogu za ljubav, koga će čisti srca gledati: ako nije dirao u tudje stvari, ni u tudj život, ni u tudje poštenje, jer Bog na to mrzi, pa na jednoć prekrši koju od zapoviedi, onda je tim već prekršajem izagnao iz srca svoga ljubav k Bogu te ništa nema, što bi ga uzdržalo, da neprekrši i druge zapoviedi. Tko dakle u jednom sagrieš, kriv je za sve zapoviedi, ne kano da je već prekršajem jedne zapoviedi prekršio i sve ostale, nego što je svim zapoviedim oduzeo podlogu, poticalo, bez kojega se nemogu ni druge zapoviedi na dugo obdržavati.

Zašto je, pitam vas opet, kriv za sve zapoviedi onaj, koji u jednom sagrieši? Zato jer priestupom i jedne zapoviedi Božje gubimo milost Božju posvećujuću, ubijamo duhovni život duše, gubimo pravo na mnoge milosti. Ali mi bez milosti Božje nemožemo ništa za spas učiniti: naša je pokvarenost tako velika, te mi bez milosti nemožemo svih zapoviedi Božjih nikada obdržavati, da bez milosti nemožemo na dugo vrieme ni jedne zapoviedi Božje izpunjati. Odatle sliedi, da čovjek prekršivši jednu zapovied i izgubivši pravo na milosti potrebne za spasonosno djelovanje, stavlja se time svojom krivnjom u stanje, u kojem neće

moći obdržavati ni ostalih zapoviedi Božjih. Bog istina i griješnike potiče na molitvu, na pokoru, na izpovied, i to mu daje snagu, da se može opet s Bogom pomiriti: ali dokle god griješnik toga ne učini, nedaje mu Bog one jakosti, one stalnosti, one lahkoće u vršenju zapoviedi Božjih, koju je prije grieha imao.

Napokon i zato se za onoga veli, da je kriv za sve zapoviedi, koji u jednom sagrieši, što priestupom i jedne zapoviedi duša prestaje biti onako spremna, radje sve pretrpjati, nego li Boga uvriediti. Jer kada tko i jednu zapovied prekrši, onaj predpostavlja Bogu stvari stvorene, a po tom mu je draži grieh, nego li volja Božja, koja taj grieh zabranjuje. David bio tako svet čovjek te ga sv. pismo zove, da je muž prema srcu Božjemu. Al evo na jednoć prekrši šestu zapovied i učini preljub. Glete samo, kako je sada postao slab. Izgubio je iz srca onu spremnost, koja mu je davala snage, da je Boga ljubio nada sve. Tada pače postao spreman, ljubiti nada sve, što mu je bilo po volji, a neobazirat se na volju Božju. Nije onda čudo, što je iz jednoga grieha pao u drugi, koji mu prije nebi bio ni na kraj pameti. Tako velik, ugledan i glasovit kralj, tako svet muž dao je ubiti čovjeka skroz nevina, za čiju nevinost je on sam sasvim dobro znao. Eto vidite, kako svatko postaje kriv za sve druge zapoviedi, kada jednu samo prekrši, jer priestupom jedne zapoviedi postaje spreman, više cieniti stvorene stvari nego li samoga Boga, koji takove stvari zabranjuje.

8. Sv. Basilij proniknut tom istinom, kako čovjek biva kriv za sve zapoviedi, koji u jednom sagrieši, punim pravom pita: “Na koju stranu žele onda oni doći, koji veću stranu zapoviedi krše, koji niti Boga štiju kao Otca, niti mu vjeruju, koji im je obećao velike stvari niti mu služe kao gospodaru. Jer “ako sam ja Otac” reče, “gdje je čast moja? i ako sam gospodar, gdje je strah moj? (Malak. 1, 6.). Jer tko se Boga boji, mile mu se zapoviedi njegove. A “priestupom zakona sramotiš Boga” (Rimlj. 2, 23). Kako se dakle smijemo nadati, da ćemo mi, koji život u putenoj slasti predpostavljamo životu po zapoviedih, zadobiti vječno blaženstvo, da ćemo jednaki biti svetcem te uživati radosti sa anđeli? To su utvore i lude misli. Kako ću ja biti kod Joba, koji nikada sa zahvalnošću neprimam nevolje, koja me snadje? kako kod Davida, koji se prema neprijatelju nepokazujem uztrpljiv? kako kod Daniela, koji uztrajnom čistoćom i revnom molitvom netražim Boga? kako li kod kojega od svetaca, koji neidem njihovim tragom? Koji ratni sudac radi tako nepromišljeno, da pobjeditelja i onoga, koji se nije ni borio, drži jednako vriedne, da budu ovjenčani? Koji je vodja ikada one, koji se u boju nisu ni pokazali, prizvao sa pobjeditelji, da im plien jednako podieli? Bog je dobar, ali i pravedan. Pravednici dobivaju nagradu prema zaslugam, kao što je pisano: “Čini dobro, Gospodine, dobrim i onim, koji su iskrena srca. A one, koji zalaze na stranputice, odvest će Gospodin sa zločinci” (ps. 124, 4, 5.). On je milosrdan, ali je i sudac. Mi nesmiemo Boga poznavati na pol, niti se smiemo lienosti podati sbog njgove dobrote. Zato je bljesak, zato su gromovi, da se neprezre njegova dobrotu. Koji suncem obasjava, kazni slipećom: koji daje kišu, zapovieda, neka pada vatra. Ono su znaci njegove dobrote, a ovo njegove uztrpljivosti i dugotrpnosti: ili ga treba sbog onoga ljubiti ili ga se valja sbog ovoga bojati, da se i nam nerekne: “Prezireš li ti bogatstvo njegove dobrote i uztrpljivosti i dugotrpnosti? neznaš li, da te dobrotu Božja na pokajanje vodi? nego svojom drvenošću i svojim nepokajanim srcem sabireš sebi gnjev za dan gnjeva”. (Rimlj. 2, 4. 5. - Sv. Bas. u uvodu k velikim reg.).

9. Sada ćete, dragi vjernici, lahko moći prosuditi i osuditi one, koji nemare za Božje zapoviedi pa vele: Bog je milosrdan; ja samo danas neću u crkvu; samo ću sada ovaj težački posao obaviti, premda je nedjelja; samo ću sada proti šestoj zapoviedi sagriešiti, samo ću sada štetu nanieti svojemu bližnjemu, a onda ću se izpovjediti; Bog je dobar: ja ću sada činiti, što

me volja. Tako govore griješnici. Ali dragi vjernici, nisu li upravo tako govorili svi oni, koji su sada u paklu? Bog je milosrdan, to je istina, ali on je i pravedan. Pa ako se izpunja ono, što je milosrdni Bog obećao, izpunit će se takodjer i kazne, kojimi se je pravedni Bog zaprietio. Podnositi griješnike, koji se služe milosrdjem Božjim u svrhu, da ga tim vriedjaju, nebi značilo milosrdje, nego povreda pravde. Sgodno veli sv. Ligorij: “Milosrdje obećano je onomu, koji se Boga boji, a ne onomu, koji ga zlorabi: I milosrdje daje se onim, koji ga se boje, reče Božja mati. Opornim prieti se pravda, pa kao što Bog, to su rieči sv. Augustina, nelaže, kada što obećaje, nelaže ni onda, kada se prieti. Tko Boga vriedja nadajući se, da će mu oprostiti, onaj se Bogu ruga, nekaje se za svoje griehne. A Bog neda od sebe ruglo praviti (Gal. 6, 7.) “Značilo bi, veli sv. Ligorij, Bogu se rugati, koda bi tko po volji nastavio vriedjat ga, pa ipak htio u nebo unići; jer što čovjek sije, ono će i žeti. Tko sije griehne, onaj nema razloga, očekivati što drugo, nego kaznu i pakao. Mreža, kojom djavao malo ne sve kršćane, koji su osudjeni, u pakao povlači, jest ona nauka, kojom im govori: Grišite samo i nebojte se, jer ćete uzprkos svim griehom ipak se spasiti. Ali Bog proklinje onoga, koji griši s nadom, da će mu se oprostiti. Proklet bio čovjek, koji griši u nadi. Ufanje grišnikovu Bogu se mili, kada se za griehne kaje, ali ufanje opornih Bogu je mrzko ... Takovo ufanje nagoni Boga na kaznu, kao što bi onaj sluga nagnao gospodara na srčbu, koji bi ga zato vriedjao, što je gospodar dobar”. “Nereci”, govori Bog u sv. pismu, “nereci”, veliko je milosrdje Božje, on će se smilovati množini mojih grieha. “Nereci toga, jer” je njegova srčba upravo tako brza, kao i njegovo milosrdje, i njegova srčba gleda na griješnike” (Eccl. 5, 6.).

10. Jedno je, što nas veoma bodri na to, da s veseljem Božje zapoviedi izpunjamo, a to je, da je veoma lahko obdržavat ih. Vi istina govorite, da vam je teško, držati zapoviedi Božje, da vas to stoji truda, da vam se je sbog njih boriti; ali nije tomu tako; jer sam Gospodin Isus kaže: **Breme je moje lahko** (Mat. 11, 25), a sv. Ivan kaže za zapoviedi Božje: **Njegove zapoviedi nisu teške** (1. Iv. 5, 3). Komu ćemo dakle vjerovati: Gospodinu Isusu i njegovu ljubimcu Ivanu, ili Vam? Vjerujemo i vam. Vjerujemo, da vam je teško, držati zapoviedi Božje. Ali koji je tomu uzrok? Svakako će taj uzrok biti sa vaše strane, jer stoji bez dvojbe, da je po sebi lahko ih izpunjati, kada to tvrdi Gospodin Isus, koji je sama istina. A lahko je zato, držati zapoviedi Božje, jer nam Gospodin Bog za svako djelo spasonosno daje svoju svetu milost. Zato je sv. Pavao i rekao: **Sve mogu u onom, koji me jači** (Filip. 4, 13). A zato se čini teško mnogim, držati ih, što su uvijek neodlučni, te gledaju i svietu ugoditi i Isusu Kristu, i prema tielu živiti i duševne utjehe imati, i ovdje vremenita dobra uživati i ondje na vieke se s blaženimi na nebu veseliti, koji su ta dobra prezirali. Valja svietu, valja tielu, valja strastim odlučno suprotstaviti se, te reći: zakon Božji mora se držati, mora mu se pokoriti, pa će svake teškoće nestati. Glete samo, kako se jako opirao zapoviedim Božjim sv. Augustin, prije nego se je obratio. Sv. čistoća činjaše mu se stvar nemoguća, živiti prema strastim prešlo mu u običaj, tako te je mislio, da neće moći nikada razkinuti okove, kojimi je bio prikovan na zemaljska dobra. Ali kada ga je ruka Božja taknula, kada je milost Božja i um mu razsvietlila i srce obuzela: onda je on sav zanesen sam sebi govorio: što su mogli nejaka djeca, slabe svete djevice izvršiti: zašto nebih mogao ja? onda nije ćutio više nikakova odpora, nego je prevladavši sve teškoće i zapreke s veseljem zavapio: Bože, tko bi mislio, da je tako sladko, tebi se pokoriti? onda je nemareći za nikakove napore sebe Bogu žrtvoval te se svega predao u njegove ruke govoreći: “Daj mi, Gospodine, što zapoviedaš, pa zapoviedaj što te je volja”.

11. Ugledajmo se i mi u taj primjer. Nedajmo se prevariti. Tko ne drži zapoviedi Božjih, nemože se nikako izpričati, bile strasti i neznam kako žestoke, bile pogibelji ma kako velike, bili neprijatelji ma kako mogući. Kada bi mi bili sebi i svojim slabim silam pripušteni,

onda bi se mogao tko izpričati; nu buduć da nas Božja sv. milost na toliko pomaže te nas običaje preteći, pratiti i takovu pomoć pružiti, da svako naše djelo po njem može se započeti, i po njem započeto dovršiti, naravno je, da je samo naš neposluh kriv, kada god koju zapovied prekršimo. Odatle dakako nesliedi, da vršeći zapoviedi Božje nećemo imati ništa pretrpjeti, s ničim se boriti. Ne tako; nego ako na nas te napasti i pogibelji nasrnu, dat će nam Bog svoju milost, dat će nam snage, da ćemo moći sve zapoviedi Božje lahko izvršivati, budemo li samo s njegovom milošću skupa djelovali. Jer milost Božja nečini svega, nego ju moramo upotrebiti i s njom djelovati: u tu svrhu nam ju Bog daje. Zato sv. pismo za Boga i veli: **Bog je naš pomoćnik** (ps. 61, 9). A to sv. Augustin ovako tumači: Pomoćnik pomaže onomu, koji nešto čini. Mi smo dakle dužni toliko činiti, koliko možemo. A jer su nam naše sile slabe i nedostatne, zato nam Bog daje jakost svoje milosti te nam omogućuje, da njegove zapoviedi lahko i vjerno izpunjamo.

12. Već to, što nam Gospodin Bog daje uvijek milosti, kada god nam je raditi oko našega spasa, velika je za nas utjeha, moćno je za nas poticalo, koje nas goni, da s veseljem vršimo zapoviedi njegove. Ali mnoga druga dobročinstva daje Bog onim, koji vjerno izpunjaju njegove zapoviedi. Čujte samo, kako sv. pismo nas nauča. Sada čitamo: **Tko je uztrajao vjeran Božjim zapovedim i bio od njega zapušten?** (Eccli 2, 12); a sad opet: **Velik mir uživaju, koji tvoj zakon ljube**, o Bože (ps. 118, 165). Taj mir i pokoj su toliki, te se sav raztapa u radosti svatko, koji god izpunja Božje zapoviedi. Zato je zavapio prorok: **Na putu tvojih svjedočanstva radujem se kao za veliko bogastvo** (ps. 118, 14). Što više. Tko obdržava zapoviedi Božje, onaj vodi život božanski; jer tko **njegove zapoviedi drži, ostaje u Bogu, a Bog u njem**, veli sv. Ivan evangjelist (I. 3, 24). Nije onda čudo, da se u svetom pismu za zapoviedi Božje kazuje, da one same uzdržavaju u dobru onoga, koji ih drži: **Hoćeš li njegove zapoviedi držati i vjeran mu biti prema njegovoj volji, i ti ćeš se očuvati** (Eccl. 15, 16.). Pa ne samo da će nas očuvati od zla i uzdržati u dobru zapoviedi Božje, ako ih držimo, nego po njih ćemo zadobiti i vječno blaženstvo, koje je Bog pripravio svim, koji ga ljube: **Ovo je, veli sv. pismo, zakon, koji ostaje na vieke: Svi, koji ga drže, doći će u život** (Bar. 4, 1). I tako kao što su prokleti, koji odstupaju od zapoviedi Božjih, tako je blago onim, koji hode u zakonu Božjem (ps. 127, 1. 21.).

13. Dragi vjernici, koliko ima svetaca na nebu, toliko imamo primjera za to, kako se jedino po zapoviedih Božjih ulazi u nebo, i opet koliko je ljudi u paklu, toliko imamo opomena, da se čuvamo, prekršiti i jednu strogu zapovied Božju, nećemo li se sami upropastiti. Sada je vrijeme spasa, sada je vrijeme, kada još možemo tu istinu uvažiti, da nam je dokle god smo na svijetu, izpunjati Božje zapoviedi. I onim, koji su sada u paklu, govorilo se upravo tako, kako se eto i nam kazuje, da je nužno zapoviedi Božje izvršivati, ako se hoćemo spasiti. Oni nisu na taj glas pazili, pa sada to oplakuju i uvijek će oplakivati. Nemojte i vi da vam otvrdne vaše srce te prečujete glas, koji vas u ovo ozbiljno korizmno vrijeme poziva na pokoru, poziva na to, da počnete Božje zapoviedi svim srcem izvršivati. Ugledajte se na proroka, koji je rieči Božje ili zapoviedi u svoje srce sakrio te ih razmišljavao, samo da Boga neuvriedi: **U srce svoje, reče, zatvorio sam rieč tvoju, da ti nesagriešim** (ps. 118, 11.). Ugledajte se na sv. Josipa egipatskoga, koji je ženi svojega gospodara kazao, kada ga htjede na zlo navesti: Kako bih mogao to zlo učiniti te sagriešiti Bogu mojemu? (I. Mojz. 29, 9.). Ugledajte se na makabejsku braću, koju kralj Antiok htio na to zlo navesti, da više štuju njegove zapoviedi nego li Božje; ali oni prem dobom mladi svi rekoše: **Mi smo spremni, prije umrieti, nego li prekršiti zakone Božje**” (2 Mach. 7, 2). Ugledajmo se na ona tri mladića, koje baciše u peć, jer nehtjedoše zapoviedi Božjih nogama pogaziti, već odrešito kralju rekoše, koji

ih je na zlo silovao: da oni neće učiniti što im zapovieda, jer da se to protivi Božjim zapoviedim (Dan. 3, 16-19). Ugledajte se na te primjere, te odbacite od sebe onu strašnu bludnju, kao da služite Bogu, ako i nevršite svih zapoviedi, jer prekršite li i jednu samo, krivci bit ćete za sve, to ćete se izgubiti. Što vam koristi, ako na pol samo služite Bogu, a na pol ga vriedjate, te služite sebi, svietu i djavlu stavljajući svoju volju nad volju Božju? Pitam vas sa Ilijom prorokom: **Dokle ćete hramati na obje strane? Ako je Gospodin Bog, idite za njim** (III. Kralj. 18, 21.). Buduć da ste spoznali, da ste dužni pokoravati se zakonu Božjemu, držite ga u svem, držite ga uvijek, onda će očuvati i on vas, očuvati od grieha, očuvati u dobru te će Bog za nagradu, što ste obdržavali njegove zapoviedi, biti uvijek u vašem srcu već i na zemlji, dok vas nepreseli u nebo, kamo vas sve po bl. dj. Mariji uveo trojedni Bog Otac i Sin i Duh sveti. Amen.

14. Ovaj na puk upravljani pastirski list ima se po svih župah puku pročitati prve korizmene nedjelje.

U **Sarajevu** na Presveto Ime Isusovo dne 17. siečnja 1886.

† **Josip** v. r.
nadbiskup vrhbosanski i metropolita.

1.18. Odredbe o pučkim misijama

Srce Isusovo, br. 2, siječanj 1886., str. 34.-38.

Ovu poslanicu nadbiskup Stadler upravlja svećenicima Vrhbosanske nadbiskupije, a prigodom godine (1886) izvanrednog jubileja kojeg je proglasio papa Leon XIII. okružnicom "Quod Auctoritate Apostolica" od 22. prosinca 1885. godine. Papa otvara izvanredni jubilej zbog vrlo teške situacije u kojoj se našla Crkva krajem 19. stoljeća. Oslanjajući se na ovu okružnicu Stadler poziva svećenike da što bolje iskoriste jubilarnu godinu organizirajući i pučke misije u svakom dekanatu. Te misije bi trajale tri dana i sastojale bi se od dvije ili tri mise s propovijedima na teme koje će odrediti Ordinarijat. Važno mjesto u ovoj poslanici je poziv župnicima da daju jednu nedjeljnu milostinju za Gučegorsko (franjevačko) sjemenište. Na kraju poslanice, pozivajući se na Petrova nasljednika, traži od župnika da propagiraju treći (svjetovni) red sv. Franje, koji je "najbolji vid svjetovnog posvećenja".

Broj 155.

J o s i p ,

po milosti Božjoj i svete apostolske crkve nadbiskup vrhbosanski i metropolita, svoj braći svećenikom, koji su u ovoj nadbiskupiji vrhbosanskoj blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista.

1. Naš sv. otac Leon XIII. videći gdje po raznih zemljah biesni vuci more ovce Kristove, gdje sveti nauk Kristov nogama gaze te ga ljudskimi zabludami zamjenjuju; želeći, da se sv. pokorom kršćani odvrte od tih zabluda, a prione svim srcem za Isusa Gospodina; hoteći slaboj volji priteći u pomoć, kojoj je teško, dostojnu pokoru činiti: razpisao je za čitavu ovu godinu 1886 sveti jubilej te je pozvao sve nas svećenike, da idemo medju svoj narod, da ga učimo, kako će se bojati Gospodina, kako će roditi dostojan plod pokore, kako će si tu pokoru olahkotiti radeći oko toga, da sv. jubilej zadobije. U tu svrhu preporuča on sv. misije, samo tko će ih držati? Vleč. Otcu dekani neka se posavjetuju sa župnici svojih dekanija, kako bi najbolje bilo, da se drže pučke misije. Evo što ja mislim. Čini mi se, da bi dobro bilo, da dekan sa župnici ustanovi za svaku župu tri dana za pučke misije. Svi ti dani imali bi se po svoj dekaniji razglasiti te sviet pozvati, neka bi u čim većem broju k pučkim misijam došao, gdje je moguće processionaliter. Svaki dan bile bi dvie ili tri mise, a pod svakom propovied. Poslie podne bila bi večernja i blagoslov. U svaku bi župu bar dva župnika bližnja došla s misom i s pripoviedju. Bar dvojica sjedila bi uvijek u izpovjedaonici. Večernja držala bi se u 2 sata. Zato tako rano, da sviet može za rana kući stići. Gdje je moguće večernju kašnje držati, mogle bi se u jutro držati dvie propoviedi a pod večernjom treću. Materija za tih devet propoviedi mogla bi biti ova: 1) De uno necessario: Bogu služiti te se spasiti; kako molitva tomu pridonosi; 2) o smrti; 3) o strahoti grieha smrtnoga pokazanoj na palih angjelih, na Adamu i Evi, na premnogih osudjenih u paklu, koji su manje od nas sagriešili; 4) o Božjem milosrdju napram griehniku; 5) o sudu posebnom i obćenitom; 6) o paklu; 7) o čistilišću i kako im se može pomoći sv. jubilejem; 8) o dobroj izpoviedi i dostojnoj čestoj pričesti; 9) o nebu.

Sav taj red kao i samu materiju, o kojoj da se propovieda, može dekan sa svojim župnici promieniti prama potrebi i mjestnim okolnostim, a i izostaviti, gdje se ne mogu pučke misije držati. Svakako držim za veoma shodno, da sami svećenici svojim primjerom pokažu, kako ozbiljno valja oko toga nastojati, da se zadobije sv. jubilej. Pa jer su i župnici dužni sva

propisana djela točno izvršiti, hoće li se sv. jubilejem okoristiti, to im veoma na srce stavljam, da sbog dobra primjera propisana djela čim savjestnije izvrše. Takav primjer više će na sviet djelovati, nego li tko i misli.

2. Gore priobćismo okružnicu sv. Oca pape Leona XIII. od 22. prosinca god. 1885. koja počima riečmi: “Quod Auctoritate Apostolica”, kojom se vanredni jubilej za čitavu godinu naredjuje, a i mi ga u ovoj nadbiskupiji vrhbosanskoj u smislu rečene okružnice proglašujemo i naredjujemo. Iz te okružnice moći će lahko svaki svećenik razabrati, koje ima povlastice tečajem čitave godine, dok traje vrieme sv. jubileja.

Što se pohoda crkve tiče propisana za sv. jubilej, opredijeljujemo za te pohode: za grad Sarajevo župnu crkvu, i crkvu sv. Vinka kod milosrdnih sestara; za Travnik: župnu crkvu, kapelicu sv. Alojzija kod Isusovaca i crkvu majke Božje kod milosrdnih sestara; za sve pojedine župe župnu crkvu.

Buduć da smo vjernomu puku savjetovali, neka bi milostinju, koju treba dati, da se zadobije sv. jubilej, dali za dječaćku školu u Gučjoj Gori, naredjujemo ovim, da svaki župnik opredieli jednu nedjelju ili svetkovinu, te ju proglasi kao dan, kada će se sakupljati milostinja od onih, koji su ju voljni dati u rečenu svrhu; A drugi neka je dadu, u koju svrhu hoće i kada hoće. Nesmije župnik u crkvi kazati, koliko ima svaki vjernik donieti; sv. otac je to pripustio volji vjernika.

3. Pokvarenost zavlada velika: sv. vjera i njezine sv istine preziraju se, na vječni spas se zaboravlja, prieko mjere čezne se za zemaljskimi dobri, sv. mati crkva ne sluša se, ne slušaju se roditelji, ne slušaju svjetski glavari. I to je sv. otca Leona XIII. potaknulo te je optevno preporučio, neka bi se treći red sv. Franje Asiskoga po narodu širio. Znete i sami ne trebam Vam istom spominjati, da taj treći red ide za tim, da narodi obdržavaju čim savjestnije zapoviedi Božje i crkvene te dužnosti svojega zvanja, a ono malo što se tomu pridodaje da nikoga ne veže pod grieh; znate dobro, da su sv. otc i s timi stvarmi, koje smo i onako dužni izvršivati, spojio prevelike blagodati, pa zato da ta stvar zaslužuje, da ju svatko čim više razširi medju narod. Jedva treba kazati, da nije time sve učinjeno, da tko čim više ljudi upiše u taj red, nego da najviše ovisi o tom, da se vjernici u vjeri poduče te upute o dužnosti, izvršivati zapoviedi Božje i crkvene te dužnosti vlastitoga stališa. Onda će se istom moći uviditi blagodati, koje svakomu daje treći red sv. Franje, koji god se u nj upiše. Moram tu pripomenuti, da mnogi svećenici gledaju narodu otegotiti izvršivanje tih zapoviedi i dužnosti upotrebljujući u propoviedi pretjerane izraze; to ne valja. Naš Gospodin je rekao, da je jaram njegov sladak, a breme lahko. Treba dakle narodu izticati sve, što mu može izvršivanje zapoviedi i dužnosti osladiti i olahkotiti. Ima tako slabih ljudi, te ne mogu ni samih rieči **pokora, križ, samozataja, mrtvenje samoga sebe** itd. Podnositi, A zašto? zato jer neznaju, što se njimi veli. Mnogi pri tom pomišljaju na pokornička djela, za koja su čuli, kada se je govorilo o kojem svetcu, kao da se i od nas to iziskuje. Ne samo da se od nas to ne iziskuje, nego mi obični ljudi takovih vanrednih stvari ne smjemo ni nasliedovati. Radi se dakle tu samo o tom, da zapoviedi Božje i crkvene te dužnosti svojega stališa izvršavamo, da se čuvamo grieha smrtnih i koliko više možemo i malih grieha; u tom stoji sva naša svetost, a i sav naš križ, jer nije moguće sve to postojano izvršivati, a da se ne borimo sa svojimi strastmi, a da ne moramo nadvladati samoga sebe; i to je taj križ, koji valja nositi svaki dan. To je bilo od potrebe iztaknuti osobito za one, koji će širiti treći red sv. Franje, a koji iz dna srca svojega svakomu preporučam te sv. Franju smjerno molim, neka svojim zagovorom od Gospodina Isusa izposluje, da se taj red po svoj Bosni čim više i u čim boljem duhu razpostrani. U tu svrhu svakomu će dobro doći krasna knjižica “Uprava trećega svjetovnjeg reda sv. O. Frane”

tiskana u Zagrebu a na svjetlo izdana od veleč.o. Blaža Marije Kulijera definitora franjevačke bosanske provincije, koju je on s velikim trudom preveo iz talijanskoga jezika.

4. A tko će se od te pokvarenosti sačuvati, tko li postojano sve zapoviedi Božje i crkvene te dužnosti svojega stališa izvršivati bez milosti Božje? a tu milost tko će uvijek dobivati, ako ne onaj, koji za nju uvijek Boga moli? I zato sv. otac papa tom prigodom preporuča sv. molitvu u obće a poimence opetovno sv. krunicu. Tomu pozivu odazvat ćemo se najbolje, ako svoj puk podučimo o potrebi molitve. Izrazite su rieči sv. Alfonsa Ligorija: “Tko se Bogu moli, spasit će se bez dvojbe, a tko se ne moli, osudit će se bez dvojbe”. Bog “hoće, da mi od njega ištemo milosti, koje su nam za naše spasenje potrebne; jer mi s jedne strane bez milosti Božje ne možemo obdržavati Božjih zapoviedi, A s druge strane jer će nam po običnom redu stvari samo onda dati milosti, ako ga za njih zamolimo”, veli isti svetac. To nauča i sv. Augustin, da Bog izuzev prve milosti, to jest milosti, kojimi zove k vjeri ili k pokori, sve ostale milosti, osobito milost uztrajnosti samo onomu podjeljuje, koji ga za njih moli. Puno je sv. pismo te nauke, tako te se mora tvrditi, da je molitva odraslim neobhodno potrebna i da se nitko bez molitve ne može spasiti. I to je, kako tvrdi učeni Lesij, nauka sv. vjere: “Nauka je vjere, da je molitva odraslim nužna za spasenje, kao što se to iz sv. pisma vidi” (de just. l. 2. c. 27. n. 9.). O potrebi molitve preporučam razpravu sv. Ligorija, koju sam uvrstio u knjigu, koja će se mjeseca ožujka razposlati na sve župnike.

5. Da se ostvari svrha, koju je sv. otac htio postići razpisavši sv. jubilej, te se izpune sve njegove želje, od potrebe je bez dvojbe, da svaki od svećenika dobro prouči svu dosta tešku nauku sv. crkve o oprostu; jer inače što će ga moći oduševiti, da i sam zadobije sv. jubilej i druge uputi, kako će svom dušom prionuti za to, da se tim sv. vremenom kako treba okoristi?

I o tom valja podučiti puk, da se upravo sv. jubilejem može puno koristiti dušam u čistilišću. Mi veoma lahko zaboravljamo na svoje premile pokojne. Mi ni ne mislimo na to, da duše u čistilišću veće muke trpe nego li isti sveti mučenici; a kada nam na pamet dodju, onda se sjetimo, da ćemo i mi onamo doći; pa kao što bi nam drago bilo, da se nas drugi sjete, tako valja da i mi sada za njih činimo dobra djela. Buduć da nam je Gospodin Bog dao vlast u naše ruke, da im možemo pomoći, te ih i izbaviti iz njihovih strašnih muka, upotrebimo tu vlast, podpomažimo ih svojim molitvami, sv. misom; prinesimo za njih svoje oproste i sve zadovoljštine naših dobrih djela. Ne bojmo se, da mi onda sami nebi odatle mogli crpiti korist; nije ono izgubljeno, što je za Boga i one učinjeno, koje on nježno ljubi. I sama naša korist zahtieva, da se za duše u čistilišću zauzimamo, jer time činimo Bogu preugodnu milostinju, te će se od nas oslobodjene duše za nas Bogu moliti. Evo što nas po nauku sv. Tome Akvinskoga (sermo I. de mortuis) mora na to skloniti, da nastojimo te čim više dušam u čistilišću pomognemo: “Sciendum, quod tria debent nos movere ad faciendas eleemosynas pro mortuis. Primo, **poenarum, quas patiuntur, acerbitas**; libenter enim faciunt homines eleemosynas leprosis et his, qui partiuntur magnas poenas et infirmitates; minor autem poena purgatorii est major omnibus poenis praesentis vitae, sicut dicit Augustinus. Secundo **magna eorum necessitas**. Quando enim vident homines valde mendicos, libenter faciunt eis eleemosynas; illi autem, qui sunt in purgatorio, sunt in maxima paupertate, quia nihil possunt mereri, cum non sint in statu merendi. Tertio **nostra utilitas**. Cum enim oremus pro illis, qui sunt in purgatorio, eleemosynas facimus; quando libenter, et sunt in patria, libentur orant pro nobis”.

6. Spasonosan je dakle sv. jubilej, jer njime možemo od sebe i od svojega puka odvratiti kazne Božje, razoružati njegovu pravednu srdjbu, te u sebi uzpiriti ljubav k Bogu i k

bližnjemu. Našim samo nemarom mogao bi sv. jubilej kod nas promašiti svoju svrhu, prem je u sebi toli moćan, te drugdje proizvodi bezbrojne plodove dobrih djela. Početkom 17. stoljeća veli Bellarmin: “Ova jubilejska godina donosi sa sobom tako velik plod pokore, tako čudesna obraćenja, tako bezbrojna i prekrasna nabožna djela, te se može u istinu nazvati sveta, Bogu ugodna, bogata i plodna godina”. Isti bezbožnici su tomu svjedoci; jer d' Alembert gorko se tuži na jubilej od god. 1775, za koji svjedoči, da je “revoluciju za dvadeset godina natrag bacio” (vidi die Ablässe v. Schneider 8. Ausg. S. 45); a Voltaire se prije njega još izjavio: “Još jedan takav jubilej - i nestat će filozofije” (naime bezbožne, koju je on zastupao). Bog dao, da i kod nas sv. jubilej tim plodom urodi, te se griješnici obratili, pravednici u svetoj milosti učvrstili, duše iz čistilišća oslobodile, nebo se napunilo, tako da sve naše djelovanje in conspectu divinae majestatis pro nostra et totius Bosniae salute cum odore suavitatis ascendat.

U **Sarajevu**, dne 18. veljače 1886.

†**Josip** v. r.
nadbiskup.

1.19. Tumačenje jubilarnih oprosta

Srce Isusovo, br. 2, veljača 1886., str. 38.-48.

Ova poslanica, koju nadbiskup Stadler upravlja vjernicima Vrhbosanske nadbiskupije, tematski je povezana s prethodnom koju je uputio svećenicima i odnosi se na godinu izvanrednog jubileja.

Br. 135.

Josip,

po milosti Božjoj i svete apostolske stolice nadbiskup vrhbosanski i metropolita, svim vjernikom, koji su u ovoj nadbiskupiji vrhbosanskoj blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista.

1. Poslao Gospodin Bog sv. Ivana Krstitelja, kao angjela, neka sav narod pripravi na doček spasitelja svieta, i on, da utre put spasitelju, da pripravi narod na doček njegov, znate što je svietu govorio? Činite pokoru (Mat. 3, 2.), govoraše, jer se približi kraljevstvo nebesko. A kad je sam spasitelj svietu se pokazao, kada je počeo odvracati sviet od pokvarenosti, te ga privoditi k svakoj krieptosti i k svetosti, što mislite, da je svim na srce stavljao? Činite pokoru, i on govoraše, jer se približi kraljevstvo nebesko (Mat. 4, 17.). A kada Duh sveti sadje na apostole, te kada je na Petrovu rieč narod Jeruzalemu sakupljen sa svih strana svieta, čudeć se i diveć svemu što se ondje sbilo, zavapio: Šta ćemo činiti, ljudi braćo? reče Petar: Činite pokoru (Djel. ap. 2, 38.). Povodeć se tim primjerom nasljednici Petrovi i nasljednici Isusovi sv. otci rimski pape podizali su vazda svoj glas, kada god vidješe, gdje sviet ostavlja stazu krieptosti te udara putem, koji vodi u propast, te su svim govorili: Činite pokoru. Sasvim je naravno, da je i sadašnji sv. otac papa Leon XIII. ko otac zabrinut za nas djecu svoju a bolnim srcem motreći, gdje mnogi mehkoputno živu te se povode svojimi pohotami, poviknuo iz Rima svim po svietu vjernikom: Činite pokoru. A da nas na pokoru uspješnije sklone, da nam tu pokoru olahkoti, da naše obraćenje i izmirenje s Bogom bude podpuno, znate što je učinio? Razpisao je po svem svietu sveti jubilej izvan reda, jer se redovito razpisuje samo svake dvadeset i pete godine.

2. A što je to sveti jubilej? zapitat će mnogi. Jubilej je obilati oprost, s kojim je sv. otac spojio puno povlastica. A što je taj obilati oprost? što se iziskuje od nas, kanimo li obilati oprost zadobiti? koji plod nam je ubrati od svetoga jubileja, koji je sv. otac razpisao u svrhu, da misli i želje svoje ugrezle u zemlju podignemo te ih upravimo na nebeska dobra? Eto vam pitanja, koja nam se sama nudjaju, da ih riešimo te vas na to potaknemo, da napregnute sve svoje sile te svim žarom srca svoga nastojite, da se u istinu svetim jubilejem svi onako okoristite, kako to želi sv. otac, kako to iziskuje spas naše duše, kako se to mili Bogu.

3. U čem dakle stoji oprost? Oprost stoji u tom, da nam crkva izvan svetoga sakramenta pokore odpušća vremenite kazne grieha. To ćemo moći razumjeti, ako si u pamet dozovemo, da Bog u sakramentu pokore ili sv. izpoviedi istina oprašta sve griehe smrtne, sve griehe male, za koje se kajemo, sve kazne vječne, ali obično ne oprašta svih vremenitih kazna, prem nješto i od njih odpušta. Tako je Bog oprostio Adamu grieha i kaznu vječnu, ali mu nije oprostio kazna vremenitih; i Mojziji oprostio je Bog grieh nepouzdanja, ali za kaznu nije unišao u obećanu zemlju; i razkajanu Davidu je rečeno, da mu je Bog oprostio grieh, nu odmah mu je pridodana kazna, da će mu umrieti sin. I najbolji kralj običaje istina kad i kad čovjeku na smrt osudjenu oprostiti kaznu smrti, ali mu sve vremenite kazne ne odpušta, nego

mu je zamjenjuje kaznom, koja traje koju godinu. I Gospodin Bog po zakonu svoje pravde zadržao si je pravo, da griješnike vremenitimi kaznama kazni i onda, kada im prašta grieh i kaznu vječnu. A ta vremenita kazna jest ona kazna, koja se ima pretrpiti ili ovdje u životu ili poslie smrti u čistilišću. Uništjuje se pako vremenita kazna prvo pokorom, koju dobivamo za svoje grieh e kod sv. izpoviedi; drugo dobrimi djeli, koja si sami za pokoru naložimo; treće djeli, koja nam sam Bog šalje, kao bolesti, siromaštvo, razne nevolje, ako ih za pokoru svojih grieha uztrpljivo podnosimo. A tko vremenite kazne nepretrpi za života svojega, onaj će umjesto toga morati i te kako velike muke trpiti poslie smrti u čistilištu.

4. Rekoh, da se vremenita kazna može uništiti pokorom, koja nam se zadaje za grieh e kod sv. izpoviedi, ali znate kada? Samo onda, kada je pokora tako velika, kako su veliki bili i griesi. U prvo kršćansko doba bile su pokore strašno velike te su trajale godine i godine i za jedan samo grieh. Promislite sad, kako dugo bi morao mnogi od vas pokoru činiti, kada bi mu se odkrojila po starom crkvenom običaju; a još i to pridodajte, da za svaki i mali grieh, koji se počinja bez broja, valja kaznu vremenitu trpiti, a po tom valja pokoru činiti. Bog se nije promienio; kao što se u staro vrieme strašna pokora činila, tako bi ju i danas valjalo praviti; isti griesi zaslužuju istu kaznu. A ni crkva se nije promienila, nego tko se je promienio? Mi smo se promienili; mi smo nemarni postali te neidemo rado k izpoviedi, pa se crkva boji, da bi još manje pristupili k izpoviedi, možda ni onda ne, kada smo dužni, ako bi nam veliku pokoru zadavala, pa zato da se sbog velike pokore tko ne izgubi, volila je, ukinuti teške pokore, samo da nas primami k izpoviedi te se s Bogom izmirimo. Ali odatle se vidi, da mi onom malom pokorom, što nam se za naše velike i bezbrojne male grieh e na izpoviedi zadaje, nemožemo dostatno Bogu zadovoljiti, da nam dakle i izvan izpoviedi i one pokore valja veliku i veliku pokoru činiti, nećmo li se izvrći pogibelji, da u čistilišću duge i strašne muke trpimo. Kada bi čovjek počeo brojati sve kazne, koje za grieh e zaslužujemo, od straha bi nam se koža ježila te bi morali doista iz dna srca zavapiti: Strašno li je pasti u ruke Boga živoga! Tko sve to promisli pa nam na um uzme, da mnogi godine i godine u griehu živu, da Bog za te grieh e težku i strogu pokoru iziskuje, da mi koje od slabosti koje od nemarnosti osim one male pokore u izpoviedi jedva kakovu drugu pokoru činimo, da ni onih nevolja neprimamo uztrpljivo, koje nam Bog i proti našoj volji pošilja: onda istom možemo uvidjeti, kakovu strašnu pokoru morali činiti, ili ne učinimo li toga, kakove strašne nas muke čekaju u čistilišću.

5. Ali, dragi vjernici, Bog ko Bog, ko naš otac pritekao nam je u svojoj očinskoj ljubavi i u tom u pomoć. On je crkvi dao vlast, da nam može te vremenite kazne, koje se u sakramentu pokore ne odpuštaju, odpustiti izvan sakramenta pokore. I kad ona to čini, onda se za nju kaže, da nam daje oprost. Što god razriešiš na zemlji, bit će razriešeno i na nebu, reče Isus sv. Petru i njegovim nasljednikom (Mat. 16, 19.). Timi upravo riečmi dao im je Isus vlast, da mogu ljude izbaviti od svega, što ih prieči, da dodju u nebo, a po tom da im oprastaju takodjer i vremenite kazne izvan sakramentata pokore, jer nitko nemože prije doći u nebo, nego pretrpi tih kazna ili mu se ne odpuste.

Oprost se mogu ili sve kazne vremenite ili samo diel. Kada se oprostite sve vremenite kazne, onda se taj oprost zove **obilati**, a kada se ne odpuste sve, nego samo diel, n. pr. 100 dana, sedam godina i sedam kvadragena, onda se taj oprost zove **neobilati**. Timi riečmi 100 dana, jedna, sedam i više godina, sedam kvadragena, ne tvrdi se, da nam crkva toliko upravo dana ili godina vremenite kazne odpušta, nego se time veli, da crkva onoliko vremenite kazne nam odpušta, koliko je u staro vrieme običavala oprostiti pokorniku, kada je po starom

crkvenom običaju pravio pokoru kroz 100 dana, sedam i više godina, ili kada je sedam puta kroz četrdeset dana strogo postio, jer rieč kvadragena znači četrdesetdnevni post.

A je li nam crkva tako oprašta te crkvene kazne, da se Bogu ništa mjesto njih ne prikaže? Ne. Bog je istina dobar, i zato je upravo dao crkvi pravo oduštati i vremenite kazne i izvan sakramenata pokore; ali on je ujedno i pravedan, i hoće, da se toj njegovoj pravdi zadovolji. Što dakle crkva radi, da se toj pravdi Božjoj zadovolji? Ona praštajući nam jednom rukom vremenite kazne, drugom za nas daje Bogu dobra djela našega Gospodina Isusa, bl. dj. Marije i drugih svetaca. A kako to može biti? Samo pazite, pa ćete odmah to shvatiti, koliko je moguće.

6. Za vremenite kazne, koje mi Bogu za naše griehе dugujemo, možemo se pokorom, pokorničkimi djeli Bogu odužiti. Tu pokoru, ta pokornička djela su reć bi novac, kojim Bogu svoj dug odplaćujemo. Pomislite si sada, da ima bogatih i dobrih ljudi, koji nemaju nikakova duga, te živu štedljivo, i sav novac, što prištede, da predadu u ruke kojemu dobru i poštenu čovjeku, neka bi čuvao taj novac kao kakovo blago, i odatle neka bi davao siromašnim ljudem, koji su se sbog siromaštva i nevolje zadužili, koji si jedva što god mogu zaslužiti, koji bi morali u tamnicu ići sbog svojih dugova, kada im se ti dugovi nebi platili. Upravo tako biva u duhovnom smislu kod naše crkve. U njoj je uvijek bilo takovih svetaca, koji nisu imali Bogu platiti prevelikoga duga, to jest, koji su za vlastite griehе imali trpiti veoma malo vremenitih kazna, a koji su ipak neizmjernu veliku pokoru činili. Osim toga naš Gospodin Isus trpio je više muka, nego je bilo od potrebe trpiti za griehе svega svieta; dosta bi bila i jedna kap njegove dragocjene krvi za odkup svih ljudi, a on ju je prolio svu do zadnje kapi. Bl. dj. Marija nije, kako nas sv. vjera uči, kroz sav svoj život ni jednoga maloga griehа učinila, i zato nije imala trpiti vremenitih kazna; a ipak je kroz sav život svoj a osobito pokraj križa Isusova neizmjerno puno trpila. Znamo za sv. Ivana Krstitelja, da je bio tako svet, te je Isus za nj kazao, da nijedan izmedju rodjenih od žena nije izašao veći od njega, a ipak je strašnu pokoru činio i istu smrt za pravdu podnio. Isto recite za sv. apostole, sv. Alojzija, sv. Franju Asiskoga, sv. Antuna Pad., sv. Agnjetu, za sve svete mučenike. Ti svetci nisu za se trebali svih tih pokorničkih djela, toga da tako kažem duhovnoga novca, da svoje dugove izplate to jest da se Bogu za svoje vremenite kazne oduže; jer Isus i Marija nisu imali pretrpjeti nikakove kazne vremenite, jer nisu imali nikakova grijehа; a premnogi svetci imali su samo malo vremenitih kazna trpiti, za koje su se mogli odužiti s malo pokorničkih djela. Oni su dakle sakupili puno pokorničkih djela, toga duhovnoga novca ili blaga, kojega oni za svoje griehе netrebaju. Treba naime imati na pameti, da svako dobro djelo ima dvostruku vriednost: njim se postizava zasluga pred Bogom, i te zasluge nemože nitko drugomu odstupiti; za tu zaslugu dobiva samo on nagradu u nebu od Boga; ali svakim dobrim djelom ujedno se zadovoljava Bogu za griehе, odužuje se Bogu za vremenite kazne, a svetci, kako rekosmo nisu imali za se obično puno zadovoljavati Bogu, pa su njihova dobra djela, u koliko su zadovoljštine, ostala crkvi na raspolaganje; jer smi mi njihova braća, jer smo mi s njimi udi istoga tiela, jer mi s njimi sačinjavamo obćinstvo svetih te postajemo dionici njihovih dobrih djela. Ta prekomjerna njihova pokornička djela, taj duhovni novac, to duhovno blago čuva crkva, pa kada nam oprašta jednom rukom vremenite kazne, onda drugom izvadi od tih pokorničkih djela svetaca, uzme od toga duhovnoga novca pa plati za naše griehе, da se tako odužimo njegovoj pravdi.

7. Ali crkva nam prašta naše vremenite kazne i plaća za njih pokorničkimi djeli Isusa i svetaca pod tom pogodbom, da i mi njeka dobra djela učinimo. Pa ako mi ta dobra djela

obavimo, kako treba, onda se za nas toliko pokorničkih djela od crkvenog blaga daje, koliko je od potrebe, da se za svoje vremenite kazne odužimo, a Gospodin Bog tako prima ta pokornička djela, kao da smo ih mi sami obavili, te dobivamo oprost svih kazna.

Sada nastaje pitanje: a koja je djela sv. otac Leon XIII. naložio kao pogodbu, pod kojom se može dobiti obilati oprost? Prije nego na to pitanje odgovorim, nješto ću razjasniti, što bi moglo komu u pamet doći. Isusove zadovoljštine su neizmjerne, pa su dostatne za sve ljude; kako to, da se upotrebljuju i zadovoljštine svetaca? To zato biva, jer je Isus htio dati svetcem prigodu, da mogu prekrasno djelo milosrdja nam izkazati, to najme, da mogu za nas trpiti; da se obćinstvo medju članovi crkve u istinu živo predoči; da se Isus zadovoljio dostatno za sve naše grieha i za sve kazne vječne i vremenite. Nije dakle od potrebe, da se muke svetaca pridodadu mukam Kristovim, kano da ove nisu dostatne; a ipak se pridodavaju, jer je pravedno, da one muke ne budu pred Bogom uzalud, osobito zato, jer je to i slavno po Kristu, od kojega svako dobro svetcem proizvire, i veoma častno po same svetce, koji su, ugledavši se na Krista, imali na umu, da ono, što Bogu za ljubav trpe i čine, bude od koristi ne samo njim, nego i crkvi. I tako se vidi, da zadovoljštine naše i svih svetaca imaju svoju vriednost i snagu samo iz zadovoljštine i milosti Isusove, tako te ni mi ni svetcu nebi bez te milosti ništa mogli učiniti za spas, a po tom da nebi mogli učiniti ni pokorničkih djela u svrhu, da se njimi odužimo za vremenite kazne.

8. Sada se pita, koja su to ona djela, koja sv. otac Leon XIII. nam stavlja za pogodbu, pod kojom možemo dobiti obilati oprost? Evo ih:

1. Od potrebe je župsku^{*)} crkvu pohoditi šest puta i svaki put nekoliko vremena moliti: “za prospjeh i uzvišenje katoličke crkve i apostolske stolice, za iskorenjenje krivovjeraca i obraćenje svih onih, koji su u bludnji, za slogu kršćanskih vladara, i za mir i jedinstvo svega vjernoga puka, po namjeni sv. otaca”. Dosta je, da se kod svakoga pohoda izmoli pet puta **otče naš, zdravo Marijo** i jedan put **vjerujem u Boga**. Buduć da su naše župske crkve udaljene, savjetujem da tko izišavši iz crkve opet se natrag povrati u crkvu, da ju s nova pohodi, te izmoli rečene molitve. To mu se broji kao novi pohod.

2. Od potrebe je u dva dana držati strog post, jeduć samo jedanput do sita nemrsno jelo (koje po dozvoli sv. otca smije biti mliečno), no takav dan ne smije da je već inače zapovjedan post.

3. Valja po mogućnosti dati kakovu milostinju u kakovu pobožnu svrhu. Buduć da sveti otac želi, da se takova milostinja dade ili za dječačke škole ili za sjemenište: preporučam, da se onaj dan, kada bude veleč. o. župnik rekao, dade milostinja za dječačku školu u Gučjoj Gori, gdje se odgajaju vaša djeca, da danas sutra kao svećenici vašemu spasu koriste. No svatko je u tom slobodan, i može milostinju dati u koju svrhu hoće, samo će se smatrati sva milostinja one nedjelje, koju će župnik naznačiti, dana za dječačku školu u Gučjoj Gori, te će ju vel. o. župnik predati preč. o. provincijalu.

4. Valja se izpovjediti i pričestiti. Tko hoće dobiti oprost obilati, nije dosta, da se u uzkršno vrieme izpovjedi i pričesti, nego osim uzkršne izpovjedi i pričesti mora se koji dan hoće izpovjediti i pričestiti.

Ova je točka najglavnija. Čovjek mora biti u milosti Božjoj, koji god hoće da dobije oprost, a sakramentom pokore dobiva se ta nuždna milost. Da je od potrebe biti u milosti, ako

^{*)} Vidi iznimku za sarajevsku župu, gdje je dosta pohoditi župsku crkvu triput, a triput crkvu sv. Vinka kod milosrdnih sestara; a u Travniku dosta je, da se po dvaput pohodi crkva župska, crkva bl. dj. Marije i kapela sv. Alojzija.

se hoće zadobiti oprost, sliedi već odatle, što oprostom čovjek postaje dielnikom onoga bogatstva, što su svetcu, što je bl. dj. Marija, što je osobito Gospodin Isus ostavio crkvi na korist vjernikom, koji su Bogu dužni za grieh koji su im već oprošteni, zadovoljiti vremenitom kaznom. Ali kako će mrtvi udi biti dielnici života uda živih? To nije moguće. A tko god je u smrtnom griehu, onaj je u duhovnom tielu sv. crkve kao ud, koji je mrtav. Uzalud dakle takav očekuje, da će mu se namjeniti djela svetaca, koji su živi udi na tielu sv. crkve, ili djela bl. dj. Marije, koja je kao vrat na istom tielu crkve, ili djela Gospodina Isusa, koji je glava od crkve; zahman to očekuje, jer uplivom živih uda nemože se mrtvi ud oživiti, nego se može živu udu dati hrane i života, da se uzdrži. Najbolje je početi sv. izpoviedju i pričešću, da tako sva djela obavite u milosti Božjoj i time si velikih zasluga pred Bogom stečete. Svakako zadnje djelo mora se obaviti u milosti Božjoj, jer inače ne možete dobiti oprosta. Oprostom se opraštaju samo vremenite kazne; predpostavlja se dakle, da su oproštene kazne vječne. A svatko i sam uvidja, da bi mu se uzalud opraštale kazne vremenite, ako ga čekaju vječne. Zadnje dakle djelo mora se svakako obaviti u milosti Božjoj.

9. Sada znamo, što je obilati oprost. Njime se opraštaju izvan sakramenta pokore sve kazne vremenite, koje bi morali trpiti za grieh oproštene ili ovdje ili u čistilišću, ali pod pogodnom, da se njeka dobra djela obave. Za ovogodišnji obilati oprost treba gore navedena dobra djela izvršiti. Eto sada znamo takodjer što je sv. jubilej. Sv. jubilej je obilati oprost, s kojim glava crkve, sv. otac papa spaja njeke vanredne povlastice. A koje je povlastice sv. otac Leon XIII. sa ovogodišnjim jubilejem spojio? Kada to još protumačimo, onda ćemo sve zanti, što je u istinu svaki jubilej.

Koje su dakle povlastice, koje je sv. otac Leon XIII. osim obilatoga oprosta dao? Evo ih.

Svatko može biti od svakoga svećenika odriešen i od onih grieha, od kojih u drugo vrieme može samo biskup ili samo papa odriešiti; svatko može biti odriešen i od svakoga svećenika, ako je pao u krivu vjeru, samo ako je se pod zakletvom odreče. Svaki svećenik može svakomu zavjet makar i pod zakletvom zavjetovan ili sv. otcu pridržan u drugo pobožno i spasonosno djelo promieniti. No zavjeta vječne čistoće, zavjet stupiti u kakav red, zavjet na nekju dužnost, koja je od drugoga koga prihvaćena ili gdje bi nastala za nekoga drugoga kakova šteta, kad bi se zavjet promienio, ne može izpovjednik promieniti, van da se kod ovoga posljednjega zavjeta može svrha i promjenom jednako polučiti.

To su za nas najveće povlastice, koje se vežu jedino sa jubilejem. Tako je to istinito, da se obilati oprost može ove ciele godine dobiti toliko puta, koliko se puta obavi sva gore naznačena djela, ali ovimi povlasticami može se samo jedan put poslužiti, i to samo onaj, koji hoće da zadobije sv. jubilej. Tko bi se n.pr. samo izpovjedio, pa htio, da bude recimo odriešen od grieha, po kojem je pao u krivu vjeru, a nebi htio svih djela obaviti, koja su od potrebe, da se sv. jubilej dobije, onaj se nebi mogao poslužiti tom povlasticom.

Sv. jubilej mogu dobiti redovnici i redovnice, koje ne smiju iz samostana; može ga dobiti svatko, komu prieči zatvor, bolest ili drugi koji pravedan razlog, s kojega se ne može svih propisanih djela obaviti; napokon i djeca, koja nisu još puštena k prvoj sv. pričesti. Svim ovim može izpovjednik zamieniti propisano djelo, kojega tko ne može ovršiti, drugim djelom. I ta povlastica valja samo jedan put.

Sv. jubilej traje cielu ovu godinu. Samo mornari i putnici mogu dobit ga i preko roka ove godine, ako, čim dodju kući, ili na stalno mjesto, ovrše sva gore spomenuta propisana djela.

10. Još je jedna povlastica, a ta je, da se obilati oprost može molbeno namieniti dušam u čistilišću. Njeke najme oprost daje sv. otac samo živim katolikom, tako te ih oni mogu samo za se zadobiti; a drugih opet ima, kod kojih sv. otac izrično kaže, da se mogu molbeno namieniti dušam u čistilišću. A što to znači? Sv. otac ne podjeljuje tih oprosta neposredno dušam u čistilištu, nego nam živim. Ako mi dakle obavimo propisana djela n. p. za neobilati oprost od sedam godina, ili za obilati oprost, kao ove godine za sv. jubilej, onda mi dobivamo oprost, od sedam godina ili obilati oprost to jest nam se daju iz crkvenih dobara toliko pokorničkih djela, koliko ih je od potrebe, da se uništi kazna vremenita, koja bi se uništila, kada bi se po starom crkvenom običaju pravila pokora kroz sedam godina, ili toliko, koliko je od potrebe, da nam se sva vremenita kazna oprosti, ako želimo dobiti obilati oprost, kako smo to već prije spomenuli. Ali mi možemo ta pokornička djela nam od crkve poklonjena ili za se upotrebiti, tako te se nam dotična vremenita kazna oprosti; ili mi možemo taj oprost to jest ta pokornička djela i duši svojega pokojnoga oca, pokojne matere, svim dušam u čistilištu namieniti, prikazati, pokloniti. U tom slučaju prinese naša sv. crkva taj oprost od sedam godina ili obilati oprost (to jest odgovarajuća pokornička djela) Gospodinu Bogu kao zadovoljštinu za kazne, koje bi pokojni otac, pokojna majka ili druge duše u očitilišću još morale trpiti, te ga **moli**, neka bi pokojnomu našem otcu, pokojnoj majci ili drugim dušam odпустиo toliko kazna, koliko bi mu odпустиo, da je dotični pokojnik sedam godina sam u životu činio pokoru ili da je toliku pokoru činio, kolika je od potrebe, da se sve kazne odpušte, koje ima trpiti, ako se radi o obilatim oprostima. Onda se možemo pouzdano nadati, da će Bog dotičnim dušam u čistilišću toliko kazne i sbilja odпустiti. Vi i onako znate, da možemo dušam u čistilišću pomoći svojim molitvama, postom, milostinjom, osobito sv. misom. Ako dakle možemo svojim pokorničkim djeli Bogu odužiti se za kazne duša u čistilišću, onda to možemo isto tako učiniti i pokorničkim djeli Isusovimi, bl. dj. Marije i drugih svetaca, koja nam se daju iz crkvene blagajne, i koja onda sv. otac po našoj namjeni Gospodinu Bogu prinosi kao odkupninu za duše u čistilištu te ga moli, neka bi ih primio za one, kojim smo ih namienili.

Sada možete razumjeti, zašto se kaže, da se ovogodišnji obilati oprost može **molbeno** namieniti dušam u čistilištu; jer crkva **moli** Boga, neka bi primio pokornička djela Isusova i svetaca za duše u čistilištu, kako to malo prije protumačismo. Sada ćete moći ujedno razumjeti, zašto sv. otac kaže, da se daje obilati oprost svih grieha, premda znamo, da se griesi poslie krsta učinjeni opraštaju samo u sakramentu pokore, a ne izvan njega. Zato se to običaje kazati, jer grieh je uzrok i vječnoj i vremenitoj kazni, pa dok se ne oprosti i **sva** kazna vremenita, ne može se kazati, da je podpuno oprošten grieh; budući da se dakle prije dobivena oprosta predpostavlja, da je grieh i vječna kazna već oproštena u sakramentu pokore, te se oprostom obilatim odpušta još i sva preostala kazna vremenita, može onda sasvim dobro sv. otac kazati, da izvan sakramenta pokore daje oprost svih grieha.

11. Dragi vjernici! Bog je eto pripravan oprostiti vam one kazne vremenite, koje ste zaslužili za svoje grieha, a koje vas čekaju u čistilišću, ako ne uznastojite, da skrušenim srcem obavite sva propisana djela za oprost, te sam oprost u istinu zadobijete. Promislite, da Bog istina oprašta grieha i vječnu kaznu u sakramentu pokore, a da ne oprosti kazne vremenite; promislite, da on vremenitih kazna nikada nikomu ne odpušta, prije nego se čovjek skrušenim srcem ne izpovjedi; promislite, da Bog ne odpušta svih kazna vremenitih onomu, koji se ne odreče svih grieha; promislite, da oprostom uništujete kazne u čistilišću i tako pospješujete vrieme, kada ćete doći u nebo, promislite, da je to velika milost, i za kratko vrieme prije doći u nebo, jer i Gospodin Isus nas je naučio, da svaki dan molimo: odpušti nam duge naše to jest

krivnje i kazne naše; da Gospodin Isus, premda je za nas htio trpiti na svijetu sve muke, nije htio ipak preuzeti na se kazne u čistilišću, da nas poduči, kako nam valja na ovom svijetu zadovoljiti za sve vremenite kazne te odmah po smrti unići u kraljevstvo nebesko; da Gospodin Isus premnoge svetce i ugodnike svoje poslie smrti odmah k sebi zove i uzima u nebo, a da ne prodju kroz čistilišće: sve to promislite pa svom dušom nastojte, da razkajanim srcem pristupite k sv. izpoviedi, da svoje dužnosti Bogu za ljubav točno izvršujete, da na se pazite te Boga neuvriedite, nego njegove zapoviedi savjestno obdržavate, da bližnjemu dobro tvorite, da sv. misi na blagdane i u nedjelju prisustvujete te nauku kršćansku slušate, da se sasvim u duhu preporodite, te sv. jubilej podpuno zadobijete. U svako vrieme moramo nastojati oko svojega spasa, ali nijedno nije tako sgodno kao ovo sv. jubilejsko vrieme; jer to je vrieme, kada Bog običaje veće milosti davati. Evo sada je prijatno vrieme, sada je dan spasenja (2 Cor. 6,2); sada je vrieme, kada je lahko naći Gospodina: Tražite Gospodina, kazuje nam Izaija, dok se može naći (55); tražite ga, dok je blizu. A sada je Gospodin blizu; jer nas evo sv. jubilejem poziva, da obnovimo dušu svoju; kako možemo pokazat se Bogu zahvalnima za sv. jubilej, ako se nepreporodimo u duši, ako se s Bogom neizmirimo u sv. izpoviedi? Bog reć bi zaboravlja na tražbine svoje pravde, pa izlieva na nas blago svojega milosrdja; kako ćemo mu se iskazati zahvalnima, ako ne time, da počmemo revno i svim srcem mu služiti? Pomoćju sv. jubileja oslobodjeni dakle od svih uza, koje su nas privezale za ovaj sviet, podignimo želje svoje k Bogu, udarimo novim putom, putom koji vodi u nebo, kamo nas sve po bl. dj. Mariji uveo trojedni Bog Otac i Sin i Duh sv. Amen.

Ovaj na puk upravljani pastirski list ima se po svih župah puku pročitati prve nedjelje poslie kako se primi.

U **Sarajevu**, dne 11. veljače 1886.

† **Josip**, v. r.
nadbiskup vrhbosanski.